

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Νέα Παιδαγωγική - Σχολική Πράξη

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

Περιεχόμενα

ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ :	Μεταρρύθμιση του Προγράμματος
ΑΝΔΡΕΑ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ :	Επιμόρφωση των δασκάλων
ΕΥΡΙΠΠΙΔΟΥ ΣΟΥΡΛΑ :	Richard Seyfert
ΓΑΛΛΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ :	Οι εκθέσεις με το τυπογραφείο
ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΩΝ :	Ανάγνωση και εκθέσεις
Γ. Α. ΒΑΣΔΕΚΗ :	Το Έλληνικό Παιδαγωγικό βιβλίο
ΒΑΣΙΛΗ ΜΑΚΗ :	Το βαθύτερο νόημα του Ν. Σ.
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑ :	Χίου, Ξάνθης, Πεδιάδος, Γόρτυνος, Ηρακλείου, Παραμυθιάς κλπ.

ΧΡΟΝΟΣ Α'. ΙΟΥΝΙΟΣ-ΙΟΥΛΙΟΣ 1951 ΤΕΥΧΟΣ 11-12

ΑΘΗΝΑΙ

ΣΟΚΡΑΤΟΥΣ 37

“ ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ,”

Μηνιαίο Παιδαγωγικό περιοδικό
'Αθήναι, Σωκράτους 37

ΧΡΟΝΟΣ Α'—ΑΡΙΘΜΟΣ 11—12
ΙΟΥΝΙΟΣ—ΙΟΥΛΙΟΣ 1951

Διευθυντής: ΧΑΡΗΣ Σ. ΠΑΤΣΗΣ
Στή Σύνταξη: ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΑΣΔΕΚΗΣ

“ ECOLE NOUVELLE ,”

Revue Mensuelle de Pédagogie
Athènes, Socratus 37

ANNÉE A—NUMERO 11—12
JUIN—JUILLET— 1951

Directeur: CHARIS S. PATSIS
A la redaction: G. A. VASDEKIS

Έρθάσματα και επιστολές ή μελέτες κ. Χ. Πάτση ν

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ	ABONNEMENTS
Για τὰ Σχολεία	Έτησία Δρ. 60.000
Έξωθενος	» 40.000
Για τούς εκπ/κούς	Έτησία » 45.000
Έξωθενος	» 25.000
Έξωτερικού	\$ 8 £ 3
Τιμή κάθε τεύχους	Δρ. 5.000
	Pour les écoles: d' un an dr. 60.000
	à six mois » 40.000
	pour les instituteurs: d' un an » 45.000
	à six mois » 25.000
	Etranger \$ 8 £ 3
	Le numero dr. 5.000

“Εκκλήση προς τόν εκπαιδευτικό κλάδο

★ Συμπληρώθηκε ένας χρόνος από την ημέρα που πήραμε την τολμηρή απόφαση της έκδόσεως του παιδαγωγικού μας περιοδικού «Νέο Σχολείο». Είναι αφάνταστες οι δυσκολίες (τεχνικές—οικονομικές—παντελής έλλειψη δημοσιογραφικού χαρτιού) που συναντούμε. Παρόλα αυτά τα έμπόδια φέραμε σέ αξιοίο πέρας τη δύσκολη απόστολή μας. Με τό σημερινό διπλό θερινό τεύχος υπ' αριθ. 11 - 12 ολοκληρώνουμε έναν έκδοτικό χρόνο.

★ Όσοι από τούς κ. κ. Έπιθεωρητές και συναδέλφους αγάπησαν τό «Νέο Σχολείο» και εξέτιμησαν την προσπάθειά μας, όσοι επιθυμούν να ίδουν μία ώρα γρηγορώτερα να επικρατήσουν και στη χώρα μας οι νέες παιδαγωγικές αντιλήψεις και νάνθισι στά πρόσωπα των παιδιών του Έλληνικού λαού τό γέλιο και ή χαρά μαζί με μία γόνιμη και σέ έπιστημο-

νικά κριτήρια στηριγμένη μόρφωση και δ/λία, άς σπεύσουν να μάς συνδράμουν.

✧ Δέν ζητούμε μεγάλες θυσίες. Άπλως ζητούμε από τούς κ. κ. Έπιθεωρητές τη θερμή σύσταση τό περιοδικού στούς συναδέλφους της περιφέρειας τούς και από τούς κ. κ. συναδέλφους ζητούμε την έγκαιρη καταβολή της συνδρομής τούς. Ο μεγαλύτερος, ό θανάσιμος κίνδυνος των περιοδικών, είναι ή άμέλεια μας στην έγκαιρη καταβολή της συνδρομής. Τό περιοδικό είμαστε υποχρεωμένοι να τό στείλουμε μονάχα σέ όσους εκπληρώσουν τίς υποχρεώσεις τών. “Ας μη μάς παρεξηγήσουν.

★ Εύχαριστούμε θερμά από τη στήλη αυτή τόν Γενικό Έπιθεωρητή κ. Β Θεοφανόπουλο και τήν πλειάδα των κ. κ. Έπιθεωρητών που σύστησαν με έγκυκλίου των τό περιοδικό μας.

Συνάδελφοι: Στείλτε τη συνδρομή σας με τό πρώτο ταχυδρομείο ή έπιστρέψτε μας τό περιοδικό. Είναι υποχρέωση και καθήκον όλων σας να πάρετε μία απόφαση. Κρατώντας τό μάς αναγκάζετε να τραβούμε μεγάλο αριθμό αντιτύπων. Καθυστερούντες όμως τη συνδρομή μάς φέρετε σέ πραγματικό οικονομικό άδιέξοδο. Σκεφθήτε τό έλεύτερα και αποφασίστε.

Σκέψεις για τή μεταρρύθμιση του Προγράμματος ()

(Συνέχεια από τό προηγούμενο)

Οι δεκαδικοί πρέπει να διδάσκονται καλά. Γιατί τό δεκαδικό σύστημα ποτέ δέν θα πάψει να είναι χρήσιμο στούς ανθρώπους. Με αυτό άλλωστε είναι ρυθμιζόμενα τά περισσότερα μέτρα και σταθμά και με βάση αυτό γίνονται όλες οι στατιστικές που τόση θέση κατέλαβαν πιά στη ζωή μας. Γενικά ή ύλη της αριθμητικής να ακολουθήσει τό έξης διάγραμμα: στην Α' οι αριθμοί 1-20 (υποχρεωτικά) και 20-100 (προαιρετικά) δηλ. χοντρική έμπέδωση των φυσικών μονάδων: είκοσιτετράωρο, μήνας, πενήντάρικο, 60 λεπτά της ώρας, εκατοστάριο. Στη Β' οι αριθμοί 1—100 (υποχρεωτικά) και 100—1000 (προαιρετικά). Στην Γ' οι αριθμοί 1—10.000 (λεπτομερώς) και μέχρι τό 1.000.000 χοντρικά (άπλες πράξεις). Στην Δ' όλόκληρο τό άκέραιοι αριθμοί με τίς 4 πράξεις. Έννοια του 1/2 και 1/4. Στην Ε' οι δεκαδικοί και τά άπλά κλάσματα πολύ σύντομα και άπλη άναγωγή στη μονάδα. Στην ΣΤ' συμμιγείς (άπλουστευμένοι), μέθοδος τριών άπλη και σύνθετη, ποσοστά, τόκος (άπλοποιέμενος: εύρεση τόκου μόνον). Στην Ζ' προβλήματα τόκου ύφαίρεσης μέσου όρου, εταίρειας, μίξεως. Στην Η' όλόκληρη ή ύλη της πρακτικής άριθμητικής (άνακεφαλαίωση) με προσθήκες στοιχείων από την διαμετότητα—τετραγωνική ρίζα κ.λ.π. Λύση άφθόνων προβλημάτων από τίς ανάγκες της καθημερινής ζωής.

Η δ/λία της γεωμετρίας και ή ύλη της να συγκεκριμενοποιηθεί περισσότερο και να προσδεθεί στις καθημερινές ανάγκες της ζωής. Κάθε γεωμετρική ένότητα, που πραγματεύεται τό πρόγραμμα, να την πλέκει με ανάλογη ύλη από τίς μορφές εκείνες της ζωής στην όποια εφαρμόζεται. Να μη φιγουράρει δηλαδή ύλη γεωμετρίας σάν μία συλλογή από κανόνες και περιγραφές. Να παραληφθούν οι ένότητες περί πλαγίου παραλληλεπιπέδου, περί κύλου κώνου, και κύλου πυρα-

μίδας, περί σφαίρας και κύλου σφαίρας, να διδάσκονται και άνεφάρμοστα, δηλ. άθημερινή ζωή. Οι περισσότερες βέβαια βελτιώσεις, στον τομέα της γεωμετρίας, άναγονται στη διδασκτική του μαθήματος κι όχι τόσο στην ύλη της. Η δ/λία της να αρχίζει από την Α' τάξη (στοιχειώδεις έννοιες) συνδεόμενη με την ένιαία δ/λία.

στ) Στη Γυμναστική πρέπει να διαθέσει άρκετό χώρο τό πρόγραμμα. Να περιέχει έλαστικά και εύκολοεφαρμόστα, για κάθε σχολική βαθμίδα, προγράμματα με γυμναστικές ασκήσεις και παιδιές και με τά δυό συστήματα: τό Σουηδικό και τό Άγγλικό. Τό πρώτο στις κατώτερες και συνδιασμός με τό δεύτερο στις άνωτερες τάξεις. Έκείνο όμως που βασανίζει τούς δασκάλους, στον τομέα της γυμναστικής, είναι ή μεγάλη έλλειψη από γυμναστικές ασχολίες και παιχνίδια στις κατώτερες τάξεις: ασκήσεις μύθοι, στοιχεία ρυθμικής γυμναστικής, χοροδραματάκια κ.λπ. (καθημερινά μάς χαλίζουν με τίς έπιστολές των να τούς προμηθεύσουμε τέτοια βιβλία. Μά που να τά βρούμε. Δέν υπάρχει κανένα σοβαρό. Έλπίζουμε όμως πολύ σύντομα να τούς παρουσιάσουμε μερικά τέτοια). Τό Ν.Π. όμως πρέπει να σταθεί παραστάτης στο έργο του δασκάλου. Να διαθέσει άρκετό χώρο για την περιγραφή και παράθεση τέτοιου υλικού άνεξάρτητα από τό σκόρπιο που θα βρουν οι δάσκαλοι σέ συγγράμματα (με παραπομπές σέ πηγές όπου θα μπορούν να βρουν περισσότερα).

ζ) Στην όδίκη να προστεθούν κατάλληλα Έθνικά και Λαϊκά τραγούδια και χοροί και ιδιαίτερα από τά τελευταία διανοπαθήματα και τίς περιπέτειες του λαού μας. Τό ΕΑΠ—'913 περιέχει άρκετά άλλα ξεπερασμένα πιά. Πρέπει να συμπεριλάβει τη νέα παιδική μουσική και ποιητική παραγωγή των βετεράνων μας: Παπαντωνίου, Σπεράντζα κ.λπ. (με παραπομπές στις πηγές όπου θα μπορούν να τά βρουν τοιγμένα).

η) Στά τεχνικά, σέ εργαστηριακές και σέ κηπουρικές εργασίες τό Ν. Π. πρέπει να διαθέσει άρκετό χώρο ανάλογα με τη σχολική βαθμίδα. Στις κατώτερες τάξεις άφθονα τεχνικά (χειροτεχνία, λχνογραφία, πηλοπλαστική, κέντημα, ζωγραφική). Στις άνωτερες τά ίδια άλλα και περισσότερα (σφματόπλεκτική, καλαθοπλεκτική, πυρογραφία, ευλογιστική, εργασίες με γύψο κ.λπ.). Οι εργαστηριακές εργασίες θα άναφέρονται σέ προετοιμασία και έκτέλεση διαφόρων πειραμάτων με άφορμή τά διδα-

* Τό πρώτο μέρος του άρθρου μας για τη μεταρρύθμιση του προγράμματος δημοσιεύτηκε στο προηγούμενο υπαρ. 9—10 τεύχος. Τό τεύχος έκείνο ταχυδρομήθηκε μόνο σέ όσους είχαν εκπληρώσει τίς υποχρεώσεις των προς τό περιοδικό. Συνεπώς δέν πρόκειται να σταλεί σέ όσους καθυστερούν τη συνδρομή τούς. Σπεύσατε να εκπληρώσετε τις υποχρεώσεις σας.

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΑ ΕΠΙΣΤΟΛΙΚΑ ΜΕΛΗΤΩΝ

ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΛΟΡΕΑ Κ. Κουλιός

20-7-90

45325

σκόμμενα φυσιογνωστικά μαθήματα, σέ κατασκευή διαφόρων αντικειμένων για έπαγγελματική ειδίκευση (προϊόντα του ξυλουργικού εργαστηρίου, του μηχανολογικού κλπ.) τα όποια μπορούν να έρχονται στο έμποριο για να ένισχύεται έτσι το ταμείο της εργαζόμενης κοινότητας (τάξης). Μέσα σ' αυτά τα εργαστήρια—άτελιέ θα σφυρηλατηθούν και θα ένισχυθούν τα διάφορα μαθητικά ταλέντα για να μάς δώσουν τους αύριανούς ειδικούς που απαιτεί ή άνοικοδόμηση του τόπου. Δέ μιλάμε για κείνους που θα συνεχίσουν σπουδές παραπέρα. Αυτοί θα έχουν μεγαλύτερο περιθώριο ανέλιξης. Μιλάμε άποκλειστικά για τα παιδιά που θα μέινουν με τις γνώσεις στο δημοτικό. Με τον παραπάνω τρόπο θα μπορούν κι αυτά να φύγουν γερά όπλισμένα για τη ζωή. Οι έργαστες επίσης στο *σχολικό κήπο* και στον *πειραματικό άργό*, με την άυτοπρόσωπη συμμετοχή των παιδιών θα τους δώσει την εύκαιρία να μάθουν όλες τις άπαραίτητες γνώσεις, χωρίς λόγια, μά πάνω στην πράξη, γνώσεις που δέν μπόρεσαν ούτε κι αυτά τα 'Αστικά Σχολεία να δώσουν στους τροφίμους των.

Άς τονίσουμε λοιπόν για τελευταία φορά τη μεγάλη σημασία που θα έχει για το λαϊκό σχολείο ή εισαγωγή στο πρόγραμμα άρκτης ύλης από τα *γεωργικά* μαθήματα (στοιχειώδης *γεωπονία*), από τα *επαγγελματικά* μαθήματα (στοιχειώδεις γνώσεις και έφαρμογές από όλα τα έπαγγέλματα δηλαδή για μικρή *πολυτεχνική* άς πούμε κατάρτιση), από τα *οικονομικά* μαθήματα για τα κορίτσια μαζί με μερικές γνώσεις *ηγετοικότητας* και *ύγιεινής*. Οι τελευταίες μπορούν να συνδυαστούν με την ύλη της *άνθρωπολογίας* μά και διάχυτες σέ όλο το σύστημα της ένιαίας διλίας.

Αυτές είναι περίπου οι παρατηρήσεις μας, σέ χοντρικές γραμμές, πάνω στίς ελλείψεις του ΕΑΠ-1913, σέ ότι άφορά το *ποσό* και την *έκταση* της ύλης του. Από τη σύντομη έδω κριτική μας μπορεί να βγάλουν οι άναγνώστες μας χρήσιμα συμπεράσματα και να συμπληρώσουν τις παρατηρήσεις μας. Έδω νύξεις σάς δίνουμε. Στο βιβλίο μου «μεταρρύθμιση του προγράμματος στο Δημοτικό σχολείο», που θα κυκλοφορήσει προσεχώς, άφιερώνω περισσότερο χώρο για το θέμα αυτό. Μά και ποιος δάσκαλος δέν έχει να προτείνει βελτιώσεις, προσθήκες και περικοπές στην ύλη του προγράμματος. Η καθημερινή πείρα είναι ό μεγαλύτερος οδηγός μας. Οι στήλες του περιοδικού μας είναι άνοιχτες για τέτοια συζήτηση. Τοότο μόνο τονίζουμε: πώς χρειάζεται δουλειά, πολλή δουλειά, από μέρους όλων μας για να γεμίσει το Ν. Π. με την άπα-

ραίτητη και κατάλληλη μορφωτική ύλη. Κι όταν μάλιστα λάβουμε ύποψη και άλλη άπαιτηση: την *πατριδογνωστική* (για τις όποιες θα λήσουμε παρακάτω) τότε θα καταλάβουμε πόσο μεγάλο βάρος πέφτει στους ώμους των δασκαλικών συλλόγων περιφέρειας. Και πόσο βαρύ είναι το γος της ριζικής μεταρρύθμισης του ΕΑΠ-1913.

2) Το ΕΑΠ-1913 δέν λαβαίνει ύπόψη τον *ψυχολογικό παράγοντα* και τα *παιδικά* σματα της σύγχρονης ψυχολογίας του παιδιού γιατί:

α) Με το όμοιομορφο, άκαμπο και οντολογικο-ειδολογικό κόψιμο του—το για όλες τις σχολικές βαθμίδες—παρνογνώριζε την άτομικότητα του παιδιού την λειτουργική της άυτονομία. 'Ιδιαίτερως κατώτερες τάξεις στηρίζεται στην πορίσματα της *γενικής ψυχολογίας* (Έρβάρτου περί *χωριστών ψυχικών δυνάμεων*) και στή θεωρία του *όμοιούκλου*. Γιαυτό το ΕΑΠ-1913 φροντίζει άμέσως από την Α' τάξη να παρέχει όσο τονάτον περισσότερες γνώσεις ώστε ό *προμεγάλος* πνευματικός κόσμος του παιδιού να πληρωθεί από γνώσεις. Αυτό δέν είναι αντίθετο με τα διδάγματα της σύγχρονης ψυχολογίας του παιδιού, που διδάσκει ότι το μικρό παιδί έχει δική *άτομικότητα*, άτομικές *ιδιορρυθμίες* πώς είναι *όσού-γνέσεις*. Μας διδάσκει ακόμα, ή νέα ψυχολογία, πώς το παιδί άργει να ώριμάσει πνευματικά. 'Όσο σδόν άργει και ή σωματική του εξέλιξη. Περνάει δηλαδή από ώρισμένους *σταθμούς* που τους χαρακτηρίζουν ώρισμένα *ένδιαφέροντα*. Όλα αυτά δέν τα λαβαίνει ύπόψη του το παλιό πρόγραμμα. Και σικά δέν κατανέμει κανονικά την ύλη. Παραγνωρίζει την *κινητικότητα* και την *άφινυμικότητα* της μικρής παιδικής κίας κι άντι να διαθέτει, για τη βαθμίδα αυτή, άφθονα *παιχνίδια*, *τραγούδια*, *μυθάνια* και *χειροτεχνικές έργασίες*—πλεγμένα με ρυθμό, με χαρά, γέλιο και παιδικότητα—τά μπουκώνει με *νοσηριές* για την ήλικία τους, γνώσεις.

β) Άλλά και αυτή την *έργασία* ως μεθόδο και ως βάση της άγωγής την άγνοη ή την περιορίζει σέ έπαισιώδεις *χειροτεχνικές έργασίες* που γίνονται σέ *ιδιαιτέρως* άφες και άσχετες με την ύπολοιπη σχολική *έργασία* με βάση το σχήμα *άπό την πράξη στη θεωρία*, άπό την *έργασία* βγαίνουν οι γνώσεις. Το χαράφι, ό ποιος, το χωριό, το έργοστάσιο, ή πόλη, όλόκληρο το κοινωνικό περιβάλλον μεν στο όποιο ζει και κινείται το παιδί, είναι ή μεγάλη πηγή άπό την όποια άντλεί τις γνώσεις το παιδί με άμεση γασία και ένεργητική συμμετοχή σ' α-

και με την κατάλληλη βέβαια καθοδήγηση από μέρος του δασκάλου του. Κι' όταν μιλάμε για καινούργιο πρόγραμμα στο 3χρονο δημοτικό σχολείο, *λιγώτερο μιλάμε για ύλη και περισσότερο για έργασία*. Άμα ύπάρχει ή πρώτη έξασφαλίζεται ή δεύτερη. 'Όστε ενώ στίς 4 πρώτες τάξεις θα κυριαρχεί το *παιχνίδι*, στίς 4 τελευταίες θα παραχρρεί τη θέση του στην *έργασία*. Η πιο άκριβλογημένα: στην Α-Β θα έχουμε *παιχνίδι—χαρά—δασκείαση*. Στη Γ-Δ *παιχνίδι—έργασία*. Στην Ε-ΣΤ *έργασία—άπόλαυση*. Και στην Ζ-Η *έργασία—παραγωγή*.

γ) Το ΕΑΠ-1913 άγνοεί όλότελα το *δυναμικό πνεύμα* που πρέπει να διέπει την έπεξεργασία της ύλης του άφοδ την παρέχει κατά τόσο ξερό τρόπο ώστε μονάχα ή *άπομνημόνευση* να χωρεί. Αυτό θα πητε είναι ή ζητήμα μεθόδου. Είναι κι αυτό (κυρίως). Μά το περιεχόμενο της ύλης και ή κατάλληλη *διάταξη* της θα μπορούσαν να συντείνουν στην άνάπτυξη του *πνεύματος* της *συνεργασίας* που τόσο άπαραίτητο μάς είναι στη ζωή. 'Ετσι θα έμενε μεγάλο περιθώριο για την όργανική συσχέτιση του *μορφωτικού άγαθού* (της ύλης) με τη *μαθητική άυτοδοίηση*, που είναι, ένας θεμέλιος μετέστυα παιδαγωγικός πλεονεκτήματα όχι μονάχα σέ ότι άφορά την *άγωγή* του *χαρακτήρα* μά και σ' ότι άφορά την *ύψια μορφωτική προσπάθεια*. Κάθε τάξη όργανωμένη σέ άυτοδοιούμενη μαθητική κοινότητα—μέσα στο πλαίσιο όλόκληρης της κοινότητας του σχολείου—θα βοηθούσε στην άγωγή της *άυτοαγάγης* και *άυτομόρφωσης*. (Με την καθοδήγηση πάντοτε του φυσικού έπόπτου της δασκάλου). Πρόγραμμα με όργανικά διέμνη την ύλη του προς τα μεγάλα θέματα της *σχολικής ζωής*, να ποίό είναι το *ιδανικό* του Ν. Σχολείου. Στην κατάλληλη σύνταξη του μάς βοηθήσει και ή κριτική στά δύο παρακάτω σημεία:

δ) Το ΕΑΠ-1913 άγνοεί και την *καθοδική άντίληψη* της παιδικής ήλικίας. Η ψυχολογική αυτή άρχή είναι γενικά παραχρητή σήμερα. Το παλιό πρόγραμμα χωρίζει την ύλη του σέ *μαθήματα* και την παρέχει *κατά δόσεις* «σάν τις σαρδέλλες στά ουτιά» για να μεταχειριστούμε έκφραση ένού παιδαγωγού. Το αντίθετο δίδασκει νέα ψυχολογία του παιδιού. Άντι για πρόγραμμα χωριστών μαθημάτων, θα έχουμε πρόγραμμα *κέντρων ένδιαφέροντος* ή *άπό τις μεγάλες ένότητες μαθημάτων*. Αυτή διάταξη της ύλης άσφαλώς εύκολύνει την έπικράτηση του *ομαδικού πνεύματος* ή της *ομαδικής συνεργασίας* για την όρία μιλήσαμε παραπάνω.

Κι άκόμα εύκολώτερα προσδένεται προς την ύπολοιπη σχολική ζωή και μαθητική όδοίκτηση.

3) Το ΕΑΠ-1913 άγνοεί και τις *καταχρή-*

σεις της νέας διδακτικής. 'Ο κλάδος αυτός της παιδαγωγικής, σάν προέκταση και έφαρμογή των πορισμάτων της ψυχολογίας του παιδιού, έχει πάρει κατά τα τελευταία χρόνια μια άφάνταστη εξέλιξη. Δημιουργήθηκαν μέσα στους κόλπους της ποικίλες *τεχνικές* και *μεθοδολογικές παραλλαγές* (μέθοδοι) που όλες τους συγκλίνουν και συναντιούνται—σέ τελευταία άνάλυση—στη λεγόμενη: *συνκεντρωτική διλία*. Μιά τέτοια μεθοδική εξέλιξη άπαιτεί και άνάλογη διάταξη της ύλης του Ν.Π. Άπαιτείται δηλαδή *συνκεντρωτική* ή κατά *κέντρα ένδιαφέροντος διάταξη*.

4) *Άνακεφαλαίωση*. Πρίν προχωρήσουμε παρακάτω στη διάταξη της ύλης του Ν.Π. άς άνακεφαλαίώσουμε την κριτική μας στο σημερινό ΕΑΠ-1913 και στά μέτρα που προτείνουμε για τη θεραπεία του:

α) Άγνοεί, όπως είπαμε, τη σημερινή νεοελληνική πραγματικότητα με τις άνάγκες της. Γι αυτό πρέπει να μπει καινούριο αίμα μέσα σ' αυτό, νέα ύλη, νέα μαθήματα και να άπορριφτεί ή άχρηστη. Πάνω στο σημείο αυτό ή *Έπιτροπή για τη μεταρρύθμιση του προγράμματος* θα έχει πλούσιο υλικό από τις προτάσεις των κ. κ. 'Επιθεωρητών και δασκάλων.

β) Το Ν. Π. να μην είναι πάγιο και άκαμπο άλλα *Γενικό πρόγραμμα* με λεπτομερείς *δηλίες* και *υποδείξεις*. Μά λίγα λόγια, την πλούσια και συγχρονισμένη ύλη του θα τη συνοδεύει και με μεθοδικές οδηγίες και παρατηρήσεις. Θά είναι δηλαδή ένα *άρκετα μεγάλο παιδαγωγικό σύγγραμμα* που, έκτός άπό την ύλη του, θα περιέχει και τα άπαραίτητα στοιχεία από την έφαρμοσμένη παιδαγωγική των ήμερών μας.

γ) Βέβαια στο Ν.Π. θα όρίζεται ή έκταση, τα όρια και το περιεχόμενο της ύλης των διαφόρων μαθημάτων. Άλλά και οι δάσκαλοι θα κινούνται ελεύθερα μέσα σ' αυτό για να ύφαινον και ντόπιο μορφωτικό υλικό από το περιβάλλον του σχολείου και της πατρίδας του μαθητή. Για να μπορούν να ύφανουν διάφορα *ένκαινα* και *έποχιακά* γεγονότα και συμβάντα που παρέχουν χρήσιμη και εύχρηστη διδακτική ύλη.

δ) Άρα το Ν.Π. θα στηριχτεί στη *μελέτη του σκεπτόμενου* και *εύχρηστου* περιβάλλοντος (πατρίδας) του παιδιού, στίς *μορφωτικές πηγές του Λαϊκού—Νεοελληνικού Πολιτισμού* (κατάλληλα φωτισμένες από τις σημερινές καταχτήσεις του πολιτισμού, χωρίς δηλαδή να στηριόμαστε στά στοιχεία της πρώτογονης λαϊκότητας) και *στίς άνάγκες της παιδικής ψυχής* με τις *ιδιορρυθμίες* που παρουσιάζει ό ψυχικός κόσμος του Έλληνοπαιδιού.

Είναι γνωστό πώς κάθε περιβάλλον δημιουργεί *ανάγκες*. Διαφορετικές στην πόλη από το χωριό. Στά όρεινα μέρη από τά

πεδινά ή νησιώτικα. Οι ανάγκες και οι έποχιακοί έρεθισμοί δημιουργούν *ένδιαφέροντα*. Πάνω σ' αυτό θα στηριχτεί γερά το Ν. Π. 'Αφετηρία λοιπόν το κοιντό περιβάλλον τοῦ παιδιού με διακρίσιμήν κατεύθυνση πρὸς τὴ *σύση* καὶ τὸν *άνθρωπο*, ὅπως δείχνει τὸ παρακάτω σχήμα:

περιβάλλον: { *άνθρωπος*, (χωριό, πόλη, συνοικία, σπίτι, σχολείο, κοινωνία, εργασία, γιορτές) : *φύση* (έποχές, ζῶα, φυτά, πράγματα, νερό, γῆς, ἄστρο).

ε) 'Η παραπάνω απαίτηση μας, οδηγεί σέ μία ἄλλη, 'Εκτός δηλαδή ἀπὸ τὸ *γενικό πρόσταγμα* (Γ.Π.), ποῦ θὰ ἐκπορευθεῖ ἀπὸ τὸ κέντρο (ἀπὸ τὴν 'Επιτροπὴ μεταρρύθμισης τοῦ Προγράμματος=Ε.Μ.Π.), θὰ πρέπει νὰ συντάσσονται καὶ *Τοπικά προγράμματα* (Τ.Π.) ἀπὸ τοὺς δασκάλους κάθε περιφέρειας με αὐτονομία μικρὴ ἀπόκλιση ἀπὸ σχολείο σὲ σχολείο. Σχέδια τέτοιων Τ.Π. με λεπτομερείς οδηγίες πρέπει νὰ περιέχει ἄφθονα τὸ Γ.Π. με διάφορες μορφές καὶ κατευθύνσεις. Αὐτὰ ὅμως θὰ ἐμπνέουν. Θὰ προσανατολίζουν τοὺς ἀρχαίους. Θὰ προτείνουν. Δὲν θὰ ἐπιβάλλουν. Τὰ Τ.Π., ἔργα τῶν δασκάλων καὶ 'Επιθεωρητῶν, θὰ ἐλέγχονται ἀπὸ τὴν Ε.Μ.Π. τοῦ ὑπουργείου Παιδείας, ὅπως ἀκριβῶς σήμερα ὁ ἐπιθεωρητὴς ἐλέγχει τὰ προγράμματα τῶν σχολείων τῆς περιφέρειάς του.

στ) Τελευταία καὶ σοβαρότερη απαίτηση ποῦ πρέπει νὰ ληφθεῖ, κατὰ τὴ σύνταξή τοῦ Ν. Π. εἶναι νὰ διαταχθεῖ τοῦτο *συγκεντρωτικά*. Τὸ ἀξίωμα αὐτὸ ἔλαβαν ὑπόψη ὅλες οἱ προπολεμικές καὶ μεταπολεμικές σχολικὲς μεταρρυθμίσεις ποῦ ἔγιναν σὲς διάφορες χώρες (Βέλγιο, Αὐστρία, Ἀγγλία, Τουρκία, Ρωσία κλπ). 'Ενα τέτοιο Ν.Π. θὰ ἐπιδέχεται καὶ τὴ γενίκευση πειραματισμῶν καὶ τὴν πλατεῖα ἐφαρμογὴ τῆς *ἐνταλίας συγκεντρωτικῆς* διδασκείας. Τὸ σημεῖο αὐτὸ τοῦ ὅλου προβλήματός μας λόγῳ τῆς σπουδαιότητός του θὰ μας ἀπασχολήσει ἀμέσως παρακάτω. 'Απὸ τὴ σωστὴ τοῦ λύσης θὰ ἐξαρτηθεῖ ἡ μορφή καὶ ἡ οὐσία τοῦ Ν.Π.

ΠΑΛΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Γιὰ νὰ βροῦμε ποῖος τύπος συγκεντρωτικῶν προγράμματος δηλαδή συγκεντρωτικῆς τῆς ὕλης μας χρειάζεται, εἶναι ἀνάγκη νὰ περιγράψουμε σύντομα μεριστοὺς καὶ νὰ βροῦμε τὰ πλεονεχτήματα καὶ μειονεχτήματά του. Πρέπει δηλ. νὰ βροῦμε τὸν τύπο ἐκείνου ποῦ θὰ ἐκπληρώνει ὅλες τις προϋποθέσεις ποῦ ἀναπτύξουμε παραπάνω: κοινωνικῆς, ψυχολογικῆς καὶ μεθοδολογικῆς. Καί:

1) *Συγκεντρωτικά προγράμματα* στὸ Ν. Π. *Σχολείο*: α) 'Εχουμε συγκεντρωσὴ με *περιορισμένη* μαθημάτων ἐπειδὴ, ὅπως *λένε*, τὰ πολλὰ μα-

θήματα φέρονται διάσπαση τῆς προσοχῆς τοῦ παιδιοῦ. β) Συγκέντρωση με *περιορισμὸ τῆς ὕλης* τῶν μαθημάτων καὶ παράλληλῃ διεύρυνση διδασκείας ἐνὸς ἡ μερικῶν (Θρησκευτικά—'Ελληνικά). γ) Συγκέντρωση με *σύνδεση* τῶν διαφόρων μαθημάτων ἐστὶ ὅστε τὸ *ἐνα* νὰ χωρεῖ στὸ ἄλλο. δ) Συγκέντρωση *γύρω ἀπὸ ἓνα κεντρικὸ μάθημα* καὶ κυρίως γύρω ἀπὸ τὴν ἀνάγνωση. ε) Συγκέντρωση *γύρω ἀπὸ τὰ τέσσερα κυρίαρχα μαθήματα*: τὴ Γεωγραφία, Φυσικογνωστικά, Ἱστορία, Θρησκευτικά. στ) *Μικτὴ συγκέντρωση*: ὠρισμένες ὥρες θὰ ἔχουμε ἐνιαία συγκεντρωτικὰ διδασκεία (Ε.Σ.Δ.) καὶ ὠρισμένες χωριστὰ μαθήματα. Στὰ συγκεντρωτικὰ αὐτὰ προγράμματα μπορούμε νὰ ἐπαγάγουμε καὶ *ἐκείνη κατὰ τὰ ὅποια ἡ Ε.Σ.Δ. περιορίζεται* σὲς τρεῖς πρώτες τάξεις (Α—Β—Γ) ἢ σὲς τέσσερις πρώτες (Α—Β—Γ—Δ) καὶ μάλιστα με χωρὶς τὴ διδασκεία (σὲ ταξιδεῖς ὥρες) τῆς ἀριθμητικῆς καὶ ἀνάγνωσης κ.λ.π.

Όλα αὐτὰ τὰ συγκεντρωτικὰ προγράμματα ἔχουν τὰ ἑξῆς κοινὰ μειονεχτήματα:

α) Δὲν ὑπολογίζουν τὸν ψυχολογικὸ παράγοντα δηλ. τὰ παιδικὰ ἐνδιαφέροντα καὶ στηρίζουν τὴ συγκεντρωτικὴ διάταξή τῆς ὕλης μόνον στὰ «μαθήματα». Ἀλλὰ τὰ «μαθήματα» δὲν μπορούνε νὰ γίνουν *κέντρα* γιατί πηγάζουν ἀπὸ τις περιοχὲς τοῦ περιβάλλοντος καὶ τῶν βιολογικῶν ἀναγκῶν ἀπὸ διδασκτικῆς ἐνότητες γενικώτερα. Δε εἶναι ἀνεξάρτητα. Θὰ ἐκπλητάνουν ἀπὸ τὰ *κέντρα ἐνδιαφέροντος* καὶ τὴς ἐνότητες. 'Εκεῖ λοιπόν πρέπει νὰ στραφεῖ ἡ προσοχή μας.

β) Δὲν ἔχουν καμμιὰ πραγματικὴ σχέση με τὸ ἀξίωμα τῆς συγκεντρώσεως γιατί ὁλοῦν μόνον γιὰ «μαθήματα», τὰ περιορίζουν μάλιστα ἀντὶ νὰ τὰ πλουτίζουν, τὰ χωρίζουν ἀντὶ νὰ τὰ ἐνώνουν κ.λ.π.

γ) Δὲν λύουν ὁριστικὰ καὶ μιὰ γιὰ πάντα τὸ προγραμματικὸ ζήτημα με τὰ ἡμῶν τὰ ὅποια θεσπίζουν.

2) *Συγκεντρωτικά προγράμματα* στὸ *Σχολείο*: 'Απὸ τὴν πληθώρα τῶν συγκεντρωτικῶν προγραμμάτων τοῦ Ν. Σχολείου μπορούμε νὰ διακρίνουμε δύο ἀξιοπρόσφορες ομάδες:

α) Τὰ Σ. Προγράμματα τῆς Δευτικῆς ἐκπαίδευσης με ἐπιβολὴ τῶν *κέντρων ἐνδιαφέροντος* τοῦ Decroly. Σαυτὰ θὰ προσδίδουν καὶ τὰ Ρωσικά με τὰ *διδακτικὰ συμπεράσματα*.

β) Τὰ Σ. Π. τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης με ἐπιβολὴ τῶν *ἐνοτήτων*.

Δὲν θὰ ἀναλύσουμε με λεπτομέρειες προγράμματα αὐτὰ γιατί τοῦτο δὲν ἔχει ἔξοχο τοῦ σημερινοῦ σημεῖωμάτος. Στὸ πρόγραμμά μας *«Τὰ κέντρα ἐνδιαφέροντος καὶ Συγκεντρωτικὴ διδασκαλία»* γίνεται ἐκτετατός λόγος καὶ παρατίθενται πολλὰ τοια ὅμοια με τὰ κέντρα ἐνδιαφέροντος. Στὸ βιβλίο δὲ τοῦ κ. Σούρλα *«Συγκεντρωτικὴ Διδασκεία καὶ νεώτερο Πρόγραμμα»* ἐπι-

ἀφθονα με βάση τις ἐνότητες. Οὔτε καὶ θὰ ἐπιμεινόμεν στην κριτικὴ τῶν δύο αὐτῶν κατευθύνσεων γιατί καὶ γιὰ αὐτὸ τὸ ζήτημα ἀρκετὸ διαθέτομε χρόνο στὸ αὐτὸ σύγγραμμά μας. Θεωροῦμε ὅστόσο τὸ πρόγραμμα τῶν Κ. Ε. σὰν τὸ μᾶλλον ἰδιωδέστερο ἀπὸ τὰ μέχρι σήμερα προταθέντα καὶ αὐτὸ ὀφείλεται στὴ μεγαλοφυΐα τοῦ Βέλγου παιδαγωγοῦ Ντεκρολύ. Θὰ προτεῖναμε ὅμως μιὰ *μικτὴ προγραμματικὴ μορφή* με βάση τὰ Κέντρα ἐνδιαφέροντος καὶ τις ἐνότητες γιατί σὲ τὴ σύνδεση αὐτῆς βρίσκουμε ἓνα *πρόγραμμα βιολογικῶν ἀναγκῶν* ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος καὶ *στεγνοῦ περιβάλλοντος* ἀπὸ τὸ ἄλλο. Τὸ πρώτο ἀντιστοιχεῖ στὰ Κ. Ε., τὸ δεύτερο σὲς ἐνότητες τῆς Σ. Δ.

Τέτοια προγράμματα μπορεῖ νὰ τὰ ἴδῃτε στὸ βιβλίο μου *«Κέντρα ἐνδιαφέροντος»* ποῦ ἀνάφερα παραπάνω σελ. 21-47 καὶ 89-136. 'Επὶσης στὸ ἴδιο σύγγραμμά τοῦ κ. Σούρλα (πρακτικὸ μέρος) στὸ βιβλίο τῆς Δίδος Διναρδάκη *«Σχολεῖον στενωτέρας πατρίδας»* σελ. 18-58, στὸ βιβλιότῃς Ρόζας Ἰμβριώτῃ *«Ἀνώμαλλα καὶ καθυστερημένα παιδιά»* (πρακτικὸ μέρος) καὶ σὲ διάφορα σκόρπια δημοσιεύματα σὲ περιοδικὰ. Ὁλοκληρωμένα τέτοια προγράμματα γιὰ τὸ 8|χρονο, 11|χρονο καὶ 6|χρονο σχολεῖο θὰ βρῇτε στὸ ὑπὸ ἐκδοσὴ βιβλίο μου *«Τὸ νέο πρόγραμμα»* ποῦ θὰ κυκλοφορήσει προσεχῶς.

'Εκείνο ποῦ εἶναι σημάσια νὰ τονίσουμε τὴ στιγμή αὐτὴ ἐπὶ αὐτοῦ: πὼς τὸ νέο συγκεντρωτικὸ μας πρόγραμμα θὰ στηριχθεῖ:

1) *Στὲς 4 ἐποχές*. Αὐτὲς θὰ παροῦν σὰν ἄξονας. 'Απὸ αὐτὲς θὰ βροῦν διάφορες *ταχτικές ἢ εὐκαιρικὲς ἐνότητες* σπουδῆς γιὰ κάθε τάξη.

2) *Στὲς 4 ἀνάγκες*. Αὐτὲς θὰ πλεχθοῦν μέσα σὲς ἐποχές καὶ στοὺς μήνες καὶ ἀπὸ αὐτὲς θὰ βροῦν καὶ μερικώτερα ταχτικά ἢ εὐκαιρικά κέντρα ἐνδιαφέροντος.

3) *Στὸ στενωτέρω καὶ ευρύτερω περιβάλλον* τῶν παιδιῶν τῶν κατοικούντων τάξεων ἀπὸ τὸ ὅποιο θὰ βροῦν ἓνα σωρὸ ἐνοτήτων ποῦ θὰ πλεχθοῦν στὸ γενικὸ διάγραμμα.

4) *Στὲς ἀνώτερες τάξεις* οἱ ἐνότητες καὶ τὰ κέντρα θὰ ἔχουν κάποια *εἰδικὴ ἀπόκλιση*, θὰ ἔχουν μεγαλύτερο πλάτος καὶ βάθος καὶ θὰ εἶναι: α) εἴτε μιὰ *προβολή* τῶν 4 ἀναγκῶν—κέντρων ἢ τῶν ἐνοτήτων ποῦ ἐξετάστηκαν σὲς κατώτερες τάξεις, β) εἴτε θὰ εἶναι *εἰδικὰ κέντρα*—ἐνότητες με πολιτισμογνωσικὸ περιεχόμενο.

Νομίζω πὼς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ σὰς πῶ περισσότερα στὸ σημεῖο αὐτὸ γιατί θὰ περιορίζω καὶ τὴ δική σας πρωτοβουλία. Μόνοι σας προσπαθήστε νὰ σκιαγραφήσετε ἓνα τέτοιο πρόγραμμα τηρώντας ἀπαράβατα τὸ διάγραμμα 1) Α—Β τάξεις: *πατριδὶ—χώρα*, 2) Γ—Δ: *πατριδὶ—εργασία*, 3 Ε—ΣΤ: *εργασία—ἀπόλαυση* καὶ 4) Ζ—Η: *εργασία—παραγωγή*. Τὸ τεταρτὸ σκέλος τοῦ διαγράμματος αὐτοῦ: *«εργασία—παραγωγή»* πᾶναι νὰ μὴς ἀπασχολεῖ ἀντὶ τὸ σχολεῖο μείνει 6|χρονο.

Γιατὶ προϋποθέτει ὁριμώτερα παιδιά, σχολικὰ ἐργαστήρια κ.λ.π., σύμφωνα με ὅσα ἀναπτύξαμε σὲ προηγούμενες παράγραφους. Λίγα λόγια ἀκόμη γιὰ τὸ:

ΠΑΛΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ.

Εἰναι σὲ ὅλους γνωστὰ τὰ παλιὰ 'Ορολόγια Προγράμματος (Π.Ο.Π.) καὶ εἶναι περιττὸ νὰ ἐπιμεινόμεν στὴν ἀνάλυσή τους. Με τὰ Π.Ο.Π. τὸ παιδί ἐκκινουσε τὴν 1η ὥρα ἀπὸ τὴν *ἀνάγνωση* ἐνὸς ξεκαρφωτοῦ κομματιοῦ ἀπὸ τὸ *μοναδικὸ ἀναγνωστικὸ*, ἔφτανε τὴ 2α ὥρα στὰ *Θρησκευτικά*, τὴν 3η ὥρα στὴν *Ἱστορία*, τὴν 4η ὥρα στὴ *Γεωγραφία* ἢ ἄλλο μάθημα κ.λ.π. χωρὶς οἱ συντάχτες του νὰ ἔχουν λάβει ὑπόψη τὸν παράγοντα τῆς κόπωσης, τῆς ἀνάγκες τῆς παιδικῆς ψυχῆς καὶ τὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ παιδιοῦ. Τὰ νέα συγκεντρωτικὰ προγράμματα (Ν.Σ.Π.) γιὰ τὰ ὅποια μιλῆσαμε παραπάνω, ἀφροῦ ἐπεξεργάστησαν στὸ Νέο Σχολεῖο, ἔδωξαν μιὰ γιὰ πάντα *τὰ χωριστὰ μαθήματα* καὶ μαζὶ με αὐτὰ καὶ τὰ σχετικὰ Ο. Π. τους. 'Υπάρχουμε βέβαια πολλοὶ καὶ σήμερα ποῦ δέχονται συνδυασμὸ συγκεντρωτικῆς διάταξης τῆς ὕλης (ἄρα καὶ διδασκείας) με παράλληλῃ ὑπαρξὴ χωριστῶν μαθημάτων. Ἀλλὰ αὐτὰ εἶναι ἡμιτερὰ καὶ με τέτοια δὲν ἱκανοποιεῖται ἡ παιδικὴ ψυχὴ. 'Η θὰ γίνεαι πραγματικὴ, σὲ ψυχολογικῆς καὶ ποιητικῆς βάσεις, μεταρρύθμιση τοῦ προγράμματος τοῦ 1913 ἢ θὰ γίνουν μικρομαλώματα. Τὸ ἄρθρο αὐτὸ ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν πρώτη ἀποψη. Γιατὶ προτείνουμε τὰ ἑξῆς γιὰ τὰ Ο. Π. Κάθε πρωτόπειρος δάσκαλος στὰ ζητήματα τῆς Ε. Σ. Δ. ἄς καταστρώσει πολλὰ τέτοια συγκεντρωτικὰ Ο. Π. γιὰ νὰ ἐκασκεῖται, ἀλλὰ ἄς... μὴ τὰ ἐφαρμόζει πιστά! Κιόταν λέμε Σ.Ο.Π. δὲν ἐννοοῦμε βέβαια τὴ γνωστὴ «*διδακτικὴ ὥρα*» μὰ ἓνα *ποσὸν χρόνον ἀνάλογο* με τὴ μορφή, τὴν ἐκτασὴ καὶ τὸ βάθος τῆς ἐργασίας. Σιγὰ—σιγὰ ὅμως πρέπει νὰ ἐγκαταλείψουμε κάθε τέτοιο Σ.Ο.Π. καθόσο θὰ ἀποχτᾶμε πείρα στὴν ἐφαρμογὴ τῆς Ε. Σ. Δ.

Τὸ Γενικὸ Πρόγραμμα ποῦ θὰ συντάξῃ ἡ Ε.Μ.Π. τοῦ 'Υπουργείου Παιδείας πρέπει νὰ περιέχει πολλὰ διαγράμματα καὶ σχέδια τέτοιων Σ.Ο.Π. με λεπτομερείς οδηγίες καὶ παρατηρήσεις. Ὅχι γιὰ νὰ τὰ ἀπομιμηθοῦν δουλιὰ οἱ συνάδελφοι ἀλλὰ ἀπλῶς γιὰ νὰ ἐμπνεόνται ἀπὸ αὐτὰ καὶ νὰ προσανατολίσουν τὴ σκέψή τους.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ σταματοῦμε τὴ γενικὴ μελέτη μας γιὰ τὸ Νέο 'Ελληνικὸ Πρόγραμμα Σπουδῶν.

Η ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Τὸ 'Υπουργεῖο Παιδείας με τὴν τελευταία ἐγκύκλιο διατάγει τοὺς πρὸς κ. κ. 'Επιθεωρητὲς καὶ δασκάλους θέτει μιὰ σειρά ἀπὸ 6 ἐρωτήματα σχετικά με τὴ μεταρρύθμιση τοῦ ΕΑΠ—1913 καὶ ζητεῖ τὴ

γνώμη τους πάνω σ' αυτά. Τα ερωτήματα αυτά είναι τα εξής:

1) Ποσόν ύλης (προσθήκη ή μείωση της ύλης κατά μαθήματα και κατά τάξεις).

2) Έκλογη ύλης (αρχές επί τη βάσει των οποίων θα γίνει η εκλογή της ύλης: στενωτέρα πατρίς, παιδική ζωή, διαφέροντα ή βιωμάτα του παιδιού, απαιτήσεις της συγχρόνου ζωής κλπ.).

3) Διάταξη της ύλης και βάσει ποιων άρχων.

4) Σύνολον ώρων εβδομαδιαίας εργασίας κατά τάξεις και μαθήματα.

5) Έκταση και διάρκωση σχολικής και εξωσχολικής ζωής.

6) Μέπως επιβάλλεται προσθήκη νέου υνός μαθήματος ή μαθημάτων και τίνων;

Τα ερωτήματα αυτά είχαμε ύπ' όψη όταν γράφαμε το μακροσκελέστατο άρθρο για τη μεταρρύθμιση του προγράμματος που δημοσιεύεται σε προηγούμενες σελίδες του περιοδικού μας. Είδαμε εκεί ποιές είναι οι βασικές προϋποθέσεις για τη μεταρρύθμιση αυτή. Πρώτη και κυριώτερη είναι η εισαγωγή του 8) χρόνου ή 7) χρόνου δημοτικού σχολείου που θα επιτρέψει: α) μία άνετη επέκταση της ύλης του ΕΑΠ—1913 (μια και της νέας ύλης που παρίσταται ανάγκη να προστεθεί λόγω της εξέλιξης των επιστημών και των σημερινών αναγκών της νεοελληνικής πραγματικότητας) σύμφωνα με τα διδάγματα της ψυχολογίας του παιδιού και την κατά προοδευτικές βαθμίδες εξέλιξη των παιδικών ενδιαφερόντων, β) μία άνετη διάταξη, σε συγκεκριμένες βάσεις, της ύλης του νέου προγράμματος σπουδών με τοπική απόκλιση στην κατώτερη βαθμίδα, πολιτισμογνωστική στην άνωτερη και με κάποιον υποτυπώδη επαγγελματικό προσανατολισμό, στην άνωτατη.

Άλλα, το ύπουργείο της Παιδείας, βιάζοντας την παραπάνω έγκυκλιο, άσφαλώς δεν έχει ύπ' όψη τον το 8) χρόνο ή 7) χρόνο δημοτικού σχολείου άλλα το σημερινό 6) χρόνο. Με βάση αυτό θέλει ή ύπνοει τη «μεταρρύθμιση» του προγράμματος 1913. Συνεπώς, για να είμαστε μέσα στο πνεύμα της έγκυκλίου του, πρέπει οι προτάσεις που θα κάνουμε να στηρίζονται μέσα στα σημερινά δεδομένα και στη σημερινή πραγματικότητα. Ανεξάρτητα άν έτσι, που τοποθετείται το ζήτημα, δεν πρόκειται να γίνει τίποτε το σοβαρό παρά ένα «μπαλωμα» του ΕΑΠ—1913. Αυτό το μπαλωμα θα προσπαθήσουμε να σάς διαγράψουμε παρακάτω πολύ σύντομα για να μη μείνετε με την εντύπωση πως το περιοδικό μας προσπαθεί μόνο τις ιδεώδεις και μελλοντικές λύσεις να προτείνει χωρίς να λαβαίνει ύπ' όψη τον και την σημερινή πραγματικότητα μέσα στην όποια δορούμε σχολικά και κινούμαστε παιδαγωγικά.

Περιορίζοντας όμως τη μεταρρύθμιση του προγράμματος μέσα στο 6) χρόνο σχολείου ά-

μέσως—άμέσως από την άρχή βρισκόμαστε μπροστά σε μεγάλα έμπόδια που πρέπει να υπερπηδηθούν. Τα έμπόδια αυτά άναγονται στους παράγοντες: **παιδί και πρόγραμμα.**

Από τη μία μεριά το παιδί μέχρι την ηλικία των 10 χρόνων μπορεί να κινήθει γύρω από τον άξονα: παιχνίδι—χαρά, παιχνίδι—έργασία. Και από τα 10—12 γύρω από τον άξονα: έργασία—άπόλαση. Άηλαδή τα 4 πρώτα χρόνια κυριαρχείται από την κινήτη περιβάλλον, οι έποχές και τα άλλα εύκαιρα κα γεγονότα, με τους έρεθισμούς που στέλνουν στο παιδί, μπορούν να γεννήσουν ένδιαφέροντα. Για τουτό ή ύλη των 4 πρώτων τάσεων θα κινήθει και θα έξεκταθεί άνάλογα με τις διαπιστώσεις αυτές.

Από το άλλο μέρος μένουν μόνο δύο χρόνια ήηλαδή οι τάξεις Ε' και ΣΤ' στις όποιες μπορούμε να πλέσουμε περισσότερο άφηρημένο ύλη ή περισσότερο έπιστημονική ύλη και μαθήματα. Με άλλα λόγια μόνο σ' αυτές τις δύο τάξεις θα φορτωθούν όλα τα βαρέα μαθήματα του προγράμματος. Γεννιέται όμως το ερώτημα: Μπορούν τα παιδιά της Ε' και ΣΤ' τάξης που δημοτικού να σηκώσουν τόσο βάρος που άσφαλώς θα μεγαλώσει όταν προστεθούν στο πρόγραμμα του 1913 και τα νέα μαθήματα που όλοι ζητούμε και ή νέα ύλη από τις καινούριες πρόσδε των διαφόρων έπιστημών (π.χ. στα φυσιογνωστικά κλπ.); Συμπέρασμα: Οι παράγοντες παιδί και πρόγραμμα (ύλη) συγκρούονται μέσα στα όρια του 6) χρόνου δημοτικού σχολείου και είναι ποσά αντίστοιχα.

Έλάτε τώρα σεις να λύσετε το γόρδιο αυτό δεσμό. Τί άπομένει να κάνουμε; Πώς μπορούμε να μπαλώσουμε την κατάσταση αυτή; Πώς θα συγκεράσουμε τις άντιμαχόμενες πλευρές; Μία είναι ή πρόχειρη και μενεις πλευρά: Μία είναι ή πρόχειρη και έδαφος ό παράγοντας παιδί και ή ψυχολογία του για να **μπαλώσουμε** στις κατώτερες τάξεις ένα ποσόν ύλης που, σε καλύτερη περίπτωση, ποτέ δεν θα δεχόμαστε να μείνει εκεί και β) να μάς επιτραπεί να **ελαφρώσουμε** το πρόγραμμα των μαθημάτων της Ε' και ΣΤ' ώστε να μάς δοθεί περιθώριο να **μπαλώσουμε** τα νέα μαθήματα και τη νέα ύλη από τις έπιστημονικές κατακτήσεις των ήμερών μας. Άδτές οι **προσθήκες** για να γίνουν προϋποθέτουν **περιοπές** στην ύλη των μαθημάτων που άρχισαν να ξεπερνούντα πια ή που δεν έχουν εφαρμογή και άνταπόκριση στη ζωή.

Με αυτές τις επιφυλάξεις και με αυτές τις προϋποθέσεις θα πρέπει να κρίνετε και να λάβετε ύπόψη τις παρακάτω ύποδείξεις που σάς δίνουμε για να τις έχετε ύπόψη κατά τη σύνταξη των άπαντήσεων σας στην έγκυκλιο του Ύπουργείου Παιδείας και κατά

τη σύνταξη των είσηγήσεών σας στα συγκαλούμενα παιδαγωγικά συνέδρια με το θέμα αυτό, σε δόλοκληρη τη χώρα.

Α) Ποσόν ύλης. Παίρνουμε με τη σειρά τα διάφορα μαθήματα κατά τάξεις:

1) ΟΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ. Στην Α—Β προσευχές, θρησκευτικές διηγύσεις, θρησκευτικές μορτές, ποιηματάκια κλπ. Στην Γ' τάξη τα ίδια με περισσότερη έπιμονή στις μεγάλες θρησκευτικές και τοπικές γιορτές. Έπισκέψεις σε θρησκευτικούς χώρους, όμορφια φύσης (πατριδογνωσία—καλλιέργεια θρησκευτικού συναισθήματος), έμπρακτη εφαρμογή της ήθικης στη συμπεριφορά των παιδιών στην τάξη—σχολείο. Διόξιμο Παλαιάς διαθήκης. Στην Δ' τάξη: ή Καινή Διαθήκη με μικρή προσθήκη—είσαγωγή στην άρχή από το περιεχόμενο της Π. Διαθήκης και ιδιαίτερα το «περί προφητών». Από την ύλη της Καινής Διαθήκης να άφαιρεθεί ή «επί του όρους όμιλία» με τις παραβολές γιατί ή ύλη αυτή θα διδάχτει στην ΣΤ' με το Εύαγγέλιο. Στην Ε' τάξη: να περιοριστεί ή ύλη που άναφέρεται στις περιόδους του Αποστόλου Παύλου και να συντομευτεί περισσότερο. Στην ΣΤ' να προηγηθεί ή Κατήχηση και να ακολουθήσει ή Δευτερογενική. Ο δεκάλογος, επειδή έχει σχέση με την Π. Διαθήκη, να φύγει. Σάν βάση της κατήχησης να παρθεί το Εύαγγέλιο.

2) ΙΣΤΟΡΙΑ. Στις τρεις πρώτες τάξεις (Α—Β—Γ): Ιστορία του σχολείου—χωριού, περιφέρειας. Να γνωρίζουν τα παιδιά την ιστορία του τόπου τους, των ιστορικών μνημείων και χώρων τους, να άκούσουν διηγήσεις για τους ήρωες του χωριού—πόλης—περιφέρειάς τους, από διάφορους τοπικούς θρύλους και παραδόσεις και να χορτάσουν από άφθονη παραμυθολογία. Το μυθικό στοιχείο να μη λείπει άλλα πάντα να βασίζεται στο τοπικό κλίμα. Στην Δ' ή ιστορία της άρχαιας Έλλάδας με σύντομη είσαγωγή για τους θεούς και ήρωες των άρχαίων Έλλήνων. Άηλαδή έδώ θα πάρα μικρή όση ή άρχαία μυθολογία. Ένώ στην τρίτη ή μυθολογία θα προσέχεται από ποικιλίες πηγές. Στην Ε' να περιοριστεί ή είσαγωγή στη βυζαντινή Ιστορία και να άναφερθούν με δύο λόγια τα περί Ρωμαϊκής έποχής. Από δε την ύλη της κυρίως βυζαντινής Ιστορίας να άφαιρεθούν όσα άναφέρονται λεπτομερώς σε θρησκευτική ύλη (π.χ. περί συνόδων, περί των Τριών Ίεραρχών, κλπ. κλπ.) γιατί όλα αυτά θα διδάχονται και θα περιληφτούν στην ύλη της εκκλησιαστικής Ιστορίας που διδάσκειται στην ίδια τάξη. Στην ΣΤ' να προστεθεί ύλη από την τελευταία Ιστορία του Έθνους μας (σύγχρονη έποχή) ήηλαδή μετά το 1900 μέχρι 1950. Και λίγα στοιχεία από την Ιστορία πολιτισμού. Έπίσης λίγα στοιχεία από την Άγωγή του πολίτου.

3) ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ. Στην Α' τάξη: πωγμα-

τογνωσία ήηλαδή πρώτες έννοιες των άντικειμένων του γύρω περιβάλλοντος και προσανατολισμός στο στενό χώρο: σπίτι—σχολείο. Στην Β' τάξη πάλι πραγματογνωσία: το χωριό (ή ή πόλη) του μαθητή. Στην Γ' τάξη (πατριδογνωσία): ή επαρχία. Στην Δ' τάξη ό νομός του μαθητή και το ευρύτερο γεωγραφικό διαμέρισμα (π.χ. ό νομός Άττικής και ή Στερεά Έλλάδα). Στην Ε' τάξη γεωγραφία της Έλλάδας κατά γεωγραφικά διαμερίσματα (γενική εικόνα) και μέσα σ' αυτά πλοκή ποικίλου πατριδογνωστικού και άλλου ύλικού από τη γεωφυσική—οικονομική και πολιτική γεωγραφία (άκριβως κατά το ύπόδειγμα εκλογής και διάταξης της ύλης του βοήθητικού μας βιβλίου: Γεωγραφία της Έλλάδας—έκδοση Άλμικιώτη). Μορφή προσφοράς του ύλικού: τα γεωγραφικά ταξίδια, τα άλμπουμ, οι συλλογές, ή σχολική άλληλογραφία κλπ. όπως άκριβως διαπραγματευόμαστε την ύλη της παραπάνω γεωγραφίας μας. Στην ΣΤ': ή «γεωγραφία των Ήπειρων». Έπανάληψη—είσαγωγή σύντομη για την Έλλάδα. Προχωρούμε στη βαλκανική Εύρώπη και τα μεγάλα γεωγραφικά διαμερίσματα με έλάχιστες λεπτομερείες για κάθε κράτος. Στο β' έξάμηνο οι άλλες ήπειροι: Άσία—Άφρική—Άμερική—Άυστραλία πολύ σύντομα, σε τρεις μεγάλες ένότητες κάθε Ήπειρος (όπως άκριβως βλέπετε στις έγκυκλομμένες, στο διαγωνισμό του Ύπουργείου Παιδείας, Γεωγραφίας μας: Εύρωπης και Ήπειρων). Ύπερονομισμός των οικονομικών και πλουτοπαραγωγικών στοιχείων κάθε Ήπειρου και της είσαγωγικής και έξαγωγικής κίνησης του έμπορίου με στατιστικές—διαγράμματα—πληροφορίες—χάρτες κλπ. Το Ν.Π. να προβλέπει είσαγωγή άνάλογων γεωγραφικών χαρτών και μάλιστα παραγωγικών των όποιων το περιεχόμενο να άνταποκρίνεται προς την άναγκαζομένη στο νέο πρόγραμμα γεωγραφική ύλη. Για κάθε Ήπειρο τρεις—τέσσερες χάρτες: γεωφυσικός, παραγωγικός, συγκοινωνιακός, πολιτικός, (υποδείγματα στις γεωγραφίες μας). Συμπέρασμα: ή γεωγραφία της ΣΤ' τάξης θα είναι ένα βιβλίο και για τις 5 Ήπειρους. Η ύλη του θα άρχίζει από την Εύρώπη και όχι από τις άλλες Ήπειρους, όπως γίνεται σήμερα. Στη γεωγραφική ύλη όλων των τάσεων θα πρέπει να πλέκεται και άνάλογη φυσιογνωστική, πρῶτα που θα εύχολύνει τη συγκεκριμένη διάταξη από το ένα μέρος με και το έαλάφωσμα του προγράμματος. Θα συντομευτεί δε και θα άπλοχευτεί ή ύλη από τη μαθηματική γεωγραφία, με προσπαθεια να πλεχτεί μέσα στην ύπόλοιπη γεωγραφική ύλη (π.χ. ή παράγραφος περί ήφαιστειών να διδάχεται όταν θα εξετάζουμε την Ίταλία ή τη δική μας Σαντορίνη κλπ.).

4) ΦΥΣΙΟΓΝΩΣΤΙΚΑ. Στην Α—Β Τάξη δεν προβλέπεται συστηματική διδλία φυσιογνωστικών. Όμως θα πρέπει να προπαρασκευάζεται το έδαφος από τις τάξεις αυτές.

Τὰ παιδιά μὲ τὰ διάφορα πραγματογνωστικά μαθήματα θὰ συνηθίσουν νὰ παρατηροῦν, νὰ δοκιμάζουν, νὰ διακρίνουν καὶ νὰ περιγράφουν ἄλλα τὰ διάφορα ζῶα καὶ φυτὰ τοῦ περιβάλλοντός των. Θὰ κάνουν συλλογὲς λουλουδιῶν, κοκκινναριῶν, κυπαρισσιῶν ἀπόχρωσις ποὺ δίδουν στὴν Ε.Σ.Δ. (ἐννοεῖται συνηθισμένη διδασκαλία), ἀφήνουν καὶ περὶ θῶρο γιὰ ἐξαγωγή ἀναγνωστικοῦ, ἀριθμητικοῦ κλπ. ὀλίγου. Στὶς τάξεις αὐτὲς νὰ συνηθίσουν νὰ καλλιεργοῦν λουλούδια στὶς γλάστρες καὶ στὸ σχολικὸ κήπο, νὰ ἀγαπήσουν τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα τοῦ σπιτιοῦ—χωριοῦ τους καὶ νὰ τοὺς καλλιεργήσουν τὴν ἀγάπην πρὸς τὴ φύσιν καὶ στὴν ὁμορφίαν της. Στὴν Γ' θὰ διδαχθῶν τὰ ζῶα, φυτὰ καὶ ὄρνικα τῆς ἐπαρχίας τους. Στὴν Δ' τὰ ζῶα, φυτὰ καὶ ὄρνικα τοῦ Νομοῦ καὶ τοῦ γεωγραφικοῦ διαμερίσματος. Στὴν Ε' τὰ ζῶα, φυτὰ καὶ ὄρνικα ὁλόκληρης τῆς Ελλάδας καὶ τῆς εὐκρατίας γιὰ τὰ ζῶα, φυτὰ τῆς Εὐρώπης (εὐκρατίας ζώων καὶ πολιτισμοῦ) καὶ κατόπιν περιληπτικὴ διδασκαλία τῶν ζώων καὶ φυτῶν τῶν θερμῶν χωρῶν. Ὅχι μὲ τόσες λεπτομέρειες. Τὰ πιδόσπυδα καὶ ἀντιπροσωπευτικά. (Τὸ ἴδιο ἱσχύει καὶ γιὰ τὴ φυσικὴ ἱστορία τῆς Γ'—Δ'. Θὰ ἐξετάζονται ἀντιπροσωπευτικὰ καὶ κάθε γένους καὶ κάθε συμβιοτικῆς κοινότητος). Ὡς πρὸς τὴν ἀνθρωπολογία καὶ τὴν ὕπαιψη θὰ πρέπει νὰ διδαχθῶν στὴν Ε' τάξη. Πᾶμε τώρα στὴ *Φυσικὴ Περιγραφή* καὶ *Χημεία*. Αὐτὴ θὰ ἀρχίζῃ ἀπὸ τὴν ΣΤ' τάξη. Στὴν ὕλη τους νὰ προστεθοῦν λίγα ἀκόμη στοιχεῖα ἀπὸ τὶς τελευταῖες πρὸδοες στὴν ἀκουστικὴ (φαντὰρ κλπ.), στὴν ὁπτικὴ (τηλεόραση κλπ.) καὶ στὸν ἠλεκτρισμὸ (νέες ἐφευρέσεις—διδασκαλίας ἀτόμου κλπ.). Ἡ διδασκαλία τῆς *χημείας* νὰ περιοριστῇ στὰ κύρια χημικὰ στοιχεῖα ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυτῶν, τῶν καλλιεργειῶν καὶ τῶν ἐδάφους. Ἐπίσης τὰ χημικὰ προϊόντα ποὺ χρησιμοποιοῦνται στὴν πατρίδα μας γιὰ νὰ καταστήσουν ἀνετίθεον τὴ ζωὴν μας (λιπάσματα, διάφορα φάρμακα, ἀβέστης, ἄλατι, σαποῦνι, σπρίτ, θεϊάρι, πετρελαιο, κάρβουνο κλπ.). Ἐπίσης στὴν ΣΤ' λίγα γεωργικὰ μαθήματα καὶ πρακτικὲς γεωργικὲς, οἰκονομικὲς κλπ. γνώσεις.

5) ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ. Γιὰ τὴν ἔκτασιν τῆς ὕλης τῶν μαθηματικῶν στὸ δημοτικὸν σχολεῖον ἱσχύουν ὅσα γράφονται στὴν σελ. 236 τοῦ 9-10 τεύχους τοῦ Ν. Σχολείου. Νὰ ἐπιμεινόμενός ὡς ἐκὼν μεγαλύτερη ἀπλούστευση. Ἐφόσον τὸ δημοτικὸν σχολεῖον μὲν 6/χρονο δὲν μᾶς χρειάζεται καθόλου ἢ ὑψηλότερη (οὔτε ἡ ἐξωτερικὴ), ἢ Ἐταιρεία, ἢ μίση. Ἐπίσης ἡ ὕλη τῆς *Γεωμετρίας* θὰ μεταφερθεῖ ἀπαραίτητα μονάχα στὴν ΣΤ' ἀφοῦ συντομευτὴ καὶ περιοριστὴ στὰ ἀπολύτως ἀπαραίτητα στοιχεῖα. Τὸ πλῆρες παραληλεπίπεδο, ἡ κόλωση πυραμίδα, ὁ κόλωσης

κῶνος, τὰ περὶ σφαίρας καὶ κύκλου καὶ πολλὰ ἄλλα μικρότερα κεφάλαια θὰ φύγουν ἀπὸ τὸ πρόγραμμα.

6) ΓΛΩΣΣΙΚΑ. Καὶ στὰ γλωσσικὰ ἱσχύουν ὅσα γράφονται στὴν σελ. 236 τοῦ 9-10 τεύχους τοῦ «Νέου Σχολείου». Χρειάζεται ἀκόμη μεγαλύτερη προσοχὴ στὸν καθορισμὸ καὶ στὴν ἐπεξεργασία τῆς ὕλης τῆς γραμματικῆς τῆς δημοτικῆς γλώσσας. Ἡ σημερινὴ γραμματικὴ τῆς δημοτικῆς (τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς) περιεχὲν σημεῖα ποὺ ἐληφθῶν καὶ ἀνάλογα νὰ ἀπλουστευθῇ, ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερο, ἢ ὕλη τῆς γραμματικῆς ποὺ θὰ διδάξουμε στὸ δημοτικὸν σχολεῖον. Γλῶσσα ἡ δημοτικὴ καὶ στὶς 6 τάξεις. Ἀναγνωστικὰ βιβλία πρέπει νὰ ἔχουν πολλὰ γιὰ νὰ κάνουν ἐλεύθερη ἐπιλογὴν οἱ δάσκαλοι καὶ γιὰ νὰ μποροῦν νὰ εἰσαγάγουν πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ καὶ ὅχι ἕνα καὶ μοναδικό. Ἡ σύνταξις πατριδονομιστικῶν ἀναγνωστικῶν γιὰ τὶς κατώτερες, ἰδιαίτερα, τάξεις—ποὺ ὅλοι κρίνουν ὡς ἀπαραίτητα—νομίζω πὺς θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ παραμένῃ ἀνεκλήρωτη εὐχὴ πρὸς τὸ παρόν. Οἱ ἐκδόσεις νὰ ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν Δ' τάξιν μὲ τὴν μορφὴν μικρῶν προτάσεων (ἰδεοτικῆς μεθόδου). Στὴ Β' τάξιν οἱ γραπτὲς ἐκδόσεις τῶν παιδιῶν μποροῦν νὰ φτάνουν ἕνα κείμενο ἀπὸ 3-5 προτάσεις. Στὴν Γ—Δ θὰ εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερες καὶ στὴν Ε—ΣΤ θὰ ἔχουν τὸ χαρακτηριστικὸν μελετῶν. Γενικά ὡς πηγὲς ἀπὸ τὶς ὁποῖες θὰ ἀντλοῦν τὰ παιδιά τὶς ἐκδόσεις τῶν τῶν προγράμματος πρέπει νὰ δοῦνται α) τὶς τακτικὲς ἐπισκέψεις ποὺ θὰ κάνουν οἱ μαθητὲς κατὰ τὴ σπουδὴ τῶν διαφόρων νοσητῶν ἐργασίας, β) τὶς εὐκαιρικὰς παρατηρήσεις, γ) τὰ τυχαία συμβάντα ποὺ θὰ ἐπηρεάσουν τὴ ζωὴν τους: ἐντυπώσεις, συγκινήσεις, χαρὲς, λύπες, δ) σχολικὴ ἀλληλογραφία, ε) ἐλεύθερες ἀνακοινώσεις ἀπὸ διαφόρους ἀτομικὰς μελέτες των, στ) ἀτομικὲς ἢ μὲ συνεργασία μελέτες πάνω σὲ θέματα ποὺ ἀναφέρονται στὸ ἐκφραστικὸ μέρος τῆς ἀκούσεως των ἐργασίας (π.χ. μελέτη: «Τὰ μέσα συγκοινωνίας», «Μεγάλοι ἐφευρέτες» κλπ.). Κατὰ τὰ ἄλλα ἡ ὕλη τῶν γλωσσικῶν τοῦ ΕΑΠ—1913 εἶναι ἀρκετὰ πλούσια.

7) ΤΕΧΝΙΚΑ. Ἰσχύουν ὅσα γράφονται στὴν σελ. 241 τοῦ παρόντος τεύχους. Εἰδικότερα τοῖς νέον πὺς τὸ μάθημα τῆς καλλιγραφίας πρέπει νὰ διαγραφῇ ἀπὸ τὸ πρόγραμμα καὶ νὰ διαθεσόμεν τὴν ὥρην αὐτὴν σὲ ἄλλες ἀσχολίες. Ὁ λόγος εἶναι πὺς ἡ καλλιγραφικὴ δεξιότητα θὰ ἐξασκηθῇ σιγά σιγά ἀπὸ τὰς ἐν τῇ τάξιν μέσας σὲ ὅλες τὰς γραφτὲς καὶ ἐκφραστικὰς ἀσχολίας τῶν παιδιῶν.

8) ΟΛΙΚΗ. Ἰσχύουν ὅσα γράφονται στὴν σελ. 241 τοῦ 11-12 τεύχους τοῦ Ν. Σχολείου.

9) ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ. Ἰσχύουν ὅσα γράφονται στὴν σελ. 241 τοῦ 11-12 τεύχους τοῦ Ν. Σχολείου.

Αὐτὲς μὲ λίγα λόγια εἶναι οἱ παρατηρήσεις μας ὡς πρὸς τὸ πὺς τῆς ὕλης ποὺ ὁρεῖ νὰ ἔχει ἕνα πρόγραμμα γιὰ τὸ 6/χρονο σχολεῖον. Ἀπομένοντες ἡ ἄλλες μικροπεριπέτες καὶ μικροπροσθήκες ἄλλα αὐτὲς μποροῦν νὰ τὶς βοήθῃ μόνοι σας ὅσα πάρετε καὶ ληθῆτε σημεῖο πρὸς σημεῖο τὰ διάφορα μαθήματα τοῦ ΕΑΠ—1913 κατὰ τάξεις. Μετὰ τὴν πείρα σας θὰ βοήθῃ τὰ περιττὰ καὶ νὰ τὰ διώξετε καὶ τὰ κενὰ (γιὰ νὰ τὰ πληρώσετε). Πᾶμε τώρα στὸ δεύτερο ἐρώμα τῆς ἐγκυκλίου.

Β) Ἐκλογὴ τῆς ὕλης. (Ἀρχαὶ ἐπὶ τὴ βάσει, τῶν ὁποίων θὰ γίνῃ ἡ ἐκλογὴ τῆς ὕλης: ἐνωτέρα πατρίς, παιδικὴ ζωὴ, διαφέροντα βιώματα τοῦ παιδός, ἀπαιτήσεις τῆς συνηθισμένης ζωῆς κλπ.). Ὅπως βλέπετε τὰ ἐντὸς ῥενθῆσεων σημεῖα ἐπεξηγοῦν καθαρὰ τί τάξει τὸ ὑπονοεῖται. Ἀς δοῦμε ὅμως ἀντοροῦν νὰ ληφθῶν ὑπόψη οἱ ἀρχὲς αὐτὲς οὗ στεκόν θαναμία ἀπὸ παιδαγωγικὴ ἄψιν) προκειμένην γιὰ τὴ μεταρρύθμισιν τοῦ ΕΑΠ—1913 μέσα στὰ ὅσα τὸ 6/χρονο σχολεῖον. Ἀν ἐξαναδιαβάσετε ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ μου «Σκέψεις γιὰ τὴ μεταρρύθμισιν τοῦ προγράμματος» θὰ ἰδοῦν πὺς καμμιὰ τὸ τὶς ἀρχὲς αὐτὲς δὲν ἰσχύει νὰ τηρηθῇ ἢ νὰ ληφθῇ «καθολοκληρίαν» ὡς βάση τὴν ποθητὴν μεταρρύθμισιν. Γιατί:

1) Ἡ ἀρχὴ τῆς στενωτέρας παιδείας ἐπιβάλλει μέχρι τὴν Δ' τάξιν νὰ παρῶν τὴν ὕλη τῶν διαφόρων μαθημάτων ἀπὸ τὸν κόσμον ποὺ περιβάλλει τὸ παιδί (σπίτι—ὀρειό—χωριό—ἐπαρχία—νομό—διαμερί—α). Γεννιέται ὅμως τὸ ἐρώτημα πὺς θὰ ἔξομε μέσα στὸ τοπικὸ ὕλικο καὶ μαθητὰ σάν τὴν «Παλαιὰ Διαθήκη», «τοὺς αἰώνους χρόνους» κλπ.; Ἐνὼ μὲ 7/χρονο 8/χρονο σχολεῖο ἡ ἀρχὴ τῆς στενωτέρας παιδείας θὰ μποροῦν νὰ ἐφαρμοσθῇ ἀνετα. Τὸς ἡμεῖς τὴν ἀρχὴν αὐτὴν θὰ προσπαθῶν νὰ τὴ λάβωμε ὑπόψη καὶ μέχρι τὴν τάξιν. Ὡς κέντρο τῆς ἐργασίας μας θὰ ἔξομε τὸ τοπικὸ περιβάλλον τοῦ μαθητῆ.

2) Οἱ ἀπαιτήσεις τῆς παιδικῆς ζωῆς, τὰ ἰδικὰ ἐνδιαφέροντα καὶ βιώματα γιὰ νὰ φθοῦν ὑπ' ὄψιν, κατὰ τὴ σύνταξιν τοῦ προγράμματος, χρειάζεται 8)χρονο σχολεῖο. Ἄλλως εἶναι ἐξωθεν νὰ πιλλήσῃμε στὸ ὅμα μας τοὺς δροὺς αὐτοὺς. Λέξομε στὰ ἡγεύμενα ποιὲς εἶναι οἱ προϋποθέσεις τὰ πλαίσια, μέσα στὰ ὁποῖα θὰ μποροῦν νὰ ἱκανοποιηθῶν οἱ ἀρχὲς «ἐκινῶν» τὸ τὸ παιδί καὶ τὰ ἐνδιαφέροντά των.

3) Ἀπαιτήσεις τῆς συγχρόνου ζωῆς. Μι—αμε καὶ γι' αὐτὲς στὰ προηγούμενα καὶ αἶμα πὺς μᾶς ἐπιβάλλουν νὰ μπάσωμε αἶμα στὸ πρόγραμμα κλπ. Μὰ πὺς θὰ εἶ τὸ νέο αὐτὸ αἶμα μέσα σὲ δύο τάξεις Ε'—ΣΤ'. Τί θὰ προτομάθῃ τὰ παι—; Καὶ στὸ κάτω—κάτω τῆς γραφῆς πὺς μποροῦν οἱ δάσκαλοι νὰ τὰ βγάλει μὲ τὴν πολυπραγμοσύνην καὶ πολυμέ—α σὲ ἐλάχιστον χρόνον; Ἀς εἴμαστε λοιπὸν

συγκαταβατικοὶ καὶ σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Γ) Διάταξις τῆς ὕλης καὶ ἐπὶ ποίων ἀρχῶν; Μιλήσομε καὶ γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Ἀνὸ εἶναι οἱ μορφὲς διάταξης τῆς ὕλης 1) ἡ κατὰ χωρίστὰ μαθήματα καὶ 2) ἡ κατὰ κέντρα ἐνδιαφερόντων συγκεντρωτικὴ διάταξις. Καλύτερη καὶ ψυχολογικώτερη ἡ δεύτερη. Αὐτὴν ἀναπτύξαμε στὸ πρόγραμμα τοῦ 8/χρονου παραπάνω. Προκειμένου ὅμως γιὰ τὸ 6/χρονο δημοτικὸν σχολεῖο θὰ γίνῃ συγκε—ρασμός. Δηλαδή καὶ δὴ μάλωμα. Θὰ ἔξομε:

α) Στὶς τέσσερες, πρῶτες τάξεις Ε.Σ.Δ. καὶ β) στὶς δύο ἀνώτερες χωριστὰ μαθήματα μὲ προσάθεια ὅμως, ὅπου αὐτὸ εἶναι δυνατόν, νὰ συνδέεται τὰ συγγενικά μαθήματα.

Οἱ ἄλλες λύσεις—προτάσεις α) μὲ Ε.Σ.Δ. στὶς Α—Β τάξεις ἢ Α—Β—Γ τάξεις καὶ χωριστὰ μαθήματα στὶς ἀνώτερες μᾶς φαίνονται πολὺ καθυστερημένες καὶ ἀταίριαστες πρὸς τὸ βελτιωμένο μάλωμα τοῦ προγράμματος: πὺς ἐπιδιώκουμε β) τὸ ἴδιο καὶ πὺς χειρότερη θὰ ἦταν ἡ ἀποδοχὴ τοῦ μικτοῦ συστήματος δηλαδή Ε.Σ.Δ. μὲ διατήρησιν καὶ χωριστῶν μαθημάτων (γιὰ ἄσκηση δεξιότητων κλπ.) στὶς κατώτερες τάξεις καὶ χωριστὰ μαθήματα στὶς ἀνώτερες.

Ἡ Ε.Σ.Δ. στὶς Α—Β—Γ—Δ τάξεις πὺς προτείνουμε μπορεῖ νὰ ἱκανοποιηθῇ μὲ ἀ—λόγη διάταξιν τῆς ὕλης γιὰ τὴν πατριδονομίαν (σπίτι—σχολεῖο—χωριό—ἐπαρχία, νομός—διαμερίσμα) εὐκόλως προσέδεται: ἀνάλογη ἱστορικὴ, φυσικογνωστικὴ, ὁρηκευτικὴ κλπ. ὕλη μὲ τοπικὴ χροιά. Ἐνὼ στὶς ἀνώτερες τάξεις ὅπου δύσκολα ἐνώνονται δ—λα τὰ μαθήματα τοῦ σημεινωμένου 6/χρονου σχολεῖο μποροῦν νὰ δεχτοῦμε διάταξιν τῆς ὕλης κατὰ χωριστὰ μαθήματα ὡς προσωρινὴ λύση.

Δ) Σύνολον ὥρων ἐβδομαδιαίας ἐργασίας. Ἐχόντας ὑπόψη ὅσα εἶπαμε παραπάνω θὰ βγάλετε μόνοι σας τὰ ἑξῆς συμπεράσματα: α) στὶς κατώτερες τάξεις Α—Β χρειάζεται κάποια μείωσις ἀκούη ἀπὸ σύνολο ὥρων ἐβδομαδιαίας ἐργασίας. Τὴ μείωσιν αὐτὴν μᾶς τὴν ἐπιφέρει ἡ Ε.Σ.Δ. καὶ ἡ συγκεντρωτικὴ διάταξις τῆς ὕλης, β) στὶς Γ—Δ ὁ ἀριθμὸς τους νὰ παραμείνῃ ἴδιος καὶ γ) στὶς ἀνώτερες τάξεις Ε—ΣΤ νὰ αὐξηθῇ ὁ ἀριθμὸς τους ἀνάλογα μὲ τὶς προσθήκες νέου ὕλικου καὶ νέων μαθημάτων ποὺ θὰ βάλωμε. Τώρα σὰς εἶναι εὐκόλο νὰ ὁρίσετε μόνοι σας ἀκούη τὸν ἀριθμὸ τῶν ὥρων τῆς ἐβδομαδιαίας ἐργασίας σας κατὰ μάθημα καὶ τάξιν. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα ἂν θὰ ἔξομε πρόγραμμα μὲ προμεσημβρινὸν μόνο ἐργασία, ἢ ἀπάντησιν ποὺ θὰ δώσωμε εἰναι ἡ ἑξῆς: γιὰ πολλοὺς λόγους ἐπιβάλλεται ὅπως ὁλόκληρον τὸ ἡμερησίον πρόγραμμα ἐξεντελεῖται κατὰ τὰς Π. Μ. ὥρες. Πρέπει ὅμως νὰ διατηρήσῃμε 2—3 ἐλεύθερα ἀπογεύματα κατὰ τὰ ὁποῖα α) θὰ ἐξακολουθοῦν τὰ παιδιά νὰ ὁλοκληρῶνουν τὸν περὶσσευον τῶν ἐκφραστικῶν ἐργασιῶν τῆς πρωῒνης ἐργασίας: δηλαδή χει—

θύνσεως, ένα Παιδαγωγόν που ξεκίνησε από δάσκαλος και εν συνεχεία ως Διευθυντής Διδασκαλείου. Υπουργός της Παιδείας αργότερα στη Σαξωνία και στο τέλος Διευθυντής από το 1923 του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου της Δρέσδης, υπήρξε πρωτοπόρος πάντοτε στα ζητήματα της διδασκαλικής μορφώσεως. Είναι από τους άριστους γνώστες της λαϊκής Γερμανικής Παιδείας, είναι ένας Παιδαγωγός που στάθηκε ανάμεσα στη Ζωή ως μαχητής, γι' αυτό και η Παιδαγωγική του είναι προϊόν της Ζωής του και της πραγματικότητας και όχι αποτέλεσμα της πρασί-νης τραπέζης, είναι με λίγα λόγια ο Παιδαγωγός που και ανάμεσα στα πολλά-πλά διοικητικά του καθήκοντα, ούδέποτε έγκατέλειπε την ατμόσφαιρα τη σχολική.

Ο Seyfert συνδυάζει πείραν και έρευναν επιστημονικήν κατά τρόπο ζηλευτό. Στις παιδαγωγικές του ιδέες (!) έπαιξε σπουδαίον ρόλο η ιδέα της εξέλιξεως και της κοινωνικότητας. Η ιδέα της εξέλιξεως που διαποτίζει τρόπον τινά τις επί μέρους ψυχολογικές του απόψεις, συνοψίζεται σε δύο βασικές διδακτικές αρχές: «Αφύπνιζε τη δημιουργική (!) αυτενέργεια του παιδιού». «Ερμηνεύε το μορφωτικό αγαθό, που προσφέρει στη διδασκαλία όσο μπορείς με τη συμμετοχή του θυμικού».

Την αυτενέργεια την φαντάζεται ο Seyfert σαν μια συνεχή προοδευτική απασχόληση του τροφίμου, σαν μια διαρκή βούληση, γενικά δε θα μπορούσε να ισχυρισθί τις πως στην πράξη τη διδακτική μετουσιώνει την αρχή της ψυχολογικής του Wundt κατά την οποίαν «δλα τα γεγονότα της βουλήσεως σχετίζονται προς τα συναισθήματα». Έτσι προκύπτει η δεύτερη βασική διδακτική αρχή του Seyfert, που προτρέπει τον δάσκαλο να έμφορείται από «μια χαρούμενη διάθεση κατά την ώρα της διδασκαλίας, από ένα διδακτικό τόνο που να έμπνέει θάρρος, από μια φιλική επικοινωνία με τα παιδιά, από κάποια τέλος συμμετοχή στις χαρές και στις λύπες τους».

Μια τέτοια στάση και συμπεριφορά του δασκάλου κατά την διδασκαλία, σαν να φέρνει στην τάξη λίγες άχτιδες ήλια-κού φωτός, σαν να έμπνέει την διδασκα-λία του με φως και θερμότητα. Και έφω-σον μὲν η διδασκαλία λαμβάνει ύπ' όψει τους νόμους της πνευματικής εξέλιξεως του παιδιού είναι εποικοδομημένη επιστη-μονικά. Άλλ' αυτό δεν είναι αρκετό. Η

διδασκαλία είναι ταυτόχρονα και καλλιτεχνική ενέργεια το δε καλλιτεχνικόν στοιχείον είναι το προσωπικόν τ δασκάλου στοιχείον, είναι το ξεχωρισ- και ιδιαίτερο που έγκλεισε κάθε επί μέρους διδασκαλική προσωπικότης. Έτσι φτά- με ήδη στις επί μέρους λεπτομέρειες διδακτικής τέχνης, που θα μπορούσα κατά τον Seyfert—να συνοψισθούν σαν ποδείξεις του τρόπου τινά γενικώτερες την προπαρασκευή που πρέπει να κά- δάσκαλος και σαν διατύπωση της πορε- που πρέπει να ακολουθήσει στη διεξα- γή της μεθοδικής ενόητος.

Η πρώτη δουλειά του δασκάλου π- πρέπει να κινηθί και σε καλλιτεχνική- νέργεια κατά την πορεία της διδασκαλ- βρίσκεται στην προσπάθεια που πρέ- να καταβάλη κατά την προπαρασκε- ώστε πρώτα ο ίδιος να ιδί με τα μά- της ψυχής του την διδακτική ενότητα ε- ένα όλον, να προσπαθήσει δε ύστερα διαρθρώσει και να διαμορφώσει καλλι- χνικά το όλον της διδασκαλίας του, π- σέχοντας να άνταμώνη την έκφραση μορφή, την μουσικότητα, τον τόνο της- ξάρσεως και γενικά ύψος, βάθος, ισχυ- χρονικήν διάρκειαν και ρυθμόν της γλυ- σικής διατυπώσεως σε κάτι ενιαίον και μονικόν σχετικό με το περιεχόμενον μορφωτικού αγαθού. Στην καλλιτεχν- του δηλαδή αυτή ενέργεια ο δάσκα- μοιάζει τον γλύπτην, δεδομένου ότι έ- μορφώνει ζωντανές πνευματικές υπάρξ- όπως ο γλύπτης δουλεύει το άκαταρ- στο μάραφο για να φτιάξη την καλλ- χνική Μορφή.

Η διδασκαλία όμως δεν είναι με- επιστημονικά και καλλιτεχνικά όργανα- δηλαδή ενέργεια, αλλά και ήθικη τοια- ακριβώς δε το διδασκαλικό επάγγελμα- ναι εκείνο που απαιτεί ήθικες ιδιότη- δηλαδή ακρίβεια στο καθήκον, μέρ- γιά την προπαρασκευή της διδασκαλ- άφοσιωση και φροντίδα άσκηση και έ- ακόμη έλλείπουν οι καρποί της αποδ- ως και γενικά άκαταπόνητη δράση, και εάν η άμοιβή του στο τέλος θα έ- ή άγνωσμένη.

Η διδακτική πορεία, κατά τον Sey- πρέπει να έχη ύπ' όψει της πάντοτε- βασικούς νόμους της ψυχογενετικής, ποία αποτελεί, κατά την γνώμη του, ο- δαίον κλάδον και πολύτιμον βοήθημα- Διδακτικής. Η ψυχογενετική, κατά τον- άνω Παιδαγωγόν, έχει ως σκοπόν να- ρευνήσι τις γενικές φάσεις της πνευ- κής εξέλιξεως, να τις διατάξη με κά- κλιμάκωση και να τις υπαγάγη στο τ- γύρω από μερικά βασικά αξιώματα, βάθος δηλαδή της ψυχογενετικής (!)

1. Είναι ένας προσφιλής όρος του Sey- που εισήγαγε στην Παιδαγωγική, και τον

κρύπτονται η εξέλικτική ψυχολογία και η νεώτερη ψυχολογία του παιδιού.

Κατά τον Seyfert, η πρώτη φάση της πνευματικής εξέλιξεως είναι συνδεδεμέ- νη με ένα είδος χαλαράς συναρμολογή- σεως των επί μέρους πνευματικών μορφω- μάτων, που φέρουν μέσα τους ιδιότητες που δεν τις είχαν αρχικά. Είναι τα κατά Wundt «δημιουργικά κατάλοιπα». Η δεύ- τερη φάση συνίσταται στη βαθμιαία σύν- δεση των επί μέρους νοησιαρχικών και συναισθηματικών εκδηλώσεων, ακριβώς δε οι βαθύτερες σχέσεις που δημιουργούνται μεταξύ των επιτρέπουν ώστε να ξεπηδή- σι σιγά—σιγά προς τα άνω και η πρώτη εικόνα περί Κόσμου και Ζωής. Είναι με- άλλα λόγια η πρώτη υποτυπώδης Κοσμο- θεωρία και Βιοθεωρία που σχηματίζει το άτομον, σαν πνευματική ύπαρξη.

Στην τρίτη φάση συντελείται η συμπτώ- κνωση των ψυχικών και πνευματικών μορ- φωμάτων σε έννοιες σε κανόνες, σε νό- μους και γενικά σε μοτίβα και σε αξιώ- ματα δράσεως και ενέργειας. Στη βαθμι- δα αυτή επιτελείται κατά τον Wundt «ο άπληρτισμένος χαρακτήρ» και μπορεί να διακρίνει τις καθαρά την εξέλιξη της βου- λητικής ενέργειας του ατόμου. Η τέταρτη τέλος φάση είναι συνδεδεμένη με την προϊόδσα μηχανοποίηση της Ζωής. Όσο δηλαδή συχνότερα έπαναλαμβάνονται αι κινήσεις και τα έσωτερικά γεγονότα, τόσο εύκολώτερα το σώμα υπέκει στο πνεύμα, σε τρόπο που κάθε τι το οποίον με δυ- σκολία μπορούσε το άτομο να πετύχη στην αρχή και με ένταση της βουλήσεως του, τώρα αρχίζει να τελειοποιείται βαθ- μιαίως. Είναι η κατά Wundt (!) «Παλιν-δρομική εξέλιξη της βουλητικής ένερ- γειας».

Από τα παραπάνω συναγεται κατά- τρόπον σαφή και χτυπητόν το συμπέρα- σμα ότι ο Seyfert, έχει προσαρμόσει την ψυχολογική και ψυχογενετική θεωρία του στις βουλησιαρχικές απόψεις του Wundt. Συνεπώς κατά τον Seyfert και η μάθησις- σαν πνευματική ενέργεια είναι κι' αυτή ένα γεγονός της βουλήσεως με βάση την «συναισθηματική διέγερση». Και ήδη συν- δέοντας ο Seyfert τις βαθμίδες της ψυχ- κής εξέλιξεως προς την διδασκαλία απο- φαίνεται πως και η διδασκαλία πρέπει να είναι στην εποικοδομητική της πορεία στη- ριγμένη στους ψυχογενετικούς νόμους.

Κατά ταύτα: στην πρώτη φάση της ψυ- χογενετικής εξέλιξεως δηλαδή στη συναρ- μολογημένη πνευματική αξιολόγηση του ατόμου, αντιστοιχεί κατ' αυτόν η «επεξερ- γασία του νέου». Στη δεύτερη φάση της ψυχικής εξέλιξεως δηλαδή στην πρώτη

χειρίζεται κατά τρόπον χτυπητόν.

1. Wundt, *Grundriss der Psychologie*, Leipzig 1922 Σελ 219—245.

υποτυπώδη εικόνα που σχηματίζει το ά- τομον για τον κόσμο και την Ζωή, αντι- στοιχεί κατ' αυτόν η ένταξη του επεξερ- γασθέντος μορφωτικού αγαθού στο σύνο- λον της συνειδήσεως δια της μορφής εκεί- νης που θα χυθί επάνω στην εν εξέλιξη προσωπικότητα όχι σαν έτοιμο οικόδομη- μα αλλά σαν θεμέλιο για μία λαϊκή, έ- θνική, ήθικο-θρησκευτική και πρακτική εί- κόνα της Ζωής. Στην τελευταία δε βαθμί-

Ο παιδαγωγός Seyfert

δα της ψυχικής εξέλιξεως, δηλαδή στη Ζωή του ατόμου που αρχίζει να μηχανο- ποιείται με την επέμβαση της βουλητικής ενέργειας, αντιστοιχεί κατ' αυτόν η «ει- δολογική επεξεργασία».

Έτσι κατά τον Seyfert η διδασκαλία διαρθρώνεται σε τέσσερες βαθμίδες:

- 1) Την συναισθηματική διέγερση.
- 2) Την επεξεργασία του νέου.
- 3) Την ένταξη στο σύνολον της συνει- δήσεως.
- 4) Την ειδολογική επεξεργασία.

Όπως μερικές βαθμίδες των διδακτι- κών απόψεων των νεωτέρων Παιδαγωγών- ως π.χ. η κατά Seyfert «συναισθηματική διέγερση» να θυμίζουν τον «σκοπόν» της Έρβαρτιανής μεθόδου, όπως επίσης η έ- πεξεργασία του νέου» το στάδιον της «προφώρας» και η «της ειδολογικής έπε- ξεργασίας» την «έφαρμογήν» των Έρβαρ- τιανών. Αμέσως όμως πρέπει να απαλ- λάξωμεν τον άναγνώστην της πλάνης αυ-

1. Saupé, Richard Seyfert Δέξ: *Pädago- gische Werte* 1924.

2. «Υλη» εξακολουθήσε δυστυχώς ακόμη να το αποκαλούμε στην Παιδαγωγική και διδα- κτική μας ορολογία.

τῆς διότι κατὰ τὸν Seyfert πάντοτε καὶ πανταχοῦ παράλληλα πρὸς τὴν ψυχολογικὴν ἀπόψιν καὶ τὴν προσαρμογὴν πρὸς τοὺς νόμους τῆς ἐξελιξέως, πρέπει νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ λογικὴ τῶν ἐπὶ μέρους μαθημάτων, ἡ βαθμὶς τῆς πνευματικῆς ἐξελιξέως τοῦ παιδιοῦ, ἡ κατὰ τὴν ὥραν τῆς διδασκαλίας θυμικὴ του κατάστασις, ἡ βασικὴ ἀποψὶς τῆς αὐτενεργείας καὶ αὐθορμίας, ἡ τῆς βουλήσεως καὶ τοῦ θυμικοῦ ἐπιδράσεως καὶ πλῆθος παραγόντων ἀπροβλέπτων ποὺ προσδιορίζουν τὸ διδακτικὸν Styl.

Ὅπως ἄλλως τε τονίζουν ὅλοι οἱ νεώτεροι διδακτικοί, αἱ διδακτικὲς βαθμίδες πρέπει νὰ εἶναι γιὰ τὸ δάσκαλο υποβοηθητικὰ σημεῖα καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐξελισσονται σὲ καλούπια δεσμευτικὰ καὶ σὲ σχήματα μόνιμα γιὰ τὰ σχήματα εἶναι ἀποτελέσματα τῆς μακρᾶς ἀφαιρετικῆς ἐργασίας.

Πίναξ συγκριτικὸς διδακτικῆς πορείας

Ziller	Seyfert	Burger	Scheibner	Gaudig
1) Σκοπὸς	Συναισθηματικὴ διέγερση	Πρόβλημα	Δήλωσις	—
2) Προσφορὰ	Ἐπεξεργασία τοῦ νέου	Ἑρμηνευτικὴ ἐργασία	Ἑρμηνευτικὴ ἐργασία	Ἐντυπώσεως δυνάμεις
3) Ἀφαίρεσις	Ἐνταξὴ σὲ σύνολο τῆς συνειδήσεως	Πνευματικὴ ἐπεξεργασία	Κατανόησεως ἐργασία	Ἐπεξεργασίας δυνάμεις
4) Ἐφαρμογὴ	Εἰδολογικὴ ἐπεξεργασία	Παραστατικὴ ἐργασία	Ἀπεικονιστικὴ ἐργασία	Ἀπεικονίσεως δυνάμεις

Καὶ γιὰ νὰ ἀνακεφαλαιώσωμεν: Κατὰ τὸν Seyfert ὁλόκληρον τὴν πορείαν τῆς διδασκαλίας πρέπει νὰ διελαύνει ἕνα χαρούμενο πνεῦμα καὶ μία χαρούμενη διάθεση. Μιὰ χαρούμενη διδασκαλία ἀνυψώνει τὴν τέχνη καὶ τὴν μάθησιν τὴν δημιουργικὴν. Ἡ χαρούμενη διδασκαλία δὲν βρίσκεται σὲ ἀντίθεση πρὸς τὴν σοβαρὰν ἐργασίαν, ἀλλὰ τὸναντίον ὁδηγεῖ σὲ σοβαρὰ ἐργασία. Ἡ χαρούμενη διδασκαλία ὁδηγεῖ ἐπίσης τὸ παιδί πάντοτε σὲ βαθύτερες μορφὰς χαρᾶς, σὲ πνευματικὰς χαρὰς, σὲ χαρὰς γύρω ἀπὸ αὐτὴν ταύτην τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν. Ὁ καρπὸς τῆς δὲν εἶναι ἡ ἐπιπολαιότης καὶ ἡ ἀστάθεια, ἀλλὰ τὸναντίον ἡ ὀρεξὶς γιὰ σοβαρὰ ἐργασία. Διδασκαλία ποὺ εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἐνθουσιασμόν, διδασκαλία ποὺ διαπαιδαγωγεῖ συγχρόνως, διδασκαλία ποὺ κινητοποιεῖ τὴν ἐνέργειαν καὶ τὴν δράσιν τοῦ παιδιοῦ, μόνον αὕτῃ ἡ διδασκαλία κατὰ τὸν

Ἡ ἀπόρριψις συνεπῶς τῶν καλουπιδῶν τοῦ διδακτικοῦ κοροσέ, ὅπως εὐφυῶς καὶ προσφῶς ἀπεκάλεσε κάποιος παιδαγωγὸς ὅλην τὴν θρησκευτικὴν προσήλωσιν τῶν Ἑρβατιανῶν σὲ διδακτικὸ καλούπι καὶ σὲ σχήμα τὸ διδακτικὸ τὸ μόνιμο, τὸ σταθερὸ καὶ τὸ ἀκαμπτο, πρέπει νὰ πάρει τὴν πλατεῖα ἐρμηνεία περὶ διδακτικῆς ὁπῶς τὴν ὁραματίστηκαν ὁ Seyfert καὶ οἱ νεώτεροι παιδαγωγοί, δηλαδὴ σὰν κάποιαν τοῦ δασκάλου ἐνέργειαν ποὺ εἶναι μὲν στηριγμένη σὲ ἐπιστημονικὰ, καλλιτεχνικὰ καὶ ἠθικὰ βάθρα, διατηρεῖ ὅμως τὴν σφραγίδα καὶ τῆς δικῆς του ξεχωριστῆς προσωπικότητος.

Ἀναγράφομεν τὰ βασικὰ σημεῖα τῆς διδακτικῆς πορείας ποὺ ὁδηγοῦν σὲ μορφωτικὰς ἐπιζητήσεις, ὅπως διευτυπώθησαν ἀπὸ σημαίνοντας νεώτερους διδακτικούς καὶ παιδαγωγούς, γιὰ νὰ γίνῃ καὶ ἡ σύγκρισις μὲ τὰ στάδια καὶ τὴν πορείαν τῶν Ἑρβατιανῶν.

Seyfert, εἶναι μορφωτικὴ.

Ἡ μορφωτικὴ ἐνέργεια δὲν θὰ ἦταν βεβαίως δυνατὴ χωρὶς τὴν βαθεῖαν γνώσιν τῶν πολιτιστικῶν αγαθῶν, ἡ μορφή ὅμως διὰ τῆς ὁποίας τὰ πολιτιστικὰ αγαθὰ μετασχηματίζονται σὲ μορφωτικὰ αγαθὰ, τὰ φέρομεν σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴν ψυχὴ τῶν παιδιῶν, εἶναι ἡ μορφή τῆς λαϊκότητος. Κατὰ τὸν Seyfert, στενωτέρη πατρίδα καὶ μητρικὴ γλῶσσα, λαὸς καὶ Πολιτεία, ἐργασία καὶ ἐφορτὴ, εἶναι οἱ *ἑξ μεγάλες μορφές* εἰς τὰς ὁποίας ἡ λαϊκότης πρέπει νὰ γίνῃται κοινωνικὸν πνευματικὸν κτῆμα δῶν τῶν μελῶν.

Ἡ χαρακτηριστικὴ μορφή τῆς μορφωτικῆς προσπάθειας εἶναι τὸ διδακτικὸν γεγονός, ὅπως τὸ ἀποκαλεῖ ὁ Seyfert, δηλαδὴ ἡ σύνθεσις διδασκαλίας καὶ μαθήσεως σὰν μὴν τριλογία ἐπιδράσεως ποὺ ξεκινάει ἀπὸ τὸ δάσκαλο, συνδέεται μὲ τὸ μορφωτικὸν αγαθὸν καὶ ἀποτελεῖσθαι μετὰ τῆς ἐπιζητήσεως *ἐντυπώσεως, ἐπεξεργασίας καὶ διαμορφώσεως* ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν. Ἔτσι ἡ διδασκαλία τελειοποιεῖται

Τὸ τυπογραφεῖο στὸ Σχολεῖο

Μαθητικὲς Ἐκθέσεις καὶ Σχολικὴ Ἀλληλογραφία

[Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενον]

Μπορεῖτε νὰ φαντασθεῖτε τί ἐνθουσιασμὸ μπορεῖ νὰ σκορπίσει ἡ λήψη ἐνὸς ἀκέττου μὲ γράμματα; Ἡ χαρὰ τῶν αἰδῶν εἶναι ἀφάνταστη.

Τὴν ἴδια χαρὰ ἔχουν ὅταν πρόκειται ἀπαντήσουν. Μὲ τί ἐπιμέλεια γράφουν ἡ ἀπαντήσεις τῶν οἱ χαριτωμένοι καὶ ὑπαθεῖς αὐτοὶ πιτσιρίκοι.

Μιλᾶνε γιὰ τὰ παιγνίδια τους, γιὰ τὴς ἀρές τους, γιὰ τὴς οἰκογενειακὰς ἀσχολίας τους, γιὰ τὴς ἐποχιακὰς ἐργασίας τους, γιὰ τὸ ἀδερφάκι τους, γιὰ τὴν ἀελοφύλα τους. Στὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς γράφουν καὶ μερικὰς φιλικὰς λέξεις γιὰ τοὺς γονεῖς, τὸ δάσκαλο, λέξεις ἀπλῆς τοῦ ὥστόσο συγκινοῦν καὶ μορφῶνουν! Ἐσπικλεῖται τὴν φωτογραφία τους, ζωγραφίαν, χρωματιστὰς ρεκλάμας, ἕνα ὄλλο ἢ ἕνα λουλούδι ἀποξηραμένο μέσα τὰ φύλλα τοῦ βιβλίου, ἕνα μικρὸ κομμάτι χρυσόχαρτο ποὺ τόσο ἀγαποῦν.

Γράφουν αἰνίγματα, ἐπινούουν γρίφους, γὰτοπὶ κάνουν ἕνα ὄρατο ἰχνογράφημα, ἰκονογραφοῦν τὴν ἐπιστολήν, προσπαθοῦν νὰ βάλουν μὴν ὁμορφὴ ὑπογραφήν, φτιάχνουν τὸν φάκελλο, τὸ πακέτο (μὲ τὴς ἐπιτολὰς καὶ τῶν ἄλλων παιδιῶν), τὸ ταχυδρομεῖον καὶ παρακολουθοῦν φανταστικὰ τὸ ταξεῖδι τῆς ἐπιστολῆς τῶν!

καὶ ὁλοκληρώνεται κατὰ ὁρισμένους νόμους ποὺ συνάγονται ἀπὸ τὸν τύπον τοῦ δασκάλου, ἀπὸ τὴν ἐκάστοτε πνευματικὴν ἐξέλιξιν τῶν μαθητῶν καὶ ἀπὸ τὴν ξεχωριστὴν ἰδιοσυστάσιν τοῦ μορφωτικοῦ αγαθοῦ.

Ἐτελείωσαμε...
Στὴ σύντομὴ σκιαγραφίαν τῶν Παιδαγωγικῶν ἰδεῶν τοῦ Seyfert προσέξαμε καὶ τονίσαμε περισσότερο τὴς διδακτικὰς τοῦ πόψεως μὲ τὸ ψυχολογικὸ φόντο τοῦ προοιδοῖ σ' αὐτὰς καθὼς ἐπίσης ξεχωρίσαμε τὰ ἀξιοπρόσεχτα σημεῖα ὡς πρὸς τὸν χαρούμενον τόνον τῆς διδασκαλίας καὶ δίωας ὡς πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς ἐκφραστικῆς πόψεως, ποὺ ἀποτελεῖ, κατὰ τὸν Seyfert, ὁ καλλιτεχνικὸν σημεῖον τῆς διδακτικῆς οὐ τριλογίας. Ἔτσι ὁ ἀναγνώστης τοῦ ἀρμόντος Παιδαγωγικοῦ μας σημειώματος δὲν θὰ βρῇ ἀπλῶς μόνον ἐρεθίσματα λουσία γιὰ τὴ δουλειὰ του τὴ διδακτικὴν ἀλλὰ θὰ ἐκτίμησιν ἰδιαίτερος καὶ θὰ προσέξῃ καὶ τὸ ἐντελὸς καινούργιον γύρω πρὸ τὴν τέχνην τῆς διδακτικῆς.

Καὶ πράγματι! Ὅταν τις ἀναλογισθῇ ὡς ἡ ἰδέα τῆς διαμορφώσεως διδασκαλίας

Μὰ τὰ παιδιὰ δὲν ἀνταλλάσσουν μονάχα γράμματα ἀλλὰ καὶ δέματα. Πότε-πότε στέλνουν σιδηροδρομικῶς καλὰ συσκευασμένα δέματα. Μὲ τί συγκίνηση τὰ ξεπροβοδίζουν. Κάθε μαθητὴς φέρνει τὸ δέμα του: ἕνα κουτί μὲ γλυκίσματα καὶ παιγνίδια ποὺ ἔχει κατασκευάσει. Γενναϊόδωρα χαρίζουν τὸ μαχαίράκι τους, τὴ σφυρίχτρα τους. Καὶ αὕτῃ ἡ αὐθόρμητη τάση γενναϊοδωρίας, μεταδίδεται συχνὰ καὶ στὴς οἰκογένειες. Οἱ μητέρες ἐνδιαφέρονται νὰ βοηθήσουν τὰ παιδιὰ τους καὶ νὰ εὐχαριστήσουν τοὺς μακρινοὺς φίλους τῶν. Φτιάχνουν γλυκίσματα, λουκουμάδες πίτες κλπ.

Ἔτσι συσφύγγονται πολῦτιμες φιλικές μεταξὺ τῶν παιδιῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν γονιῶν πολλὰς φορές. Καταλαμβαίνετε λοιπὸν τὴν παιδαγωγικὴν ἀξίαν καὶ τὴν βαθεῖαν ψυχικὴν ἐπίδρασιν ποὺ ἔχουν σὰν ἀποτέλεσμα αὐτὰς οἱ ἀνταλλαγές. Τόσο βαθεῖα, εἶναι ἡ ἐπίδρασις αὕτη ὥστε συνεχίζουν τὴν ἀλληλογραφίαν τους καὶ μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν τους ἀπὸ τὸ Σχολεῖο.

Μὲ τίς ἀνταλλαγὰς αὐτὰς θὰ πλατύνομε περισσότερο φυσικὰ τὸν ὀρίζοντα μας. Μελετοῦμε, μέσα στὴ ζωὴ, τὴ γεωγραφίαν, ἄλλων περιοχῶν (χωρῶν). Συγκρίνομε τὰ κλίματα, τοὺς πολιτισμούς, τὴν ἐργασίαν, τοὺς τρόπους ζωῆς. Ἡ ἀνταλλαγὴ προϊόντων, φωτογραφιῶν, κάρ-

ας εἶναι κατὰ τὴν σχεδὸν ἀγνωστο στὴ διδασκαλίαν μας προσπάθεια καὶ πῶς ἡ παρεμβολὴ τοῦ καλλιτεχνικοῦ σημείου δὲν ἀφορᾷ μόνον στὴ διδασκαλίαν ἀλλὰ σχετίζεται καὶ μὲ τὴν ἐκλογὴν καὶ διατύπωσιν τοῦ μορφωτικοῦ αγαθοῦ στὰ ἐγκεκριμένα διδακτικὰ βιβλία θὰ ἀνακαλύψῃ ὅτι ἀνοίγεται μπροστὰ τοῦ ἕνα ἐρῶντατον πεδίου δημιουργικῆς ἐργασίας.

Πιστεύομε πῶς τὸ καλλιτεχνικὸν σημεῖον τῆς διδασκαλίας, ὅπως τοῦλάχιστον τὸ ἀντιλαμβανόμεθα οἱ δύο Παιδαγωγοί, ὁ Seyfert καὶ ὁ Scherrenmann, εἶναι κατὰ τὴν ἐντελὴν ἀντίληψιν γιὰ πλείστον ἀπὸ τοὺς δασκάλους μας.

Συνεπῶς ἡ πραγματοποιήσιμος τῆς ἰδέας αὐτῆς προϋποθέτει μὲν κατ' ἀρχὴν μόρφωσιν τοῦ δασκάλου βαθεῖα παιδαγωγικὴ καὶ ψυχολογικὴ καθὼς ἐπίσης καὶ κάποιαν μύσιν καὶ οἰκείωσιν μὲ τὴν καλλιτεχνίαν καὶ τὴ λογοτεχνίαν, ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸν δάσκαλον ἀγάπην βαθεῖαν πρὸς τὸ ἔργον του καὶ πραγματικὴ ἀφοσίωσιν.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ ΣΟΥΡΛΑΣ

ποστάλ, συμπληρώνει αυτή τη γνώση (γεωγραφική διδασκαλία) και βάζει τα στέρεα θεμέλια για μια γενικότερη γεωγραφική διδασκαλία, που μπορούμε πάντοτε να συμπληρώσουμε με τα πληροφοριακά δελτία του φακέλλου μας.

Κατά τον ίδιο τρόπο θα μπορούσαμε να κάνουμε και την ιστορική διδασκαλία με το επίσημο πρόγραμμα μας επιβάλλει μια ιστορία με όνοματα, χρονολογίες, κλπ. σε ένα παρελθόν που το παιδί δεν μπορεί ποτέ να αναπαραστήσει με ακρίβεια.

Επρεπε επίσης να μιλήσουμε—όλοκληρώνοντας το ζήτημα—και για ασχολίες που έχουν τη μορφή χειροτεχνικών έργων και που κινητοποιούνται από το τυπογραφείο στο Σχολείο. Η σύνθεση π.χ. των κειμένων στο συνθετήριο, η τοποθέτηση τους στο τυπογραφείο, η ταξινόμηση των στοιχείων στις κάσες κλπ. είναι τόσο πολύτιμες ασκήσεις που παρασκευάζουν το παιδί για τη χειροτεχνική δεξιότητα, για την έκδηλωση του ταλέντου τους, της προσοχής, τάξης, καθαριότητας, επαγγελματικής συνείδησης κλπ. Γι' αυτό η αναταξινόμηση των στοιχείων στις κάσες από την ομάδα της υπηρέσιας πρέπει να γίνεται με προσοχή αν θέλουμε, ή ομάδα που θα τυπώσει αύριο, να βρει τα γράμματα και τα σημεία στη θέση τους.

Θάπρεπε επίσης να μιλήσουμε και για την εικονογράφηση των κειμένων με σκίτσα και λινোগραφίες, που είναι τόσο θεληματική εργασία. Η τοποθέτηση των φύλλων που πρέπει να δεθούν στο τέλος του μηνός σε βιβλιαράκι με ένα εξώφυλλο που θα τυπώσουν τα ίδια, ή κατασκευή των ταινιών, των φακέλλων, των διευθύνσεων, ή επικόλληση του γραμματόσημου και ή ταχυδρόμηση όλων αυτών είναι πολύ ενδιαφέρουσες ασχολίες.

Σ' όλες αυτές τις δουλειές ασφαλώς μαντεύετε ότι και ο δάσκαλος παίρνει μέρος με περιέργεια και χαρά. Γίνεται κι' αυτός παιδί, γεύεται τη χαρά της δημιουργίας τους, και παίρνει από τις τόσο πρωτότυπες και παιδικές ασχολίες τους ένα αληθινό λούτρο νέας Παιδαγωγικής. Μεγάλες λοιπόν πνευματικές ικανότητες φέρει στον παιδαγωγό και στο δάσκαλο το σχολ. τυπογραφείο. Προσπαθήσαμε να σας δείξωμε την ποικιλία που παρουσιάζει η μέθοδος αυτή. Είναι πολύ ελεύθερη σε ενεργητικότητα και πολύ γόνιμη σε αποτελέσματα. Φέρνει δυνατές ικανοποιήσεις: την εδύχια των παιδιών, τη βελτίωση της υγείας τους, που είναι καρπός της αυθόρμητης εργασίας και της

Ισορροπίας που απορρέει απ' αυτή. Την ικανοποίηση έπσης από την επαφή με (των δασκάλων) με τη πραγματική ζωή την τόσο σύντομη άλλωστε. Από δω κ' πέρα το σχολείο δεν είναι πια άπορον μένο από τον κόσμο. Η κοινωνική εισχωρεί μέσα στις τάξεις μας. Ίκανοποίηση έπσης συναισθηματικής ζωής. Χαρά όταν νοιώθουμε το ρόλο μας μεταμορφώνεται, χαρά που πια δεν είναι σε ό δάσκαλος που τιμωρεί, που επιπλήττει, που επιτρέπει ή αρνείται, π' βάζει εμπόδια τα οποία δεν μπορεί υπερπηδήσει, αλλά αντίθετα είμαστε κείνος που οδηγεί το παιδί, που συμβουλεύει, που εξαφανίζεται όταν πρέπει και που τέλος συναδεφώνει.

Η ζωή μέσα σε ζωντανά και εύτυπώσιμα παιδιά, που διαπαιδαγωγούνται αρμονικά, κάνει και μας τους δασκάλους να είμαστε νέοι και εύθυμοι μέσα στην τη νεότητα. Διατηρούμε τη νεότη της καρδιάς μας και του πνεύματός μας, χάρη σε μια περιέργεια που ποτέ δεν τοποικείται, που πάντοτε είναι ξυπνή, χάρη σε νέα πάντοτε ενδιαφέροντα, έτσι μένομε πάντοτε δραστήριοι, εύθυμοι, απαλλαγμένοι από τη ρουτίνα, την πλήξη, εργαζόμενοι με όρεξη, που μα που είναι και το μυστικό της ευτυχίας.

ΤΕΛΟΣ (μετάφρ. Χάση Πάσης).

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

- 1) Κ. Μπάλλα, 'Επιθεωρητού Δ. Σ. Χίου βασικά εκπ. προβλήματα» σελ. 160 Χίος 1
- 2) Α. Π. Νικολαΐδη, 'Επιθεωρητού Δ. Κύπρου: «Νέα Διδακτική», Λευκωσία Κύπρου.
- 3) Ι. Π. Παπαγεωργίου, 'Υπὸ το Π. Α. δημίας Θ)κης «Μεταπολεμικά προβλήματα της Ελληνικής ηλικίας», Θρη 1950.
- 4) 'Ηλία Σηροτόρη, «ή ανάγνωση» ρακλειο Κρήτης 1951.

5) Λάβαμε και τα περιοδικά: «ΑΝΤΑΙΟ» «ΧΡΟΝΙΚΑ» του Π. Σ. Π. Θ)κης, «ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ ΓΟΝΕΩΝ» «ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ», «Pour l'ère nouvelle», «Bulletin du Bureau intern. d'éd. nouvelles» κλπ.

Εγκυκλοφόρησε και πωλείται σε όλα βιβλιοπωλεία Αθηνών οικονομολογική εγκυκλοπαιδική μελέτη του κ. Μανώλη Παδάκη Ταχυδρομικού Α)του—Διακηρύσσεται «ΑΤΟΜΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ—ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ».

Τιμή Τεύχους Δραχ. 20.000 και διά Έπασχίας 22.000

Η ανάγνωση και οι εκδόσεις

Έξω από το σχολείο με καθήλωσε το διάβασμα των μικρών παιδιών. Η πρώτη τάξη βιάζε «έν χορῷ». Κάθε μέρα διάβαζαν τα παιδιά, όλα μαζί, το αλφαριθμητικό τους μέχρι το νέο μάθημα «διά την εμπέδωσιν», όπως μου έξηγησε, κατόπιν ή δασκάλα. Μά τί διάβασμα ήταν εκείνο; Τι ύφος; Κάτι σαν μουρολόι, σαν παράπονο, ανακατωμένο μ' ένα είδος θαυμασμού.

Μπαίνω μέσα. Τα παιδιά πετάχτηκαν όρθια «προς χαιρετισμόν». Η δασκάλα με συνένεψε στα παιδιά. Κάθησα.

—Έχωμε πρώτη ανάγνωση, μου λέγει ή δασκάλα. Έπαναλαμβάνομε τα προηγούμενα διά την εμπέδωσιν.

—Έξακολουθήσατε, την παρακάλεσα και ξαναστήλωσα τ' αυτιά μου ν' ακούσω τον παρῶν χαρά.

—Δεν σου φαίνεται σαν άφυσικο το ύφος των παιδιών δεσποινίς; Ρώτησα τη δασκάλα.

—Έχετε δίκαιον, κ. 'Επιθεωρητά, μου άπαντά, αλλά πώς να αποδοθούν τα θαυμαστικά;

—Αλήθεια, σωρός τα θαυμαστικά. Στο «α» θαυμαστικό, στο «ε» θαυμαστικό, στο «ο» θαυμαστικό, στη λέξη «μαμά» θαυμαστικό, στη λέξη «γάλα» θαυμαστικό. Γεμάτο το αλφαριθμητικό.

—Γιά γράψε, μικρούλι μου, στον πίνακα το α, λέω σ' ένα μαθητή.

—Ο μικρός με άρπασε καλαισθησία έγραψε το α και του κόλλησε και το θαυμαστικό.

—Μπράβο, μικρέ μου, ωραία τόγραψες. Έκείνο το σημάδι—δείχνοντας το θαυμαστικό—τί λέει;

—α μου άπαντά ο μικρός.

—Και εγώ; (δείχνοντας το α).

—α μου ξαναλέει το παιδάκι.

Μη ξαίροντας τί να πω κι εγώ, άρχισα να θαυμάζω για το θαύμα των αλφαριθμητικών μας με τα πολλά θαυμαστικά τους.

Κι άκολουθεί ή ανάγνωση στην Ε' και Στ'. Τα παιδιά διαβάζουν ένα μικρό τμήμα από ένα μικρό κομμάτι ενός κεφαλαίου. Το κάθε μικρό τμήμα το διαβάζουν 3-4 παιδιά, έκ περιτροπής, με άριστη ευθύνη και το τέταρτο παιδί το λέει σχεδόν απ' έξω.

Είναι 'Απρίλης, και τα παιδιά έχουν διαβάσει, έχουν μάθει, όπως λέμε 35 σελίδες από το... μεγάλο τους αναγνωστικό.

—Δέ νομίζετε, δεσποινίς, ότι δεν θα τελειώσετε το αναγνωστικό μέχρι τέλους της σχολικής χρονιάς;

—Ασφαλώς, κ. 'Επιθεωρητά, διότι καταναλώσω πολύν χρόνον διά την επεξεργασία και έμβάθυνσην. Έπεξεργάζομαι πολυπληθώς έκαστον τμήμα και έν συνεχεία όλόκληρον το κεφάλαιον!...

Κι έπειτα παραπονιόμαστε, πώς τα έλληνόπουλα, όταν φύγουν από το δημοτικό σχολείο, δεν ξαναπιάνουν βιβλίο στα χέρια τους.

Διαβάζω τις εκδόσεις των άνωτέρων τάξεων. Πουθενά το αυθόρμητο, το πηγαίο, το παιδικό.

Σε μια τους έκθεση, που γράφει για κάποια σχολική τους έκδρομή, άρχίζουν όλα με την ίδια φράση: «Ένα άνοιξιάνικο πρωινό». Τη λέξη «πρωινό» δέ τη λένε στο χωριό τους. Σχεδόν πουθενά δέ διάβασα παιδική έκθεση. Σε κάποιο άλλο σχολείο, διαβάζω εκδόσεις—έπιστολές.

—«Υγείαν έχω και υγείαν ποθῶ και δι' υμᾶς». «Έλαβον την έπιστολήν σας και χαίρω διά την καλήν σας υγείαν, αν έρωτάτε και δι' ημᾶς, καλῶς έχομεν» κ.τ.λ.

Πρέπει να υπάρχουν στερεότυπα καλούπια έπιστολών; Δεν υπάρχουν έπιστολές άριστουργήματα, που δεν τηρούν κανένα καθιερωμένο τύπο; Το ίδιο αισθάνονται όλοι οι άνθρωποι;

Άγόρασα από κάποιο μπακάλιο μερικά χαρτοφάκελλα και τα μοίρασα στα παιδιά της Β' τάξης ενός σχολείου. Αφού πρώτα προδιάθετα, με κουβέντα, κατάλληλα τους μικρούς να γράψουν ένα γραμματάκι σ' όποιον ξενημένο τους θέλουν, τους ύποσχέθηκα, πώς θα τα πάρω και θα τα ταχυδρομήσω. Άκούστε μερικώς: «Ένα παιδάκι, γράφει στον πατέρα του, που δουλεύει χτίστης στη Λαμία. (Τα όρθογραφικά λάθη τα διώρθωσα).

«Πατέρα. Το καλαμπόκι άκόμη δεν το τελέψαμε. Να μου φέρεις λάστιχα να σκοτώσω πουλιά. Η Βάρβα είναι καλά. Το μορδό κάπου, κάπου κλαίει. Ο πιθεωρητής είναι καλός.» Γεώργιος Παλιούρας.

Άλλος γράφει στον έάδερφό του: «Κώστα. Να έρθης το καλοκαίρι να φάμε σῦκα και σταφύλια. Η σκύλα ή Περδίκω φόρτισε. Ο πιθεωρητής είναι καλός. Δέ μας έδειξε». Η. πογραφή δεν έβαλε.

Άλλος γράφει στο θείο του στην 'Αμερική. «Θείο. Να μου στείλεις τετράδια και μολύβια και χαρτιά και σβουάρη. Ο πιθεωρητής θα σου στείλη το γράμμα. Έγώ πάω στη Δευτέρα. (Κι εδώ λείπει ή ύπογραφή).

Ένα κοριτσάκι γράφει στη μεγαλύτερη άδελφή της, που μένει στην 'Αθήνα.

«Αγαπητή μου Δευιό Μαθαίνω γράμματα πολλά. Η μάνα πήγε στο άμπέλι το πρωί. Ο κύριος πιθεωρητής θα σου φέρη το γραμματάκι στην 'Αθήνα. Είναι καλός ο πιθεωρητής, μάς δίνει χαρτοφάκελλα. Να μου στείλεις φουστάνι για τη Λαμπρή. Σε φιλώ ή άδερφή σου Μαρία Χαλικά.»

Τα μικρούλια αυτά δεν είναι έπηρεασμένα από κανέναν. Πρώτη φορά γράφουν έπιστολή.

Νομίζω ότι με λίγη ενθάρρυνση από μέρους του δασκάλου και με κατάλληλη καθοδήγηση, τα παιδάκια μας θα μάθουν να γράφουν ωραίες εκδόσεις κι όχι νεκρά καλούπια που θέλουμε να τα ονομάζομε «εκδόσεις».

Ο Περιοδεύων 'Επιθεωρητής

Ὁ δάσκαλος καὶ τὰ βιβλία του

τοῦ κ. Γ. Α. ΒΑΣΔΕΚΗ

1. Κώστα Π. Λαζαρίδης: Ἡ Ἐθνικὴ Πνευματικὴ Λαμπάδα στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας. Ἱστορία τῆς Σχολῆς Κουκουλίου—Ζαγορίου—Γιάννενα 1950 σελ. 63.

2. Σ. Ν. Παπαδημητρίου: Ἱστορία τοῦ Δημοτικοῦ μας Σχολείου.—Μέρος Α' (1834—1895) σελ. 111. Ἀθήνα 1950.

Ἀνάπτυξη προδρομικῆ μορφῆ τοῦ σύγχρονου δημοτικοῦ μας σχολείου εἶναι τὸ Κρυφὸ Σχολεῖο. Ὁ τόπος, ὅπου λειτουργοῦσε καὶ ὁ ρασοφόρος δάσκαλός του προκαθορίζαν τὸν καθαρὰ θρησκευτικὸ καὶ χριστιανορθόδοξο προσανατολισμὸ του. Μέσα του καὶ μετὰ τὸ ἀρχαιόγλωσσο διδαχτικὸ ὕλικό τῶν Ἱερῶν Βιβλίων διατηρήθηκε ἀσβεστό τὸ φῶς τῆς «Ἐθνικῆς Πνευματικῆς Λαμπάδας» στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας. Ἀργότερα κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐξελίξεων μέσα στὸ σκλαβωμένο Ἑλλαδικὸ χῶρο διαμορφώνονται καὶ λειτουργοῦν στίς διάφορες Κοινότητες τὰ «Κοινὰ» καὶ τὰ «Ἀνώτερα Σχολεῖα» σὰ φυτῶρια καὶ ὄργανα γιὰ τὴ διαμόρφωση καὶ στερέωση ἀκμίας καὶ ἀγωνιστικῆς Ἑθνικῆς συνείδησης. Ἰδρύονται συντηροῦνται καὶ ἐπιβλέπονται ἀπὸ τὶς Κοινότητες. Τὸ ἐπαγγελματικὸ τοῦ δασκάλου ἀποχτάει αὐτοθυσία. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἔχουν σπουδάσει στὴν Εὐρώπῃ καὶ κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ ρεαλισμοῦ καὶ τοῦ διαφωτισμοῦ καταπιάνονται νὰ συγγράψουν τὰ προγράμματα καὶ τὶς μεθόδους τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων. Μὲ τὴν ἐθνικιστικὴν τὴν δρᾶσιν ἐπάξια ἀποχτοῦν τὸν τίτλο τοῦ «Διδασκάλου τοῦ Γένους». Τὰ κλασσικὰ γράμματα ἀπὸ τὴν μιά μεριὰ καὶ ἡ φυσικὴ καὶ τὰ μαθηματικὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἀποτελοῦν τὶς δύο πηγὲς τοῦ τροφοδοτοῦν τοῦ προγράμματος. Ὅσο γιὰ τὴν διδαχτικὴν μεθόδον κυριαρχοῦν ὡς τότε ἀπὸ τὸ δογματικὸν καὶ τὴν λεξικράτεια ἀρχίζει νὰ σημειώνεται ἡ πρώτη κίνησις γιὰ τὴν ἀνέγερσιν αὐτῶν μετὰ τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν μεθόδον καὶ τὶς μεθοδικὰς ἀποφάσεις τοῦ Πεσταλότσι. Τότε διαμορφώνονται τρία ρεύματα, ποὺ ἀντιμάχονται καὶ ἀποβλέπουν στὸ νὰ βάλουν τὴν σφραγίδα τους καὶ νὰ δώσουν τὸν τόνο στίς γενικὰς κατευθύνσεις τῆς νεοσύστατης Νεοελληνικῆς Παιδείας. Τὸ ἀρχαϊστικὸν ρεῦμα, ποὺ θέλει τὴν Παιδείαν ὄργανον γιὰ τὴν πνευματικὴν τροφὴν τοῦ ἔθνους πρὸς τοὺς Ἀρχαίους. Τὸ δημοτικιστικὸν ρεῦμα ποὺ θέλει τὴν Παιδείαν ὄργανον γιὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς ζωντανῆς γλώσσας τοῦ λαοῦ καὶ τῆς νεότερης πνευματικῆς ζωῆς

ὅπως φανερώνεται στὸ νεότερον Νεοελληνικὸν πολιτικόν. Καὶ τὸ ρεῦμα τοῦ συμβιβασμοῦ, ποὺ θέλει τὴν σύμμειξιν τοῦ Ἀρχαίου μετὰ τὸ Νέον, ποὺ ἐπιζητεῖ τὴν καθάρσιν τοῦ Νέου μετὰ τὴν ἀντίληψιν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων πνευματικῶν πηγῶν τοῦ Ἑθνους. Τὸ ρεῦμα αὐτὸ ἐκπροσωπήθηκε ἀπὸ τὸν Κοραῖ καὶ τοὺς ὁπαδοὺς του, ποὺ διαμόρφωσαν κατοπινὰ τὴν καθαρῆς αἰδέας. Ἐχὲι βαθύτατες ρίζες ἀκόμα καὶ στὴν σημερινὴν Παιδείαν μας.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ γενικὸ ὀργανωτικὸν καὶ πνευματικὸν πλαίσιον τῆς Νεοελληνικῆς Παιδείας, χωρὶς βέβαια, πλατύτατον τεκμηρίωσιν καὶ συστηματικὴν προσπάθειαν βαθύτερης ἐρμηνείας, τοποθετεῖ τὴν ἱστορικὴν τοῦ ἔρευνα γιὰ τὰ περασμένα τοῦ Σχολείου, ὅπου χρόνια ὑπηρετεῖ ὁ δάσκαλος κ. Κώστας Π. Λαζαρίδης μετὰ τὸ βιβλιαράκι του: «Ἡ Ἐθνικὴ Πνευματικὴ Λαμπάδα στὰ Χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας». Ἱστορία τῆς Σχολῆς Κουκουλίου—Ζαγορίου». Κινηθόμενος ἀπὸ τὴν τάσιν τῆς ἐποχῆς μας γιὰ ἔρευνα τοῦ ἁμέσου γεωγραφικοῦ καὶ ἱστορικοῦ περιγύρου, μετὰ τὸ σκοπὸν τῆς χρησιμοποίησιν τῶν πορισμάτων τῆς στὶ διδασκαλίαν, ὡφώνεται σὲ Πατριδογνωστὴν ἔρευναν τὴν ἀρχίζοντάς τιν Ἱστορίαν τοῦ Σχολείου του. Τὸ Σχολεῖον αὐτὸ ἔχει ἑνδοξὴ ἱστορίαν. Στὰ χρόνια τῆς ἀπώτερης καὶ μεταγενέστερης Τουρκοκρατίας στὴν Ἠπειρὸν, ποὺ ἀπελευθερώθηκε στὰ 1912, ὑπῆρξε πνευματικὸν κέντρον γιὰ ὁλόκληρον τὴν περιοχὴν τοῦ Ζαγορίου, ἐφάμιλλον μετὰ τὴν Ζωσιμαίαν Σχολὴν στὰ Γιάννενα. Σ' αὐτὸ μαθήτευσαν ἱστορικοὶ ἄνδρες σὰ τὸ Μάνθο Οἰκονόμου καὶ πνευματικοὶ ἄνθρωποι σὰν τοὺς καθηγητὰς τοῦ Πανεπιστημίου ἀδελφοὺς Γεωργίου καὶ Δημήτριον Στρούμπο. Σ' αὐτὸ διδάσκει ἕνας Διδάσκαλος τοῦ Γένους, ὁ Ἀναστάσιος ὁ Σακελλάριος. Ὑποστηρίζεται ἀπὸ μίαν γενικώτατην καὶ περιληπτικὴν εἰσαγωγὴν γιὰ τὴν κατάστασιν τῆς Παιδείας σ' ὅλην τὴν Τουρκοκρατούμενην Ἑλλάδα καὶ γιὰ τὸν Ἑθνοπλαστικὸν τὸν ρόλον μαθαίνουμε ἐνδιαφερικτῶς λεπτομέρειας γιὰ τὴν ἰδρυσιν τῆς Σχολῆς Κουκουλίου στὸ 17ο αἰῶνα, γιὰ τὴν λειτουργίαν στὸ 18ο καὶ 19ο αἰῶνα, γιὰ τὸν τρόπο τῆς συντήρησός της, γιὰ τοὺς δασκάλους, γιὰ τὴν μισθοδοσίαν αὐτῶν, γιὰ τὸ πρόγραμμα, τὴν διδαχτικὴν μεθόδον καὶ τὴν παιδονομίαν, γιὰ τὴν σχολικὴν βιβλιοθήκην, γιὰ τὴν κλιμακώσιν τῆς σὲ κοινὴν, Ἑλληνικὴν Σχολεῖον καὶ Παρθεναγωγεῖον, γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν κατοίκων, γιὰ τὴν

ἀκμὴ τῆς Σχολῆς καὶ τὴ ζωντὴν αὐτῆς ἐξέλιξιν γιὰ γράμματα, ποὺ ἐκδηλωνόταν μετὰ δωρεὰς καὶ κληροδοτήματα, γιὰ τὴν παιδευτικὴν καὶ ἐκπολιτιστικὴν ἐπίδρασιν τῆς Σχολῆς. Μὲ ὅλες αὐτὰς τὶς πληροφορίες, ποὺ βγαίνουν σὰ συμπέρασμα μέσα ἀπὸ τὴν μελέτην ἑγγράφων μαρτυριῶν τῆς ἐποχῆς, μετὰ τὴν ἐρευνητικὴν καὶ Πατριδογνωστὴν διάθεσιν ποὺ τὸ ἐμφυλῶναι καὶ παρ' ὅλες τὶς μεθοδολογικὰς ἀτέλειαι καὶ ἑλλείψεις, τὸ βιβλιαράκι αὐτὸ ἀποτελεῖ ἕνα ὠφέλιμον κέντρον γιὰ ὅλους τοὺς δασκάλους ὅσοι ἔχουν ἐνδιαφέρον γιὰ παρόμοιαι συνθετικὰς ἔρευναι.

* Μὲ μίαν τέτοια συνθετικὴν καὶ γενικὴν ἐργασίαν καταπίσθηκε ὁ κ. Σ. Ν. Παπαδημητρίου. Ἐχὲι σκοπὸν νὰ ἐρευνήσει καὶ νὰ ἐξετάσῃ ἱστορικὰ τὴν κατάστασιν στὴν πρώτη καὶ βασικὴν βαθμίδα τῆς Νεοελληνικῆς Παιδείας, στὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον ἀπὸ τὴν σύστασιν τοῦ Νεοελληνικοῦ Κράτους καὶ τὴν πρώτην νομοθετικὴν τοῦ μέριμναν γιὰ τὴν Παιδείαν στὰ 1834 ἵσμεν σήμερα. Σὰν προέκτασιν αὐτῆς τῆς ἱστορικῆς ἐξέτασιν σχεδιάζει νὰ δώσῃ μελλοντικὰ καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν σχολείων μέσων παιδείας, γενικῆς καὶ ἐιδικῆς. Ἡ μελέτη τῆς Ἱστορίας τοῦ Δημοτικοῦ μας Σχολείου χωρίζεται ἀπὸ τὸν ἐρευνητὴν σὲ τρία (3) μέρη. Στὸ Α' μέρος δίνεται ἡ ἱστορία τοῦ δημοτικοῦ μας σχολείου ἀπὸ τὰ 1834 ἵσμεν τὰ 1895. Στὸ Β' μέρος τοῦ ἀπὸ τὰ 1895 ἵσμεν τὰ 1929. Καὶ στὸ Γ' μέρος ἀπὸ τὰ 1929 ἵσμεν σήμερα. Ἀπὸ τὴν μελέτην τοῦ Α' μέρους, ποὺ εἶδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, μποροῦμε νὰ ἐκτιμήσουμε τὴν ἀνώτερην ποιότητα καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ἀξίαν ὁλόκληρης τῆς ἐργασίας του. Ὁ συγγραφεὺς τῆς μετὰ ἐξιλόγιος ἐρευνητικῆς ἰκανότητος προικισμένος καὶ μετὰ τὴν διάθεσιν νὰ ἐρμηνεύει καὶ νὰ ἀποκαταστήσει τὰ ἱστορικὰ γεγονότα στὴν πραγματικὴν ῥοήν αὐτῶν, σὰν κριτήριον καὶ ὁδηγὸν τῆς ἐρευνας παίρνει γιὰ θέμα καὶ ἀντικείμενον τὸ πρῶτον μέρος τῆς μελέτης του, «τὴν σύστασιν—ὀργάνωσιν καὶ ἐξέλιξιν τῶν πρώτων δημοτικῶν σχολείων (1834—1895)». Ἀφοῦ ἐπισημασμένα καὶ ἐξονυχιστικὰ μελέτησε ὅλες τὶς σχετικὰς πηγὰς, δηλαδὴ τὰ ἐκπαιδευτικὰ νομοθετήματα, τὶς σχετικὰς μετὰ τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν κατὰ τὸν 19ο αἰῶνα ἱστορικὰς μονογραφίας, τὸν τόπον καὶ περιοδικὰ τῆς ἐποχῆς, ἐξετάζει κριτικὰ καὶ μετὰ ἀπερίτητον ἐπιστημονικὴν τὴν κατάστασιν ὅλων τῶν ὀργανικῶν στοιχείων, ποὺ ἀπαρτίζουν τὴν λειτουργικὴν ἐνότητά τῆς Δημοτικῆς Παιδείας μας: τὴν ἰδρυσιν καὶ συντήρησιν, τὸν κύκλον σπουδῶν, εἶδη τῶν σχολείων, τὴν φοίτησιν, τὰ μαθήματα, ἀναλυτικὸν πρόγραμμα, τὸ ὁρολόγιον προγράμματος, τὴν μεθόδον διδασκαλίας, τὴν παιδονομίαν, τὶς ἐξετάσεις, τὰ διδακτικὰ

βιβλία, τὸ διδαχτικὸν προσωπικόν, τὴν διοίκησιν, τὰ διδαχτήρια, τὰ σχολικὰ ἐπιπλά, τὶς προσπάθειαι γιὰ ἐκπαιδευτικὴν μεταρρύθμισιν. Ἀπὸ τὴν μελέτην ὅλου τοῦ βιβλίου ὁ ἀναγνώστης ἀποκομίζει μίαν πραγματικὴν εἰκόνα τῆς Δημοτικῆς Παιδείας μας σ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν μετὰ ὅλες τὶς φωτοσκιάσεις τῆς. Κι' αὐθόρμητα μέσα στὸ νοῦν του προβάλλει ἡ σύγκρισίς της μετὰ τὴν σημερινὴν Δημοτικὴν μας Παιδείαν, ποὺ παρ' ὅλες τὶς ἑλλείψεις καὶ τὰ κενὰ τῆς, ἔχει ἐπιτελέσει ἀρκετὰς πρόδρομας στὰ τελευταῖα 50 χρόνια. Τὰ συμπέρασμα ποὺ βγάζει σὰ θετικὴν προσανατολιστικὴν γνώσιν γιὰ τὴν κατάστασιν τῆς Δημοτικῆς Παιδείας μας κατὰ τὸ 19ο αἰῶνα εἶναι πολλά. Τὰ κυριώτερα ἦταν: ὁ ἀρχαϊστικὸς προσανατολισμὸς καὶ ἡ ἀπόλυτη κυριαρχία τοῦ λογιωτατισμοῦ μαζί μετὰ τὴν παιδονομίαν τῆς βέργας, τῆς λούρας καὶ τοῦ χαστουκιού, τοῦ φάλαγγα καὶ τῆς διαπαιδαγέως.

Ὅλ' αὐτὰ εἶχαν σὰν ὁλέθριον ἀποτέλεσμα τὴν ἐνδημιόλησιν τῆς ἀγραμματοσύνης καὶ τοῦ ἀναλφαριθμητισμοῦ, ποὺ στὰ 1929 ἀκόμα ἔφτανε τὰ 50 οἱ, τὴν ἀποξένωσιν ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ τὶς πρακτικὰς ἀνάγκας τῆς, τὸ ἀποστέγνωμα καὶ τὸ μαρasmus τῆς παιδικῆς ψυχῆς μετὰ τὸν παταγισμόν καὶ τὴν κενὴν ἀπομνημόνευσιν, μετὰ τὴν ὑποκρισίαν καὶ τὴν ψευτιά. Προσπάθειαι γιὰ νὰ λυτρωθῇ τὸ δημοτικὸν σχολεῖον καὶ ἡ Παιδεία, γενικώτερα, ἀπὸ τὴν καταθλιπτικὴν ἀτμόσφαιραν τοῦ στεῖρου λογιωτατισμοῦ καὶ νὰ προσανατολιστεῖ στὸ ζωντανὸν παρὸν καὶ στὴν ἰδιοσυνοστασίαν τοῦ παιδίου, κατωμένες ἀπὸ φωτισμένους διανοούμενους, παιδαγωγούς, δασκάλους, φιλεκπαιδευτικούς, συλλόγους καὶ πολιτικούς, σηματοῦθηκαν πολλὰ ἀπὸ τὰ μέσα ἀκόμα τοῦ 19οῦ αἰῶνα. Μείνανε όμως ἀτελεσφόρητες. Μόνον στίς αὔρας τοῦ 20οῦ αἰῶνα τὸ πνευματικὸν κίνημα τῶν δημοτικισμῶν, σὰ τάσιν γιὰ τὴν κυριαρχίαν τῆς ζωντανῆς λαϊκῆς γλώσσας σὲ ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τοῦ Νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ βίου καὶ σὰ στροφήν τοῦ Ἑθνους στὴν ζωντανὴν του πνευματικὴν παράδοσιν, εἶχε προετοιμάσει τὴν συνείδησιν, ἀπὸ τὸ τελευταῖον τέτατον τοῦ 19οῦ αἰῶνα, γιὰ μίαν μαχητικὴν ἀναμέτρσιν τοῦ δημοτικισμοῦ καὶ τοῦ λογιωτατισμοῦ καὶ μέσα στὴν Παιδείαν. Μετὰ τὴν ἐντύπωσιν, πῶς διαβάσαμε ἕνα ἀληθινὰ ἐνημερωτικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν βιβλίον, ποὺ προεκτείνει καὶ πλουτίζει τὴν βιβλιογραφίαν γύρω ἀπὸ τὴν Νεοελληνικὴν σπουδὴν, κλείνουμε στὸ σημεῖον αὐτὸ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Σ. Ν. Παπαδημητρίου μετὰ τὴν εὐχὴν γρήγορα νὰ μᾶς δώσει καὶ τὰ ὑπόλοιπα μέρη τῆς Ἱστορίας τοῦ Δημοτικοῦ μας Σχολείου.

Στὸ ἐρχόμενον: «Τὸ Κρυφὸ Σχολεῖον» τοῦ κ. ΑΛΕΚΟΥ ΔΕΛΜΟΥΖΟΥ.

Ευριπίδου Σούρλα : Τό βαθύτερο νόημα του Νεωτέρου Σχολείου».

Όσοι από μās τούς νέους Ήπειρώτες δασκάλους είχαν τό εὐτύχημα νά ζήσουν πέντε δλόκληρα χρόνια στό Πεντατάξιο Διδασκαλείο τῶν Γιαννίνων, τό Διδασκαλείο τοῦ κ. Σούρλα, στό ἀκουσμα τοῦ ὁνόματός του καί μόνον, μās συνεπαίρνει μιά βαθύτατη λαχτάρα γιά τίς φωτισμένες πόλεις τῆς Ἰθακῆς.

Ἀπό μέσα ἐκεῖ οὔτε ἐπιδιώχτηκε ἀπό τήν τότε Διεύθυνση, οὔτε ἐμεῖς ἤραμε μιά ἐπαγγελματική μονάχα δεξιότητα, ἀλλά καί πού μās δόνησε βαθύτερα καί ζύπνησε μέ ἀρμονικές μελωδίες, τόν ἀγνό πόθο τῶν μακρινῶν λιμανιῶν, μέ τήν δόση τῶν θαλασσοδαρμένων καρβιῶν καί τά σινιάλα τῶν ἀστρικῶν ἐνθουσιασμῶν. Προσωπικά ὀφείλω στή Ζωή τοῦ Διδασκαλείου τὰ δῶρα τῆς ποίησης καί τῆς τέχνης, τὸ γλυκόπιστο φαρμάκι τῆς Μούσας, πού μεθυσμένον μέ παραδέρνει στά πέλαγα, στίς ἀνηφοριές καί στά χάη, γιά τό νησί πού ἐξορίσται θεοὶ μοῦ γνεύουν μέ τούς πυρσούς τῶν.

* *

Κάποια ἐκτενέστατη Παιδαγωγική μονογραφία τοῦ κ. Σούρλα, πού τυπώθηκε καί κυκλοφόρησε καί σέ ἐξχωριστό βιβλιαράκι, μέ φέρνει μπροστά τοῦ μέ τέτοια αἰσθήματα καί τέτοια αἶψα, ὅμως στόν ἄλλον ἀναγνώστη τοῦ δίνει τό κλειδί νά μπῇ στό οικοδόμημα τοῦ «Νέου Σχολείου», τοῦ Σχολείου τῆς Ζωῆς. Γιατί πόσες φορές δέν μοιάζουμε καί μεῖς μέ τό πρότυπο τοῦ Καραγκιόζη τῆς λαϊκῆς θυμοσοφίας, πού περιτριγυρίζουμε γύρω ἀπό τό οικοδόμημα αὐτό, μιλάμε γι' αὐτό, δημιουργοῦμε ἐν ὀνόματι αὐτοῦ καί ὅμως δέν ἔχουμε μπῇ στό ἐσωτερικό του, δέν ἔχουμε ὑψωθῇ μέ τήν καρδιά του, δέν ἔχουμε προσευχηθῇ μέ τή φωνή του. Σάν τύχει δέ αὐτές αἱ παρανοήσεις νά ἐξαγγέλλωνται κάτω ἀπό ἐπίσημες φόρμες, τότε ἡ πίκρα σέ πνίγει καί ἡ καρδιά σου καρφώνεται μέσα τῆς σάν νά μὴ θέλῃ ν' ἀκούσῃ τό παρατονισμένο τραγοῦδι τῆς ζωῆς.

Ἀκριβῶς ὅμως αὐτό τό ἐσωτερικό, αὐτή τήν ψυχὴ του, ἔρχεται νά μās δώσει ὁ κ. Σούρλας μέ τήν πλατεία μονογραφία του πού πολὺ ἐπιγραμματικά ὠνόμασε «Τό βαθύτερο νόημα τοῦ νεωτέρου Σχολείου» μέ τό ἐπιγραμματικό ἐκεῖνο μοτίβο τοῦ Fröbel πῶς «σκοπὸς τοῦ Σχολείου εἶναι ἡ συμπλήρωση καί ἡ ἐμβάθυνση τῆς Ζωῆς». Μās δίνει μ' ἄλλα λόγια, τ' ἀγνάντιο ἀπ' ὅπου θά δοῦμε νά ξεδιπλώνεται μπροστά μας τό μυστεριακό τόπο μέσ' ἀπ' τῆς ἀπεράντης κοιλάδας πού πλέκουν μελωδίες οἱ παιδικοὶ σπίντοι.

Ἡ Παιδαγωγική Ἐπιστήμη, ὅπως ὁ κ.

Σούρλας παρατηρεῖ ¹⁾ «παραμένει οὐσιωδῶς αἰχμάλωτος τῆς γενικωτέρας διασάλευσας τῆς ἀξιολογικῆς βάσεως, εἰς τρόπον ὥστε ἡ προσπαθεῖα διαγνώσεως τῆς βαθύτερας σημασίας τῆς ἐννοίας τῆς Ἀγωγῆς καί τῆς Μορφώσεως νά προχωρή μέρη τῆς διερευνησεως καί συλλήψεως εἰκόνας περὶ τῆς καθολικῆς σημασίας αὐτῆς ταύτης τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς».

Ἔτσι ὁ κ. Σούρλας πέρνει τήν προϋμένη θέση ἀπέναντι στοῦ Νέου Σχολείου, πού δέν εἶναι μιά μεθοδολογικὴ ἀλλαγὴ, ὅπως σφαλερὰ κατανόηθηκε, οὔτε μιά τεχνικὴ ἀντικατάσταση, ἀλλὰ μιά ὁλοκληρωμένη στροφή τῆς Παιδαγωγικῆς ἰδέας καί Ἐπιστήμης σ' ἓνα σχολεῖο τέλει ἀναμεταβλημένο στὰ μέσα καί στή διάρθρωση τῆς ἐργασίας του, ὁλοτελὴ ἐξέχωρο στό μορφωτικό του περιεχόμενο καί γενικὰ ἀλλαγμένο στό πνεῦμά του.

Ἐπίσης πετυχημένη εἶναι καί ἡ ἀντικατάσταση τοῦ ὅρου μέ τό νέο ὅρο πού προτείνει ὁ κ. Σούρλας, «σχολεῖον ἐπίζησεων», γιὰτί μέσα σ' αὐτό τοποθετεῖται ὁ τρῶφιμος, ὅπως χαρακτηριστικὰ διατυπώνει ὁ κ. Σούρλας ὅχι γιὰ νά γνωρίσῃ ἀπλῶς τὰ ὕψιστα ἀγαθὰ, ἀλλὰ καί νά τὰ ζῇ ἐσωτερικὰ, γιὰ νά κινηθῇ σέ δράση ἀπὸ ἐσωτερικὴ ἀναγνώριση καί ἀνάγκη.

Δέν θέλω νά ἐπεκταθῶ σέ λεπτομέρειες γιὰτί ὅλο τό βιβλίο τοῦ κ. Σούρλα εἶναι σάν ἓνα λουλούδι πού ἅμα τό πάρη γιὰ νά κἀνῃς Βοτανική, χάνει ἀπὸ ὁμορφίαν του. Ἐνα λουλούδι γιὰ μās τούς δασκάλους κ' ἓνα ὑπόδειγμα ἐπιστημονικῆς παιδαγωγικῆς ἐργασίας.

Ἐνα καλὸ βιβλίο εἶναι τό χελιδόνι πού φέρνει τὰ λευκά του μηνύματα στὰ γυμνοκλάνια τῶν ὥρων. Ἔτσι ἦρθε, γιὰ μένα τοῦλάχιστον τό βιβλιαράκι τοῦ κ. Σούρλα καί τὰ σύμβολα τοῦτα τὰ χάραξε ἡ μακρινὴ νοσταλγία πού μās ζυμώνει μέ τὰ περασμένα, μέ τήν ἀξέχαστη ζωὴ τοῦ Διδασκαλείου.

Τελειώνω γιὰ νά ἐπανέλθω ἀργότερα κάπως πλατύτερα στό ἔργο τοῦ Πεντατάξιου Διδασκαλείου τῶν Γιαννίνων, πού ἐδημιούργησε παράδοση καί ζωὴ στήν Ἡπειρωτικὴ πρωτεύουσα, τὰ Γιάννινα.

Εὐχομαι πάντα νά ἀπολαβαίνουμε βιβλία καί ἄρθρα τοῦ κ. Σούρλα καί πιστεύω πῶς κι' αὐτὸς ἀπὸ τήν τραγικὴ του μόνωση, πάντα θά μās στερώνει γιὰ φύρια γιὰ νά περάσουμε τίς θολές ρεματιές καί νά βγοῦμε στήν πλατωσιὰ πού τὴν γιομίζουν οἱ μελωδίες τῶν παιδικῶν σπινῶν καί τὰ κρίνα τῶν νεανικῶν πόθων.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΑΚΗΣ

1) Ευριπίδου Σούρλα. Ἡ προβληματικὴ τῆς συγχρόνου παιδαγωγικῆς σκέψεως, Βλ. Δελτίον Ὁμοσπονδίας Λειτουργῶν Μέσης Παιδείσεως 1932 ἀριθμ. φύλλα 76 σελ. 183.

Μορφωση - Ἐπιμόρφωση - Μετεκπαίδευση Δασκάλων

τοῦ κ. ΑΝΔΡΕΑ Δ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

Δέν εἶναι τῆς στιγμῆς, οὔτε στήν προθέσει νύ μέσα, νά ἀσχοληθῶ μέ ὅλους τούς παράγοντες-συντελεστὲς πού συγκροτοῦν τό σχολεῖο. Τό θέμα μās εἶναι ὁ Δάσκαλος, ἡ μόρφωσή του, ἡ ἐπιμόρφωσή του καί ἡ μετεκπαίδευσή του. Θέμα πού ἡ διεύθυνση τοῦ «Ν. Σχολείου» τό ἔβαλε πρὸς συζήτηση μέ τό κύριο ἄρθρο τοῦ 6.7 τεύχους: «Μετεκπαίδευση».

Χωρὶς ἄλλο ἡ μόρφωση τῶν Δασκάλων πρέπει νά εἶναι πλατεία βαθεῖα καί μεγάλη.

Νά ἔχη μέσα τοῦ ὁ Δάσκαλος ἓνα μικρὸ ἐνικό σχεδιάγραμμα τοῦ πολιτισμοῦ σέ ὅλα τὰ φανερῶματα: ὕλινά, πνευματικὰ καί θινά. Καί ἔπειτα νά ὀπλισθῇ μέ τήν εἰδικὴ ὀρφωση, τήν γνώση τῆς τεχνικῆς, πού θά ὦν διευκολυντὴ νά μεταδώσῃ τὴν γνώσεως καί ἐξισότητες πού καθορίζονται ἀπὸ τὴν συγκεκριμένη διδασκία ὕλη καί, γενικὰ, νά μετααπαδεύσῃ λίγο πῶς γενικοῦ πολιτισμοῦ καί ἀνθρωπιάς ἀπὸ τό δικό του καντῆλι, πού ἀναγκαῖα μέσα του πρέπει νά καίη.

Μά ἂς μὴ μακρυνολοῦμε. Προχωροῦμε εἰς ἀπαντήσεις τῶν ἐρωτημάτων πού ἔβαλε ὁ «Ν. Σχολεῖο».

1) Τὰ ὅξια Διδασκαλεῖα ἐνῶ ἐπέτυχαν, ἀτὰ τὴν γνώμη μου, νά ὀπλίσουν τούς τροφίμους τῶν μέ ἄρτια παιδαγωγικὴ μόρφωση καί διδασκτικὴ δεξιότητα, δέν ἐπέτυχαν στό ἄ δώσουν τὴν γενικὴ ἐκείνη μόρφωση πού τάνων τὴν εὐκολία θά στηριχθῇ, θά ἀπυχθῇ καί θά βελτιωθῇ ἡ εἰδικὴ ἐπαγγελματικὴ μόρφωση. Οἱ Παῖδ. Ἀκαδημίες ἐφωδίασαν τούς τροφίμους τῶν μέ περισότερα στοιχεῖα κλασικῆς μόρφωσης (χάρη τῇ Γυμνασιακῇ προπαίδειᾳ) δότερησαν παιδαγωγικοδιδασκτικὰ καί ἰδιαίτερα στήν δημιουργία ἐπαγγελματικῆς δασκαλικῆς συνείδησης.

Κατὰ τὴν κρίσιν μου χρειάζεται ἓνας νέος ὅπος 4)ξίου Διδασκαλείου (κάτοχοι ἐνδεικτικοῦ Στ' 8)ξίου Γυμνασίου) μέ διδασκτικὸ προσωπικὸ ἄρτια ἐξοπλισμένο, μέ πρόγραμμα ἐνικῆς καί εἰδικῆς μόρφωσης, μέ ὅλα τὰ ὑγχεῖα ἐποπτικά, ἐργαστηριακά, διδασκτικὰ μέσα καί ἀνέσεις καί, ἐάν εἶναι δυνατόν, μέ συγχρονισμένες ἐγκαταστάσεις ἐσωτερικῆς διαμονῆς τῶν τροφίμων τῶν Διδασκαλείων. Μέσα ἀπὸ ἓνα τέτοιο κολλεγιακὸ περιβάλλον, δέν μπορεί παρά νά βῇ καί τό ἀντικείμενο καλύτερο, ἐκεῖνο ἀκριβὲς πού χρειάζεται ἡ πατρίδα μās: τὸν φλογερό ἀπὸστολό Ὁδ. Δ. Σχολεῖου, τὸν ἄρτια ἐπαγγελματικὰ καί ψυχικὰ προετοιμασμένο Δάσκαλο, πού θά νερβάσῃ τό σχολεῖο καί τὴν ἐκπαίδευσή σέ ὀνικο-πολιτιστικὸ ἐργαστήριον πρώτης σημασίας.

2) Ἐπειδὴ δέν μπορὸ νά ἀπαντήσω σέ ἅλα τὰ ἐρωτήματα πού ἔβαλε τό «Ν. Σχολεῖο», περιορίζομαι σέ ἓνα ἀκόμη: Τὴν διχρο μετεκπαίδευση στό Πανεπιστήμιον. Στό ζή-

τημα τῆς μετεκπαίδευσῆς φθάσαμε, νομίζω, σέ μιά ὑπερβολή. Ζητᾶμε εὐρύτερη μετεκπαίδευση. Ἀπλᾶδὴ τί ζητᾶμε; Νά κἀθῶνται στήν Ἀθήνα 100-200-300 Δάσκαλοι καί νά σπουδάζουν μέ ἔξοδα τοῦ Κράτους; Οἱ Δάσκαλοι σπουδᾶσαν κάποτε σέ εἰδικὰ μορφωτικὰ κέντρα καί ἐργαζόμενοι πλουτίζονται, ἀνανεώνονται καί συμπληρώνουν, πρακτικὰ καί θεωρητικὰ, τίς ἐλλείψεις τους. Δέν εἶναι ἄλλωστε μόνο οἱ Δάσκαλοι ἐπιστήμονες. Εἶναι καί οἱ Δικηγόροι, οἱ Γιατροί. οἱ Χημικοί, οἱ Μηχανικοί, οἱ Γεωπόνοι καί ἄλλοι. πού διακονοῦν μάλιστα ἐπιστήμες πού γογγύρα ἐξελλίσσονται καί ἀνανεώνονται. Καί ὅμως ὅλοι αὐτοὶ παρακολουθοῦν τίς ἐπιστήμες τους ἀπὸ τὰ σχετικὰ συγγράμματα. Γιατί τάχα ἐμεῖς οἱ Δάσκαλοι δέν μποροῦμε νά κάμωμε τό ἴδιο; Καί γιὰτί εἶναι ἀνάγκη (ποῖα ἀνάγκη πρὸς Θεοῦ) ἓνας σπουδαστῆς τῆς Ἀκαδημίας κατὰ τό 1948 νά εἶναι τοῦ χρόνου στήν μετεκπαίδευσή;

Νομίζω, λοιπόν, ὅτι 1) Βελτίωση τοῦ μισθολογικοῦ—βιωτικοῦ ἐπιπέδου τῶν Δασκάλων θά ἔχη σάν ἀποτέλεσμα τὴν διατήρησιν καί ἀνάπτυξιν τῆς ἀφοσίωσης καί τοῦ ζήλου τῶν, τὴν παρακαλούμενη τῶν εἰδικῶν συγγραμμάτων καί περιοδικῶν, τὴν δημιουργία ἀτομικῆς καί σχολικῆς βιβλιοθήκης, μέ εἰσογυτικά γιὰ τὴν δική τους ἐπιμόρφωση καί τὴν ἐπαγγελματικὴν τους ἀπόδοση ἀποτελέσματα.

2) Ἰδρυσι καί λειτουργία Γεν. Ἐπιτελείων παιδαγωγῶν, πού θά περιοδεύσῃ ὅλη τὴν Ἑλλάδα, θά παραδίδῃ μαθήματα στὰ παιδαγωγικὰ φροντιστήρια τῶν Ἐπιθεωρήσεων καί θά καλῇ τούς δασκάλους σέ ὑποδειγματικὲς διδασκαλίες τῶν προτίπων, πού θά λειτουργοῦν στήν κάθε Ἐπιθεώρηση.

3) Ἡ Διςτῆ Πανεπιστημιακὴ μετεκπ)ση νά ἀντικατασταθῇ μέ «Διςτῆ Σχολὴ Ἐπιθεωρητῶν» στήν ὁποία νά παίρνουν μέρος 20 μόνον ὅλοι μέ 12ετὴ εὐδόκιμη ὑπηρεσία καί πού θά διορίζονται κατὰ σειρά ἐπιτυχίας πτυχιακῶν ἐξετάσεων.

4) Νά καθιερωθῇ τό σύστημα τῶν ἐνιαυσίων Παῖδ. διατριβῶν ἀπὸ τίς ὁποῖες θά ἐπιλέγονται οἱ καλύτερες κατὰ περιφέρειαν γιὰ νά τυπώνονται καί νά μοιράζονται ὑποχρεωτικὰ στίς σχολ. βιβλιοθήκες.

5) Ἐπίλυση τοῦ διδασκτικοῦ προβλήματος καί τοῦ πλουτισμοῦ τῶν σχολείων μέ τὰ ἀπαραίτητα μέσα.

Τό σχολεῖο μέ τίς ἐνδογενεῖς αἰσες, μέ τὰ ἐποπτικά, ἐργαστηριακά, μορφωτικά, καί φησιογνωστικά μέσα, θά ἀναγκάσῃ τὸν Δάσκαλο νά ἐπιζητήσῃ μόνος του τὴν ἀπόκτησιν τῶν γνώσεων καί τῶν δεξιοτήτων πού χρειάζονται γιὰ νά κινήσῃ αὐτὴ τὴν μηχανή. Δέν θά ἔχη τότε νά διαλέξῃ παρὰ: νά γίνῃ ἄξιος μηχανικὸς αὐτῆς τῆς πολυκύνητης μηχανῆς ἢ νά συνδλεῖ μέσα στὰ σίδερά της.

Ἑκπαιδευτικαὶ Εἰδήσεις

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΧΙΟΥ

Τὸ ὅτι τὰ παιδαγωγικά συνέδρια εἶναι πραγματικά σχολεῖα μετεκπαιδεύσεως εἰς τὰ ὁποῖα παρακολουθοῦν οἱ διδ/οὶ τὴν ἐξέλιξιν τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης δὲν ἀμφισβητεῖται ἀπὸ κανένα.

Τὴν μεγάλην σημασίαν αὐτῶν βαθεῖα κατανόησε ὁ ἀκούραστος καὶ φωτισμένος Ἐπιθεωρητὴς Δημοτικῶν Σχολείων Χίου κ. Κ. Μπάλλας ὅστις ὠργάνωσε κατὰ τὸ παρελθόν σχολικὸν ἔτος ἐπὶ τὰ τοπικά παιδαγωγικά συνέδρια, κατὰ δὲ τὸ τρέχον ἕνα γενικὸν παιδαγωγικὸν συνέδριον τὸν παρελθόντα Ὀκτώβριον ποὺ διήρκεσεν ἐπὶ πέντε ἡμέρας κατὰ τὸ ὁποῖον ἀνεπτύχθησαν σπουδαῖα παιδαγωγικά θέματα καὶ ἐγίναν ἀρκετά ὑποδειγματικά διδ/λία. Τὸ 5ήμερον παιδαγ. γενικὸν συνέδριον τοῦ Ὀκτωβρίου, ἀπετέλεσεν ἱστορικὸν σταθμὸν διὰ τὰ ἐκπαιδευτικά τῆς Χίου καὶ διέγραψεν νέους δρόμους διὰ τοὺς Ἑκπαιδευτικοὺς τῆς Χίου οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τοῦ 1932 ἔτος εἶχον νὰ παρακολουθήσουν συνέδριον. Ὑστερα ἀπὸ τὸ πολύκροτον ἐκεῖνον συνέδριον συνεκροτήθησαν ἐντός τοῦ 1951, τρία ἄλλα τοπικά τὸ τελευταῖον τῶν ὁποίων συνεκροτήθη ἐν τῇ πόλει τῆς Χίου καὶ εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ Η'. Δημοτικοῦ Σχολείου ποὺ παρακολούθησαν ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸ διδ/λοι τῆς περιφέρειας Χίου.

Τὰ θέματα ποὺ εἶχαν ἀπασχολήσει τὸ συνέδριον τοῦ Ὀκτωβρίου ἦσαν τὰ ἑξῆς:

1) Ποῖα εἶναι αἱ ἀρχαὶ καὶ ποῖα αἱ προϋποθέσεις ἐπὶ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ στηρίζεται ἡ ἐργασία ἐν τῷ σχολείῳ.

2) Ποῖα προβλήματα ἀντιμετωπίζει σήμερον τὸ σχολεῖον εἰς τὴν περιφέρειαν ἡμῶν.

3) Διδασκαλία ἄσματος σχολικοῦ ὑπὸ τῶν διδ/ων κ.κ. Ψαλτάνη, Κάκαρη καὶ Γεργιιάδου.

4) Διδασκαλία Ἀναγνώσεως εἰς τὴν Ε'. καὶ Στ'. τάξιν.

5) Διδασκαλία ἀναγνώσεως εἰς τὴν Β'. τάξιν.

6) Διὰ πόσας ἐσωσχολικῆς καὶ ἐξωσχολικῆς δράσεως δύναται ὁ διδ/λος ν' ἀποβῇ ἐκπολιτισμὸς παράγων.

7) Διδασκαλία Ἀσματος: Ψυχαγωγία ὑπὸ τῶν διδασκάλων κ.κ. Ψαλτάνη, Κάκαρη, Γεργιιάδου κλπ.

8) Διδασκαλία Ἱστορίας Γ'. καὶ Δ'. τάξεως.

9) Διδασκαλία Ἀριθμητικῆς Ε'. καὶ Στ'. τάξεως.

10) Ποῖα ἡ Παιδαγωγικὴ σημασία καὶ ἡ ἐν γένει ἀξία τοῦ σχολικοῦ κήπου.

11) Διδασκαλία Χειροτεχνίας ὑπὸ τοῦ

διδ/λου Παπαμανωλάκη, Δημητρίου

12) Διδασκαλία Γεωγραφίας καὶ Στ'. τάξιν.

13) Διδασκαλία Φυσικῆς Ἱστορίας Γ'. καὶ Δ'. τάξιν.

14) Διδασκαλία Γυμναστικῆς καὶ Στ'. τάξιν.

15) Ποῖα ἡ σημασία τῶν σιωπηρῶν γασιῶν διὰ τὸ μονοτάξιον σχολεῖον; ἔργασία ἐπὶ τῶν Θεμάτων τοῦ συνεδρίου ὑφ' ὅλων τῶν κ.κ. διδασκάλων νὰ λάβωσιν αἱ ἐργασίαι αὐτοῦ φροντιστηριακὴν καὶ νὰ ἀποφευχθῇ μεγάλαι μειονεκτήματα τῶν γενικῶν νεδρίων.

Βάσει τῶν ἀνωτέρω Εἰσηγητῶν ῥώθησαν οἱ κάτωθι δημοδιδασκαλὸς Σπίνος Ἀπόστολος διὰ τὸ Αὐτὸν Θεοφάνη, οἱ διδ/οὶ τῶν Βον. Μαστοράκη, Λάμπρος διὰ τὸ Γον. Μπελέγγρη, οἱ διδ/οὶ τῶν Δον. καὶ Λιγνῶς Ἰωάννης καὶ οἱ ὁποῖοι καὶ τὰ ἀνέπτυξαν ἐν στόχῳ, ὥστε νὰ ἐξαχθοῦν τὰ πλεονεκτήματα, τὴν ἐφαρμογὴν ὁποίων ἀνέλαβον οἱ διδ/οὶ νὰ ἐξουκρίνουν κατὰ τὸ τρέχον σχολικὸν ἔτος.

Ἐγένοντο δύο εἰσέτι ὁμιλίαι: ἡ πρώτη «Ἡ Γυμναστικὴ ἐν τοῖς δημοτικῷ σχολείῳ» μετ' ὁμιλητῆν τὸν ἐκτὸς κ. Λουκόπουλον καὶ ἡ δευτέρα «Ἡ ἀνάπτυξις τῆς χειροτεχνίας» μετ' ὁμιλητῆν τὸν διδ/λον κ. Παπαμανωλάκη.

Ἐγένοντο ὁσάυτως αἱ κάτωθι δειγματικαὶ διδασκαλίαι: Ἀναγνώσεως κ. Ελ. Βενιάδου (Τσουρή) 2) Ε' καὶ Στ' τάξιν ὑπὸ τοῦ διδ/λου κ. Ἰωάννου Χαντούρη.

Ἱστορίας: Εἰς τὴν Γην τάξιν ὑπὸ τοῦ διδ/λου κ. Κων. Βαβολοῦσάκη.

Γεωγραφίας: Εἰς τὴν Στ' τάξιν ὑπὸ τοῦ διδ/λου κ. Ἀνδρ. Παπῆ.

Ἀριθμητικῆς: Εἰς τὴν Στ' τάξιν ὑπὸ τοῦ διδ/λου κ. Γεωργ. Κάκαρη.

Φυσικῆς Ἱστορίας: Εἰς τὴν Δην τάξιν ὑπὸ τοῦ διδ/λου κ. Παρλαμά Μιχαήλ.

Τὰ πορίσματα τοῦ συνεδρίου ὁρίσθησαν πλούσια. Καθαρὰ καὶ χωρὶς λόγια, ὁ Ἐπιθεωρητὴς κ. Μπάλλας δεῖξει τὸν τρόπον τῆς ἐφαρμογῆς τῶν παιδαγωγικῶν, ψυχολογικῶν, γινῶν καὶ κοινωνικῶν ἀρχῶν κατὰ διδασκαλίαν καὶ καθώρισε βάσει αὐτῶν ἀρχῶν τὸν ὁρθὸν καὶ δημιουργικὸν ἐργασίας.

Κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ νεδρίου ὁ Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς κ. Φανόπουλος μετ' ὁμιλητῶν θερμὰ καὶ σινητικὰ ἀπεχαιρέτησε τοὺς συνέδρους ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας του πρὸς

ΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

λεκτὸν καὶ διακεκριμένον Ἐπιθεωρητὴν Μπάλλαν διὰ τὴν πρωτοβουλίαν ἣν ἔλαβεν νὰ συγκαλέσῃ τὸ Παιδαγωγικὸν συνέδριον ἀπὸ τὸ ὁποῖον οἱ διδ/οὶ τῆς οὐ τὰ μέγιστα ὠφελήθησαν διὰ τὴν ἀμειψαντοῦ προσπάθειαν πρὸς ἀνύψωσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως. Κατόπιν ἐπλέξε τὸν κώμιον τοῦ δασκάλου τοῦ στοργικοῦ τοῦ παραστάτου τῶν παιδιῶν τοῦ λαοῦ κ. Ο. δάσκαλος, ἐτόνισε ὁ κ. Θεοφάνης ὅλος παραμερίζοντας τὴν ἀντιροπήν, δίνει γιὰ τὴν κατάρτησιν καὶ ὁλοκλήρως τῶν προβλημάτων ποὺ ἀναφέρονται ἐν ἔργῳ του.

Ἐρχόμεθα ἤδη εἰς τὸ τοπικὸν Παιδ. συνέδριον τῆς 24-25 Ἀπριλίου 1951-ν καὶ δὲν εἶχε τὸν πανηγυρικὸν καὶ ἱσημον χαρακτήρα τοῦ Γενικοῦ τὸ ὅτιον παρακολούθησαν 160 διδ/οὶ καθὼς καὶ ὁ Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς κ. Β. Θεοφάνης, ὅμως ὑπῆρξεν ἐξ ἴσου μετ' ἐκείνων πλοῦσιον εἰς διδάγματα καὶ ἀποδοτῆς εἰς ἀποτελέσματα. Ὁμοίως περισσοτέρων σάν μιὰ οἰκονομικὴν συγκέντρωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἐπιθεωρητὴς Μπάλλας ἔκαμεν ὑποδειγματικὰς διδασκαλίας 1) ποιήματος, 2) γραφῆς καὶ 3) βοήθειας. Ὁ διδ/λος κ. Ἐπιτροπῆς τῆς Ἀναγνώσεως καὶ «Ἀγρ. Ἀριθμῆς», ὁ δὲ κ. Γ. Χειλάς «Φυσικῆς Ἱστορίας». Ἀνεπτύχθησαν δὲ τὰ κάτωθι θέματα: 1) Ποῖα ἡ Παιδαγωγικὴ σημασία τῶν οἰκικῶν ἑορτῶν καὶ ὁ τρόπος ὁργάνωσός τῶν ὑπὸ τὴν διδ/ων Ἀντ. Γαῖλα, Μ. Ἰωάννου καὶ Ἀντωνίου Παντελοῦκου καὶ 2) Ἡ ὁργάνωσις τοῦ Ε.Α.Π. ὑπὸ τῶν διδ/ων Ἀντωνίου Βαριαδάκη, Μ. Ψώρα καὶ Δημ. Ἀννοῦ. Ἐπικολούθησεν κριτικὴ ἐπὶ τῶν ἀρχῶν καὶ εὐρεῖα συζήτησις ἐπὶ τῶν ὁρίων.

Ὁ ἀκαταπόνητος Ἐπιθεωρητὴς κ. Μπάλλας τρέχει παντοῦ ἀθρόωτα καὶ ἀφράστα νὰ βοηθήσῃ, ἐνισχύσῃ, καθοδηγήσῃ τὸν δάσκαλο εἰς τὸ δύσκολον καὶ ῥυτὸ ἔργο του. Πρωτοστατεῖ διὰ τὴν ἀγευσιν διδασκῆται, διὰ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτῶν, διὰ τὸν πλουτισμὸν καὶ πρῶτον ἀν σχολικῶν ὁργάνων καὶ ἐποπτικῶν σὺν διὰ τὴν ἴδρυσιν σχολικῶν κήπων. Ὡς κλείεται στὸ γραφεῖον τῆς Ἐπιθεωρ. εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῆς Ἀλλήγραφας παρὰ ἐλαχίστας ἡμέρας τοῦ ἔτους. Εὐρίσκειται πάντοτε κοντὰ στὸ σκαλοῦν ὅχι ὡς προϊστάμενος, ἀλλὰ ὡς ὡς ὁδηγὸς καὶ διαφωτιστής.

ΕΚΠΑΙΔ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΞΑΝΘΗΣ

α) Πρόγραμμα ἐργασιῶν τοῦ παιδαγωγικοῦ συνεδρίου Κυψέλης
31 Μαρτίου 1951.—1) Ἀγίασμός παρουντῶν Τοπικῶν Ἀρχῶν, τῶν μαθητῶν

τῶν Ἀνωτέρων τάξεων τοῦ Σχολείου Κυψέλης καὶ τῶν λειτουργῶν τῆς Δημοτικῆς Ἑκπαιδεύσεως, Κυψέλης, Ὀλβίου, Ἀγ. Ἀθανασίου, Ἀβάτου, Ἐρασμοῦ, Μαγνάνων, Μελλίσσης, Γκιζέλας, Ν. Ἀμιοῦ καὶ Μαγικού.

2) Εἰσηγήσις Ἐπιθεωρητοῦ «Σκοπὸς τῆς παιδαγωγικῆς συγκεντρώσεως».

3) Ὑποδειγματικὰ διδασκαλίας. α) Διδασκαλία Ἀναγνώσεως Ε'. Στ'. τάξεως ὑπὸ Γ. Ἀποστολοπούλου δημ.λοῦ Μαγγάνων. Διδακτικὴ Ἐνότης «Τοῦ δάσους τὸ παράπονόν». β) Ὑπό διδ/λ. Γραμματικῆς Ε'. Στ'. τάξεως ὑπὸ Δ. Ἀναστασοπούλου δημ.λοῦ ἀπεσπασμένου εἰς «Ὀλβιον Διδακτικὴ ἐνότης — Κλίσις ὀνομάτων Β' κλίσεως. γ) Εἰσηγήσις τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ ἐπὶ τοῦ θέματος «Ἡ διδασκαλία τῶν ἐκθέσεων». δ) Συζήτησις καὶ ἐξαγωγή πρακτικῶν διδακτικῶν πορισμάτων.

1 Ἀπριλίου 1951.—1) Ἐκκλησιασμός τῶν Συνεδρῶν.

2) Μετὰ τὸν ἐκκλησιασμόν εἰσηγήσις ὑπὸ τοῦ Δ. Ἀναστασοπούλου δημ.λοῦ ἀπεσπασμένου εἰς Ἐράσιμον τοῦ θέματος «Ὁ Ἐ.ορταὶ εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον» (ἀνάλυσιν βιβλίου Ρεγγίνας Ζερβῶ — Ἐπαμ. Καφετζή).

3) Εἰσηγήσις ὑπὸ Ἡλία Ζάχου δημ.λοῦ Μελλίσσης τοῦ θέματος «Ὁ Σχολικὸς κήπος—Οἱ διδακτικοί, παιδαγωγικοὶ καὶ κοινωνικοὶ σκοποὶ ποὺ ἐπιδιώκει ἡ καλλιέργειά του».

4) Συζήτησις καὶ ἐξαγωγή πορισμάτων.

Μ. Μεσημβρίαν: ὥρα 4 κατ'ἀρχὴν στεφάνου εἰς Ἡρώδον ὑπὸ τοῦ κ. Ἐπιθεωρητοῦ—ὥρα 4 1/2 συγκεντρώσεως γονέων καὶ κηδεύων σχολείων Κυψέλης καὶ ὁμιλία Ἐπιθεωρητοῦ «Αἱ ὑποχρεώσεις τῆς οἰκογενείας καὶ ἡ συνεργασία αὐτῆς μετὰ τοῦ σχολείου διὰ τὴν ὁρθὴν διαπαιδαγώγησιν τῆς νεολαίας».

2 Ἀπριλίου 1951.—1) Ὑποδειγματικὴ διδασκαλία Ἱστορικῆς ἐνότητος ὑπὸ Στυλιανοῦ Δεσποτιδίου δημοδιδασκάλου Μαγικού Διδακτικὴ ἐνότης «Ἡ ἐπανάστασις εἰς τὰ νησιά—Πυρπολήσις τῆς Τουρκικῆς φρεγάτας».

2) Ὑποδειγματικὴ διδασκαλία Ἐθνικοῦ ἄσματος (ποίημα καὶ μέλος) ὑπὸ τῆς διδασκαλίας τῆς Μαρίας Χατζηγιάννη ἀπεσπασμένης εἰς Ν. Ἀμιοῦ. Ποίημα «Στὴν Ἑλλάδα» Γ. Δροσίνη.

3) Συζήτησις καὶ ἐξαγωγή πρακτικῶν διδακτικῶν πορισμάτων.

4) Ὁδηγία ὑπὸ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ ἐπὶ τῆς τήρησεως Ἀρχείου, τῶν διαχειριστικῶν βιβλίων Σχολικῆς Ἐφορείας καὶ Μαθητικῶν Συστημάτων, ἐπὶ τῆς συντάξεως τῶν ὁρολογίων προγραμμάτων καὶ τοῦ τρόπου ἀναθέσεως τῶν σιωπηρῶν ἐργασιῶν, ἐπὶ τῆς ὁργάνωσός τῆς σχολικῆς

ζωής, της ιδρύσεως μαθητικής βιβλιοθήκης, επί της προμηθείας διδασκάλων δρυγάνων, επί του τρόπου της επιτεύξεως της συνεργασίας του σχολείου και της οικογενείας και της εν γένει εξωσχολικής δράσεως.

Ο κ. Έπιθεωρητής ωμίλησεν εις συγκεντρώσεις γονέων και κηδεμόνων των Σχολείων Νέας Άμισσος, Γκιζέλας, Όλβιου, Άγιου Άθανασίου.

Μέσα εις τόν μήνα Άπρίλιο μήνα έ.έ. έλαβον χώραν αι ακόλουθοι παιδαγωγικαί συγκεντρώσεις, σε συνέχεια προηγούμενων, μέσα εις την πόλιν της Ξάνθης.

4[4]951.—Ύποδειγματική Ιστορίας εις την Ε' τάξιν του Δ' Δημοτικού με ένότητα «Ο Μιχαήλ Παλαιολόγος και η κατάληψις της Κωνιπόλεως» υπό Άποστόλου Άγιάδου διευθυντού του Δ' Σχολείου.

4[4]951.—Ανάλυσις του βιβλίου «Συμβολή εις τον χαρακτηρισμόν και την αξιολόγησιν της Μαθητικής Αυτοδιοικήσεως», Ι. Σκουτεροπούλου» υπό Ιωάννου Λαμπροπούλου, διδύλου Δ' Δημοτικού.

11[4]51.—Ύποδειγματική Γεωγραφίας εις την Στ' τάξιν του Α' Δημοτικού με ένότητα «Η Έλβετία» υπό του Βασιλείου Ιωαννίδη Διευτ. του Α' Σχολείου.

24[4]51.—Εισήγησις υπό Δημ. Φλωκοπούλου διδύλου Ζ' Ξάνθης του θέματος «Τά φασολόγια προγράμματα εις τα πολυτάξια σχολεία».

24[4]951.—Εισήγησις υπό Κ. Θεοδογιάννη διδύλου Β' Ξάνθης του θέματος «Η ένιαία συγκεντρωτική διδασκαλία, ο τρόπος εφαρμογής αυτής».

Μέσα εις τόν τετράμηνον χρονικόν διάστημα ένινεν μιά παιδαγωγική άνησυρία και ανακαίνισις και μιά παιδαγωγο-διδασκτική κίνησις εις την πόλιν μας, ή όποια πολλά άγαθά άποτελέσματα θέλει επιφέρει εις την μελλοντικήν άσκησιν της άποστολής μας. Έπιθεωρητής και διδάσκαλοι έχονταί της πίστεως ότι ή ανανέωσις και ή αναζήτησις των φυσικών τρόπων μαθήσεως και διδασκαλίας θέλουν διευκολύνει τό πολύπλοκον, αλλά ιερόν λειτουργήμα και την άποστολήν του Δημοτικού Σχολείου. Έξήχθησαν διδασκτικά φέλλια και πρακτικά πορίσματα, τά όποια θέλουν έκδοθαι προσεχώς εις βιβλίον. Όλοι οι διδάσκαλοι άποκομίσαντες μεγάλην θεωρητικήν και πρακτικήν ώφέλειαν άπεδέχθησαν από του προσεχούς σχολ. έτους να συνεχισθούν αι τσούτης σπουδαιότητος παιδαγωγικαί συγκεντρώσεις εις την πόλιν και την ύπαιθρον.

ΕΚΠΑΙΔ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΔΙΑΔΟΣ

Πρωτοβούλγα του Έπιθεωρητού Δημ.

Σχολείων Περιφέρειας Πεδιάδος κ. Κολοβού συνεκροτήθη έν Ήρακλείω 30 ην Παιδαγωγικόν Συνέδριον την 23 24ην και 25ην Άπριλίου έ.έ. Εις τό Συνέδριον τουτό πλην των διδασκάλων περιφέρειας του παρέστησαν ό Γεν. Διοικητής Κρήτης, ό Σεβ. Μητροπολίτης Κρήτης, ό κ. Νομάρχης Ήρακλείου. Έπιθεωρηταί Ήρακλείου και Γόρτιος ό Διευθυντής Παιδαγ. Άκαδημίας Ήρακλείου κ. ά. Πρώτος ώμίλησεν ό Έπιθεωρητής Πεδιάδος κ. Κολοβός, όστις άπετύχε την σημασίαν του Συνεδρίου καθώρισεν έν γενικαίς γραμμαίς τό γον του διδασκάλου έντός και έκτός Σχολείου. Άκολούθως ό Γεν. Διοικητής Κρήτης κ. Κρασαδάκης διά θερμών λόγων έξήρε την συμβολήν των διδασκάλων την προσπάθειαν της ανασυγκροτήσεως της χώρας. Ό Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης έτόνισεν τά άγαθά άποτελέσματα συνεργασίας Σχολείου και Έκκλησίας και ό Νομάρχης κ. Μπαράνης την ζωτικότητα και δραστηριότητα των διδασκάλων εις κάθε έκδήλωσιν. Είτα τό Συνέδριον άφαιρέσας τάς έργασίας του διά της έξουσίας των κάτωθι θεμάτων:

1. «Η διδασκάλα και τό έργο έντός και έκτός του Σχολείου και εις την ύπαιθρον» με έισηγητήν τήν διδασκάλισσαν Σκαλιανού Όλγαν Μ. Γιαννάκη.

2. «Ό διδάσκαλος ως μορφωτικός έκπολιτιστικός παράγων εις την κοινότητα εις ήν ύπηρετεί» με έισηγητήν τήν διδασκάλισσαν Γωνιών Ιωάννην Μανουήλ.

3. Ύποδειγματική διδασκαλία «εργασίας» έντός εις την Ε' τάξιν» και εις τήν Στ' τάξιν με έισηγητήν τήν διδασκάλισσαν Γωνιών Ιωάννην Μανουήλ.

4. Εισήγησις «περί του τρόπου κατασκευής σχολικού μουσείου» υπό Δημ. Τσαγκαράκη δημοδύλου Δραφαναίου.

5. «Ύποδειγματική διδασκαλία μαθητικής εις την Στ' τάξιν» και εις τήν Ε' τάξιν με έισηγητήν τήν διδασκάλισσαν Γωνιών Ιωάννην Μανουήλ.

Μετά τό πέρας έκάστου θέματος κολοούθησε κριτική και έξήχθησαν πορίσματα:

Α. Ός προς τόν ρόλον του διδύλου έσωσχολικός και έξωσχολικός νίσθησαν άπαντα τά σημεία.

Β. Ός προς τό μάθημα των γνωστικών μαθημάτων:

α) Σκοπός του μαθήματος είναι: άναπτύξη όλα τά παιδαγωγικά δια-

τα μαθητού, όσα δύνανται να καλλιεργηθούν διά της άσχολίας των με την φύσιν και τόν βίον αυτής. 2) Νά άναπτύξη την άγάπην των μαθητών προς την φύσιν. 3) Νά καλλιεργήση την άγροτικήν ιδέαν. 4) Νά τούς καταστήση ίκανούς να κατανοούν την φύσιν ως ένιατόν όλον και να δώση την κλειδα της έξηγήσεως πολλών φαινομένων. 5) Νά εισαγάγη δι' αὐτῶν τούς μαθητάς εις την όρθήν σήμερον θεώρησιν της ζωής υπό την νέαν Φυσιολογικοτεχνικήν μορφήν της. 6) Νά άναπτύξη τό πατριωτικόν, θρησκευτικόν και καλαισθητικόν συναίσθημα. 7) Νά συντελέσῃ εις την άνάπτυξιν των πνευματικών δυνάμεων των παιδιών και ιδιαιτέρως της παρατηρητικότητος αὐτῶν. 8) Τέλος να καταπολεμήσῃ την άνθρωποκεντρικήν άντίληψιν.

β) Έκλογή και διάταξις της ύλης: Εις τάς κατωτέρως τάξεις ζῶα, φυτά, όρυκτά της ιδιαιτέρας Πατρίδος των μαθητών κατά συμβιωτικές κοινότητας και έκ των ξένων χωρών ζῶα, φυτά κ.λ.π. τά έχοντα άμεσον σχέσηιν και ένδιαφέρον διά τόν άνθρωπον.

γ) Μέθοδος διδασκαλίας: 1) Εις Α', Β' τάξεις ή πραγματογνωστική διδασκαλία έν συνάρτησιν με τά λοιπά μαθήματα ένιαία διδασκαλία. 2) Η εφαρμογή της περιγραφικής εις τάς Γ' και Δ' τάξεις και 3) Της βιολογικής έν συσχετισμῷ μετά της περιγραφικής εις τάς άνωτέρας.

δ) Πορεία διδασκαλίας: Αυτή θα στηρίζεται επί της παρατηρήσεως και του πειράματος, θα έπακολουθή έπεξεργασία (δηλ. ή προβολή και ή λύσις άποριών). Κατόπιν ή διατύπωσις (έξαγωγή βιολογικών άληθειών) και τέλος ή εφαρμογή ή όποια θα συνίσταται εις την ίχνογράφεισιν του διαχθέντος, εις την διά χειροτεχνικών έργασίων άναπαράστασιν ή κατασκευήν του όλου ή μέρους αὐτοῦ και εις την άνακοίνωσιν σχετικών πληροφοριών των μαθητών (άνάγνωσις έξ άναγνωστικών, περιοδικών και άλλων βιβλίων σχετικών με τό διαχθέν).

ε) Γενικώτεροι απαιτήσεις: Άναγνωρίζεται ή χρῆσις του έλευθέρου και άβίαστου διαλόγου μεταξύ των μαθητών, ή εφαρμογή των αρχών του σχολείου εργασίας, ήτοι άυτενεργείας, έποπτείας και έργασίας, αι όποια θα έφαρμοζονται άπό ό διδάσκαλος λάβη υπ όψιν του τά διαφέροντα των μαθητών και την πνευματικήν και καθόλου άντιληπτικήν ικανότητα αὐτῶν.

στ) Έποπτικά μέσα: Έπιβάλλεται και δέν έννοείται διδασκαλία άνευ αὐτῶν συνιστάται δέ ό καταρισμός σχολικών μουσείων, ή όργάνωσις και λειτουργία σχολικού κήπου, ή πραγματοποίησις διδασκτικών έκδρομῶν προς συλλογήν έπο-

πικών και ή προμήθεια κινηματογράφου και μικροσκοπίου.

Γ' Ός προς τό μάθημα της «Άριθμητικής»:

α) Σκοπός του μαθήματος 1) Άναπτύσσει τάς πνευματικές και ψυχικές δυνάμεις του παιδιού άναλόγως των διανοητικών λειτουργιών και ικανοτήτων έκάστης ηλικίας. 2) Πλουτίζει τούς μαθητάς διά γνώσεων χρησίμων διά τόν άγῶνα της ζωής. 3) Διαπλάσσει τόν χαρακτήρα των μαθητών έπιτυγχανομένης οὕτω της ήθικής μορφώσεως αὐτῶν (θρησκευτικόν, έθνικόν και κοινωνικόν συναίσθημα). 4) Άσκεί την άφαιρετικήν λειτουργίαν του πνεύματος διά τό σχηματισμό έννοιών. 5) Άσκεί και ένισχύει την βούλησιν των μαθητών (δυσχέρειαι κατά την λύσιν προβλήματος, έντονος πνευματική έργασία, έμπιστοσύνη, άυτοπεποίθισις, άυτοσυγκέντρωσις). 6) Καλλιεργεί τάς λογικές δυνάμεις (κρίσιν, συλλογισμόν). 7) Καλλιεργεί τάς άρετάς ακριβείας, τάξεως, έπιμονής και ύπομονής.

β) Μέθοδος διδασκαλίας: Εις τάς κατωτέρως τάξεις βάσις της ύλης εργασίας θα είναι ή έποπτεία και ή άφαιρετική ένέργεια του πνεύματος υπό παιγνιώδη μορφήν. Εις τάς άνωτέρας τάξεις ή επαγωγική. Θέσεις προβλημάτων, σκέψις, λύσις αὐτῶν άυτενεργῶς από μνήμης και γραπτῶς αι ή έξ αὐτῶν έξαγωγή κανόνων. Έπακολούθει άσκήσις δι' άτομικής και ομαδικής Έργασίας και έλεγχος της κατ' οίκον και σχολικής Έργασίας.

γ) Ύλη προβλημάτων: Άπό τό άμεσον περιβάλλον και από την σημερινήν πραγματικότητα και έκ των άλλων μαθημάτων.

Δ' Ός προς τό μάθημα της «Γεωμετρίας». α) Σκοπός. Ό αὐτός οίος και της Άριθμητικής. β) Βασικά αρχαί διδασκαλίας. 1) Έποπτεία, 2) περιγραφή, 3) μέτρησις, 4) παρατηρήσις ή άπεικόνισις. Η έπιτυχία του μαθήματος των Μαθηματικών θα έξαρτηθῇ κατά πρώτον λόγον έκ της έπαρκούς και καταλλήλου παρασκευής του δημοδιδασκάλου έκ καταλλήλων πηγῶν (Έκλογή βοηθητικών βιβλίων).

γ) Έποπτικά μέσα: Φυσικά και τεχνητά διά τάς κατωτέρας τάξεις τά πλέον κατάλληλα και εύχρηστα.

Μετά τό πέρας του Συνεδρίου κατετέθη στέφανος εις τό Μνημείον του Άγνώστου Στρατιώτου και έγινε ομαδική μετάβασις των Συνεδριών εις αρχαιο-λογικόν χωρόν Κνωσσού.

ΕΚΠ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΓΟΡΤΥΝΟΣ

Την 17ην Μαΐου έγινε στο Ήρακλειο της Κρήτης τριήμερο Παιδαγωγικό Συνέδριο υπό την Προεδρία του δραστη-

ρίου επιθεωρητοῦ Γόρτυνος Κρήτης κ. **Σηροτύρης**. Ἐλαβαν μέρος 130 συνάδελφοι τῆς περιφέρειας Γόρτυνος καὶ ἀρκετοὶ τῶν δύο ἄλλων περιφερειῶν (Ἡρακλείου—Πεδιάδος). Τὸ συνέδριον ἐτίμησαν μετὰ τὴν παρουσία τους ὁ Νομάρχης Ἡρακλείου κ. **Ν. Μπιράκης**, ὁ διευθυντὴς τῆς Παίδ. Ἀκαδημίας κ. **Στάμος Γλύκας**, ὁ λογοτέχνης καὶ ἱστορικὸς συγγραφεὺς κ. **Μουρέλλος**, ὁ επιθεωρητὴς Γεωργίας Κρήτης κ. **Ξανθοῦδης**, ὁ Συνήχης Διοικήσεως ΚΕΝΗ κ. **Καλλινάς**, οἱ ἐπιθεωρηταὶ Τζάνος **Τσαγκιάς** (Ἡρακλείου) καὶ **Κ. Κολοβός** (Πεδιάδος). Ὁ ἐκδότης κ. **Μιχ. Ἀλικιώτης** καὶ ὁ κ. **Χάρης Πάσης** Διγῆς τοῦ «Νέου Σχολείου» προσκλήθει ἐπὶ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ νὰ τιμῇ διὰ τῆς παρουσίας του τὸ συνέδριον.

Τὸ θέμα τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου ἦταν «ἡ μεταρρυθμίσαι τοῦ προγράμματος». Τὸ θέμα εἶχε διαιρεθῇ εἰς μικρότερα τμήματα ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔκαμαν εἰσηγήσεις οἱ ἐξῆς συνάδελφοι.

1) Ἐμμανουὴλ Περᾶκης, Διγῆς 2ου δημοτ. σχολ. Ἡρακλείου (Μποδοσάκειον) Γενικῶς «περὶ Ἀναλυτικοῦ Προγράμματος». 2) Νικόλαος Πετειναράκης, Διγῆς 6ξίου Τυμπακίου. «Γενικῶς περὶ Ἀναλυτικοῦ Προγράμματος». 3) Χαρίδημος Ποτηραντᾶς, Διγῆς 3ξίου Πόμπιας. «Γενικῶς περὶ Α. Π. καὶ τῶν ἐπενεκτῶν αὐτοῦ τροποποιήσεων». 4) Ἀντώνιος Μαρκάκης, Διγῆς 2ξίου Σίβρα—Πυργιώτισσης. «Γενικῶς περὶ Α. Π.». 5) Μαρία Μπορόβα, Διγῆς 1ξίου Κουσέ. «Περὶ Α. Π. τῶν τάξεων Α' καὶ Β'». 6) Εἰρήνη Σπυριδάκη, δημοτ. 2ξίου Μοιρῶν. «Περὶ Α. Π. τῶν τάξεων Α', Β' καὶ Γ'». 7) Ἐμμανουὴλ Τσαγκαράκης, δημοτ. 2ου δημοτ. σχολείου Ἡρακλείου «Περὶ Α. Π. τῶν τάξεων Γ' καὶ Δ'». 8) Αἰκατερίνη Παπαδάκη, δημοτ. 2ου δημ. σχολείου Ἡρακλείου «Περὶ Α. Π. τῆς Ε' τάξεως». 9) Δημοσθένης Καναβάκης, δημοτ. 4ξίου Ἀγ. Βαρβάρας. «Περὶ Α. Π. τῆς στ' τάξεως».

Ἐν ἀρχῇ τοῦ συνεδρίου ἔλαβαν τὸν λόγον ὁ ἐνθουσιώδης ἐπιθεωρητὴς Γόρτυνος κ. **Ἠλίας Σηροτύρης** ὅστις διὰ συντομίας καὶ φωτισμένης ὁμιλίας κατετόπισεν τοὺς συνέδρους ἐπὶ τῆς σημασίας καὶ τῆς βαρύτητος τοῦ θέματος τοιαύτας μετὰ τὴν εὐκαιρίαν τὴν μεγάλην συμβολὴν τοῦ Ἑλλήνου δημοδιδασκάλου εἰς τὴν ὕλην καὶ καὶ πνευματικὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν σημερινῶν ἐρειπίων.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. Νομάρχης ἐκήρυξε τὴν ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου. Ἐχαίρετσαν δὲ τὸ συνέδριον οἱ κ. κ. **Ξανθοῦδης**, **Καλλινάς** (Συνήχης) **Τσαγκιάς**, **Κολοβός**, **Γλύκας** (Διγῆς Π. Ἀκαδημίας) καὶ **Χάρης Πάσης**.

Ὁ κ. Σηροτύρης εὐχαρίστησε θερμῶς

ἅπαντας τοὺς προλαλήσαντας καὶ διέδωκε τὸν λόγον, κατὰ σειράν, εἰς τοὺς προλαλήσαντας εἰσηγητὰς οἵτινες μετὰ τὴν εἰσηγήσεωσιν ὑπο τῶν δῶλων Ἐλευθερίας **Λιναρδάκη**, **Ὀλγας Κοκκινάκη**, **Εὐαγγέλου Κουτουλιέρη**, **Εὐάγ. Χαροῦλη**, **Εὐάγ. Μαραῆ** καὶ **Γεωρ. Παπαδάκη** περὶ τῶν ἐπενεκτῶν τροποποιήσεων τοῦ Ἀναλυτικοῦ προγράμματος. 2) 22—5—51 ὥρα 8 1/2—12 1/2 π. μ. Κριτικὴ ἐπὶ τῶν ὡς ἄνω εἰσηγήσεων. Ὑπὸ 3 1/2 μ. μ. Συνέχεια κριτικῆς—Γενικὴ εἰσηγήσις ὑπὸ κ. ἐπιθεωρητοῦ—Πορίσματα.

Ὁλως ἰδιαίτερος πρέπει νὰ ἐξετασθῇ ἡ δεξιότης καὶ μαεστρία μετὰ τὴν ὁποία διηύθυνεν τὰς ἐργασίας τοῦ συνεδρίου ὁ κ. Σηροτύρης. Ἀνέλυσεν τὸσον λεπτομερῶς τὸ θέμα, καὶ τὸ «ψιλοκοπάνισεν» λυπλεῦρας.

Ἐπίσης σημαντικὴ ἡ συμβολὴ εἰς ἐργασίας τοῦ συνεδρίου τῶν ἐπιθεωρητῶν κ. κ. **Τσαγκιά** καὶ **Κολοβού** οἵτινες εὐστόχως ἐπεμβάσεων τῶν ἐφώτισαν κετὰ ἀμφισβητουμένης ἀπόψεως τῶν νέδρων. Ἀλλὰ τί νὰ εἴπῃ κανεὶς διὰ τὴν ὑπέροχον καὶ μοναδικὴν εἰς σαφῆναι πραγμασίαν καὶ πλουσίαν εἰς περιεχόμενον ὁμιλίαν τοῦ Διγῆτος κ. **Χάρης Πάσης** ἐπὶ τοῦ τὸσον δυσκολόλυτου καὶ λύπλευρου θέματος τῆς μεταρρυθμίσαι τοῦ προγράμματος. Ἡ ὁμιλία τοῦ Διγῆτος μαρτυροῦν ἐπὶ μίαν ὥραν καὶ τὸσον κατατοπιστικὴ ὥστε συνδυάζον μετὰ τὴν λεπτολόγον ἀνατομίαν θέματος ὑπὸ τοῦ κ. Σηροτύρη καὶ **Τσαγκιά** καὶ **Κολοβού** μᾶς ἀφήνει μετὰ ἐντύπωσιν ὅτι τὸ θέμα ἐξηνητήθη ἐξ ολοκλήρου. Δυστυχῶς δὲν εἶμαι εἰς ἴσιν νὰ παραθέσω τὰ πολὺτιμα πράγματα πορίσματα τοῦ συνεδρίου, τὰ ὁποῖα δημοσιευθοῦν εἰς προσεχὴ τεύχη τοῦ περιοδικοῦ ἀφοῦ πρῶτον λάβουν τὴν ὁριστικὴν τὴν διατύπωσιν.

Τὸ ἐσπέρας τῆς 19—5—51 οἱ δημοδιδασκάλοι Γόρτυνος μετὰ τοῦ κ. **Ἐπιθεωρητοῦ** τῶν παρέθεσαν δείπνον προτιμὴν τῶν προσκεκλημένων ὅπερ ἐδόθη ἐν μέσῳ ἀτιμοφαίρας μεγάλης ἐγκαρδιότητος καὶ χαρᾶς.

Πέτρος Πούργαλης

Περιοδεύων ἀντιπρόσωπος τοῦ «Ν. Σ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ»

Τὴν 21ην Μαΐου 1951 ἐπραγματοποιήθη εἰς τὸ Ἡράκλειον καὶ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ διακεκριμένου ἐπιθεωρητοῦ κ. **Τζάνου Τσαγκιά** διήμερον παιδαγωγικὸν συνέδριον τῶν δῶλων τῆς περιφέρειας Ἡρακλείου μετὰ μοναδικὸν θέμα τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ προγράμματος, συμφώνως πρὸς σχετικὴν διαταγὴν τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας. Τὸ πρόγραμμα τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου ἦτο τὸ ἐξῆς: 1) 21—5—51 ὥρα

9.45' ἐναρξιν. Ὁμιλία κ. **Τζάνου Τσαγκιά** περὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ συνεδρίου—προσφωνήσεις προσκεκλημένων. Ὑπὸ 11 π. μ. κατὰθεσις στεφάνου εἰς Ἀγαστον Στρατιώτην. Ὑπὸ 3 μ. μ. Ἀνακοίνωσις εἰσηγήσεων ὑπο τῶν δῶλων Ἐλευθερίας **Λιναρδάκη**, **Ὀλγας Κοκκινάκη**, **Εὐαγγέλου Κουτουλιέρη**, **Εὐάγ. Χαροῦλη**, **Εὐάγ. Μαραῆ** καὶ **Γεωρ. Παπαδάκη** περὶ τῶν ἐπενεκτῶν τροποποιήσεων τοῦ Ἀναλυτικοῦ προγράμματος. 2) 22—5—51 ὥρα 8 1/2—12 1/2 π. μ. Κριτικὴ ἐπὶ τῶν ὡς ἄνω εἰσηγήσεων. Ὑπὸ 3 1/2 μ. μ. Συνέχεια κριτικῆς—Γενικὴ εἰσηγήσις ὑπὸ κ. ἐπιθεωρητοῦ—Πορίσματα.

Τὰς ἐργασίας τοῦ συνεδρίου παρηκολούθησαν ἅπαντες οἱ δῶλοι τῆς περιφέρειας καὶ τῆς πόλεως Ἡρακλείου, αἱ ἀρχαὶ τῆς πόλεως, οἱ ἐπιθεωρηταὶ κ. κ. **Κολοβός** (Πεδιάδος) καὶ **Σηροτύρης** Γόρτυνος, ὁ Διγῆς τῆς Π. Ἀκαδημίας κ. **Σ. Γλύκας**, ὁ Γυμνασιάρχης κ. **Καφετζάκης**, ὁ Διγῆς τοῦ Λυκείου «Κοραῖς» ὁ κ. **Μουρέλλος**, ὁ πανοσολογιώτατος **Νικ. Ξένος**, ὁ κ. **Ἀνδρόγιος Ἀλεξανδρίδης**, καθηγητὴς Τεχνικῶν, ὁ Διγῆς τοῦ περιοδικοῦ μας κ. **Χ. Πάσης** καὶ ὁ ἐκδότης κ. **Μ. Ἀλικιώτης**.

Τὴν ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου ἐκήρυξε ὁ κ. **Τζάνος Τσαγκιάς** δι' ἐμπνευσμένης ὁμιλίας εὐχαριστήσας δι' ὀλίγων τούτοις προσκεκλημένους καὶ τιμῆσαντας διὰ τῆς παρουσίας τῶν τῶν συνεδρίου ἐκπροσώπων τῶν ἀρχῶν. Ἐπειτα ἐχαίρετσαν τὸ συνέδριον οἱ κ. κ. **Μουρέλλος**, **Γλύκας**, **Καφετζάκης**, **Κολοβός**, **Σηροτύρης**, **Χάρης Πάσης** καὶ **Γ. Ἱεραπετρίδης** (Πρόεδρος Διδασκαλικοῦ Συλλόγου Ἡρακλείου).

Ἀκολούθως καλεῖται 1) ἡ πρώτη εἰσηγήτρια διγῆς **Ἐλ. Λιναρδάκη** νὰ εἰσηγηθῇ τὸ θέμα τῆς: «Ποσὸν ὕλης, προσθήκη ἢ μείωσις ὕλης κατὰ μαθήματα καὶ τάξεις» κλπ. Ἡ εἰσηγήτρια ἀνέπτυξεν μετὰ ἐμβρύθειαν τὸ θέμα τῆς. 2) Ἠκολούθησεν ἡ εἰσηγήσις τῆς διγῆς **Ὀλγας Κοκκινάκη** μετὰ θέμα: «Ἐκλογὴ ὕλης, ἀρχαὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων θὰ γίνῃ αὕτη» 3) ἡ εἰσηγήσις τοῦ κ. **Εὐάγ. Κουτελιέρη** μετὰ θέμα «Διάταξις τῆς ὕλης καὶ βάσει ποίων ἀρχῶν. 4) Τοῦ κ. **Εὐάγ. Χαροῦλη** μετὰ θέμα «σύνολον ὥρων ἐβδομαδιαίας ἐργασίας». 5) τοῦ κ. **Εὐάγ. Μαραῆ** μετὰ θέμα: «προσθήκη νέων μαθημάτων εἰς τὸ πρόγραμμα» καὶ 6) **Γ. Παπαδάκη**, διγῆτος τοῦ βου Σχολείου Ἡρακλείου μετὰ θέμα: «Ὁργάνωσις ἐσωσχολικῆς καὶ ἐξωσχολικῆς ζωῆς». Ἡ εἰσηγήσις τοῦ κ. **Παπαδάκη** ἦτο ἐπιτυχιστάτη καὶ ἔθιξεν ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ θέματος τῆς μαθητικῆς αὐτοδουτικῆς.

Τὴν δευτέραν ἡμέραν τοῦ συνεδρίου ἐγένετο κριτικὴ ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω εἰσηγήσεων εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος οἱ

ἐπιθεωρηταὶ **Τσαγκιάς**, **Κολοβός**, **Σηροτύρης**, ὁ κ. **Ἀλεξανδρίδης** (καθηγητῆς), ὁ κ. **Χ. Πάσης** καὶ οἱ δῶλοι τῆς περιφ. Ἡρακλείου **Ὁρφανουδάκης**, **Βεργιάνης**, **Εἰρήνη Καλλιτάκη**, **Φωστιέρης**, **Κατὶνα Χαιρέτου**, **Μηλιάρης**, **Γ. Παπαδάκης** (Ἰνίον), **Γ. Παπαδάκης** (βου Ἡρακλείου), **Λεμπιδάκης**, **Μακράκης**, **Βεργιάνης**, **Γ. Γκερεδάκης** κ. ἄ. π.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. **Τζάνος Τσαγκιάς** συψίσησεν τὰς γενομένας συζητήσεις εἰς ὠρισμένα συμπεράσματα καὶ ἀνέπτυξεν ἐν πλάτει τὸ πρόβλημα τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ προγράμματος καταλήξας εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι διὰ τὴν ἐπιτυχὴ λύσιν τοῦ ζητήματος αὐτοῦ δεόν ὅπως ἔχομεν ὑπόψιν μας καὶ τὰς ἀλλαχῶ γενομένας μεταρρυθμίσεις.

Συνεφώνησεν μετὰ τοῦ προλαλήσαντος κ. **Χ. Πάσης** ὅτι τὰ λεχθέντα ἀναφέρονται εἰς «μπαλῶμα» τοῦ ΕΑΠ. 1913 καὶ ὅτι ἡ ριζικὴ μεταρρυθμίσαι τοῦ Προγ. δεόν νὰ συνδυασθῇ μετὰ εὐρυτέρας καινοτομίας. Ὑπόδειγμα νέου προγράμματος—ἐτόνισεν ὁ κ. **Τσαγκιάς** «ἔχομε τὸ Βελγικὸν τοῦ 1936» τὸ ὁποῖον ἔχει μεταφράσει καὶ υιοθετήσει ὁ ἴδιος. Ἀνάλογος θὰ εἶναι καὶ ὁ δικός μας δρόμος τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν. κατέληξεν ὁ κ. ἐπιθεωρητής.

Ἐν τέλει ὁ κ. ἐπιθεωρητὴς ὥρισεν τριμελὴ ἐπιτροπὴν μετὰ σκοπὸν νὰ ἐπεξεργασθῇ τὰ πορίσματα τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου, τῶν ὁποίων τὸ κείμενον θὰ δημοσιεύσῃ μετὰ τῇ ἀποστολῇ τῶν εἰς προσεχῆς τευχῶν. Ὑποχάρησεν τοὺς συμβαλλόντας εἰς τὴν ἐπιτυχὴ ἔκβασιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν τῶν συνεδρίων Γόρτυνος καὶ Ἡρακλείου ἐγένοντο ὁμαδικαὶ ἐπισκέψεις τῶν συνέδρων εἰς τὸ Μουσεῖον Ἡρακλείου καὶ εἰς τὴν Κνωσσόν, τὸ δὲ ἐσπέρας ὁ γνωστὸς ἀνὰ τὸ πανελλήνιον ἐκδότης κ. **Μιχαὴλ Ἀλικιώτης**—διακεκριμένον μέλος τῆς κοινῆς Ἡρακλείου—παρέθεσεν δείπνον πρὸς τιμὴν τῶν κ. κ. ἐπιθεωρητῶν καὶ τοῦ Διγῆτος τοῦ περιοδικοῦ μας.

Ἡράκλειον 24/5/51
Πέτρος Πούργαλης

Διευθύνσεις συμφώνως τῷ ἀρθρῷ 6, § 1, τοῦ Α. Ν. 1092/1948:

Διευθυντὴς **ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ**

Γέρμα Πατησίων (ὁπισθεν Καρποδίνης)

Προϊστάμενος Τυπογραφείου

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΔΟΣ

Σάμου 24—Ἀθήναι

ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΑΓ. ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ (Διάλεξις τοῦ κ. Χάρη Πάτση γιὰ τὴ μέθοδο Decroly)

Μετά τὴν λήξιν τῶν ἐργασιῶν τῶν συνεδρίων Γόρτυνος καὶ Ἡρακλείου, ὁ Διὶς τοῦ περιοδικοῦ μας κ. **Χάρης Πάτσης** ἐκλήθη καὶ ἐδῶσε διάλεξιν «περὶ τῆς μεθόδου Ντεκρολύ εἰς τὴν α' ἀνάγνωσιν» εἰς τὴν Παιδαγωγικὴν Ἀκαδημίαν Ἡρακλείου. Ὁ Διὶς τῆς Ἀκαδημίας κ. **Σ. Γλύκας**—ὅστις ἀπὸ ἀπλούς δημοδιδασκάλους, μετεκπαιδευθεὶς ἀργότερον εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ λαβὼν συγχρόνως τὸ δίπλωμα τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς, ἐξελέχθη εἰς λαμπρὸν παιδαγωγὸν—ἀγωνίζεται μὲ κάθε τρόπον διὰ τὴν ἀριωτέραν κατάρτισιν τῶν σπουδαστῶν του, μελλόντων συναδέλφων μας. Εἶναι γνωστὸν εἰς ὅλους μας πόσον πλημμελῶς λειτουργοῦν σήμερον αἱ Π. Ἀκαδημίαι λόγῳ ἐλλείψεως παιδαγωγῶν, μέσων κ. ἄ. π. Ὁ κ. Γλύκας ὁμῶς κατάφερε, μέχρι ἐνὸς σημείου, νὰ ἀναπληρώσῃ τὰς ἐλλείψεις αὐτὰς δι' ἐνὸς συστήματος αὐτοαγωγῆς τῶν σπουδαστῶν τὸ ὁποῖον θὰ πρέπει νὰ μιμηθῶσιν καὶ αἱ ἄλλαι Ἀκαδημίαι. Ὡς διεπιστώσαμεν τὸ σύστημα τοῦτο εἶναι τὸ ἑξῆς: 1) Διαχωρισμὸς εἰς μερικώτερα θέματα ἀπάσης τῆς ὕλης (Φιλοσοφία, Γενικὴ Παιδαγωγικὴ, Ψυχολογία, Εἰδικὴ Διὰ κτλ.) τὴν ὁποίαν προβλέπει τὸ πρόγραμμα. 2) Διανομὴ τῶν θεμάτων αὐτῶν εἰς τοὺς σπουδαστὰς κατὰ τὴν προτίμησιν ἑκάστου. Ὑποχρεωτικὸν ὁμῶς δι' ὅλους νὰ ἀναλάβωσιν διαπραγματεύειν θέματος. 3) Διὰ τὴν ἀριωτέραν ἐμφάνισιν τῶν σπουδαστικῶν αὐτῶν πραγματειῶν δίδεται προκαταβολικῶς ὑπὸ τῆς Διέσεως πλήρης βιβλιογραφία τοῦ θέματος διὰ νὰ ἀνατρέχουν εἰς πηγὰς. Κυρίως δὲ εἰς τὴν σπανίαν εἰς πλοῦτον καὶ ἐνημερότητα προσωπικὴν βιβλιοθήκην τοῦ κ. Διὸς. 4) Ἀκολουθεῖ ἀνακοίνωσις τῶν πραγματειῶν καὶ κριτικὴ ἐπ' αὐτῶν.

Μποροῦτε νὰ φαντασθῆτε πόσον γόνιμα καὶ ἀληθῆς ἐνδιαφέροντα εἶναι τὰ ἀποτελέσματα μιᾶς τοιαύτης αὐτενεργοῦ ἐργασίας ἐὰν προσθέσετε εἰς ταῦτα καὶ τὴν μετὴν εἰς περιεχόμενα δ)λίαν τοῦ κ. Διὸς καὶ τῶν κ. κ. καθηγητῶν. Ἐπίσης ἡ Διὶς δὲν παραλείπει καθεὶς εὐκαιρίαν διὰ νὰ τυνώσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν σπουδαστῶν πρὸς περαιτέρω ἀπομόρφωσιν. Τοῦτο ἐπιδιώκεται καὶ διὰ τῆς αὐτοπροσώπου συμμετοχῆς τῶν σπουδαστῶν εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ προτύπου, εἰς τὰ παιδαγωγικὰ συνέδρια (ἀπαντῶντες οἱ σπουδασταὶ μετὰ τῶν καθηγητῶν τῶν παρεχολούθησαν τὰ συνέδρια Ἡρακλείου καὶ ἐμνήθησαν «ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων» εἰς τὰς συζητήσεις αὐτῶν) ἐπὶ πλέον δὲ διὰ τῆς προσκλήσεως εἰδικῶν πρὸς διαπραγματεύειν διαφόρων θεμάτων.

Αὐτὴν τὴν ἔννοιαν εἶχεν καὶ ἡ πρόσκλησις τοῦ κ. **Χάρη Πάτση** εἰς τὴν Π. Ἀκαδημίαν πρὸς διαπραγματεύειν τοῦ θέματος «ἡ μέθο-

δος Ντεκρολύ εἰς τὴν α' ἀνάγνωσιν». Ὁ Διὶς, μετὰ τὴν διακρίνουσαν αὐτὸν εὐγένειαν, εἰσηγήθη ἐπὶ μίαν ὥραν τὸ θέμα καὶ μετὰ τὸν θαυμασμόν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον τὸ ἀνέπτυξε, ἐπεβεβαίωσε τὴν φήμην πράγματι εἰς αὐτὸν πρέπει νὰ ἀνήκῃ ἡ τῆς γενικῆς ἐκλαϊκεύσεως τῆς νέας μεθόδου εἰς τὴν χώραν μας. Ἀνέπτυξεν ἐν συντομίᾳ ἱστορικὸν τῆς μεθόδου, τὰς σημερινὰς παραλλαγὰς ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐφαρμόζεται εἰς ἑξωτερικὸν καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ κατέξεν εἰς φωτεινὰς διαπιστώσεις καὶ ὑποδείξεις αἱ ὁποῖαι, ἐάν ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῶν σπουδαστῶν, θὰ τοὺς εὐκολύνουν νὰ θεωρήσιν εἰς ἐφαρμογὴν τὴν νεὰν μέθοδον, εὐθὺς ἐπὶ διορισμῷ τῶν εἰς τὰ σχολεῖα. Ἡ εἰσηγία ἦτο ἀπλὴ φιλικὴ ὁμιλία, κατὰ τὸν περὶ φιλῆς εἰς τὸν κ. Π. τρόπον, τὸ δὲ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀκροατηρίου εἰς τὸ κατακόρυφον. Κατὰ τὴν ὁμιλίαν ἐτόνισεν εἰς τοὺς ἀκούοντάς ἐν τῷ μέλλον τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας καὶ ἡ ἐλπίς τοῦ ἔθνους εὐρίσκειται χεῖρας τῶν δημοδιδασκάλων μας καὶ διὰ τῶν πού διὰ πρώτην φοράν εἰσερχομένων τὸν κλάδον. Θάρρος, πρωτοβουλία, ἐπιμέλεια, αὐτοπεποίθις, αὐταπάρνησις, ἰδού αἱ εἰρηματικαὶ διὰ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ κοσμηθῇ ὁ δῶλος διὰ νὰ ἀντεπεξέλθῃ εἰς τὸ βαρύνον καὶ ἐθνοφελῆμον ἔργον του. Τὸ τέλος ὁμιλίας τοῦ κ. Π. — ἡ ὁποία, εἰρησθῶ ἐν ῥόδῳ, ἦτο εἰς λαμπρὸν δημοτικὴν — ἐκλήθησαν παρατεταμέναι χειροκροτήματα. Ὁ Διὶς καὶ οἱ κ. κ. καθηγηταὶ συνεχάρησαν τὸν Διὴν τοῦ περιοδικοῦ μας διότι πράγματι οὐχὶ μόνον διὰ λόγων ἀλλὰ καὶ δι' ἐπετελεῖ τὸ παιδαγωγικὸν του καθήκον πᾶσαν κατεύθυνσιν.

Ἡρακλεῖον 26/5/51
Πέτρος Πούργαλης

ΕΚΠΑΙΔ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ

Τὴν Κυριακὴ 13 Μαΐου 1951 ἔγινε τὸ μερὸ παιδαγωγικὸ συνέδριον στὴν Παραμυθίαν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἐπιθεωρητοῦ μας κ. **Ι. Ἀρχιμανδρίτη**, στὸ ὁποῖο ἔλαβαν μέρος 8/λοι τῆς περιφερείας καὶ οἱ ἀρχεῖς τοῦ Νοτίου 1) ὁ Νομάρχης κ. **Δ. Κόπανος**, 2) ὁ βασιμώτατος Μητροπολίτης Δωροθέος, Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς κ. **Φωτόπουλος**, ὁ θεωρητὴς Φιλιατῶν κ. **Α. Μεταξάς** κ. Κατὰ τὰς π. μ. ὥρας τῆς πρώτης ἡμέρας τοῦ συνεδρίου ἐγένοντο τὰ ἀποκαλυπτήρια μνημεῖον τῶν **Τριῶν Ἐκπαιδευτικῶν** τῆς Παραμυθίας οἱ ὁποῖοι ἐσφραγίσθησαν ὑπὸ Γερμανῶν κατὰ τὸ 1943. Τὸ μνημεῖον ἐστίθη στὴν αὐλὴ τοῦ Δημ. Σχολεῖου Παραμυθίας γιὰ νὰ θυμίζει σ' ὅλους μας τὴν ἡλικίαν τῶν θυσιᾶν ἀπὸ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν πατριδα. Στις 12—2 μ. μ. δόθηκε ἐπίσημο γεῦμα ἐπὶ τῶν συνεδρίων.

Ἡ ἑναρξίς τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου

ἔγινε τὴν 5 μ. μ. Τὰ θέματα τοῦ συνεδρίου ὡς ἑξῆς:

- 1) «Ἡ Διὰ τῆς Ἀριθμητικῆς στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο ὑπὸ τὸν συναδ. κ. **Λεῦκα**.
- 2) «Ἡ Διὰ τῆς Γεωμετρίας» ὑπὸ τοῦ συναδ. κ. **Τσώτα**.
- 3) «Τὰ φυσιογνωστικὰ μαθήματα» στὸ Δημ. Σχολεῖο. Εἰσηγητὴς ὁ συναδ. **Ἀντ. Ἀρ. Βανίτης** (δεύτερος εἰσηγητὴς εἶχε ὀρίσθῃ ὁ ἀποφαινόμενος ἀλλὰ ὁ χρόνος δὲν ἦτο ἀρκεστὴς γιὰ δύο εἰσηγήσεις).
- 4) «Ἡ Διὰ τῆς Γεωγραφίας» στὸ Δημ. Σχολεῖο ὑπὸ τοῦ συναδ. κ. **Ντούρου**.

Ἐπικολούθησε διήμερη συζήτηση ἐπὶ ἐνὸς ἐκαστοῦ θέματος καὶ ἐξήχθησαν πολὺτιμα πορίσματα τὰ ὁποῖα θὰ σταλοῦν πρὸς δημοσίευσιν εὐθὺς ὡς διατυπωθῶν ὁριστικὰ ὑπὸ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ μας κ. **Ἀρχιμανδρίτη**. Δὲν παραλείπω νὰ γνωρίσω ὅτι μεγάλη ἦτο ἡ συμβολὴ τοῦ Γενικοῦ μας Ἐπιθεωρητοῦ κ. **Φωτοπούλου** καὶ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ Φιλιατῶν κ. **Μεταξά** στὴν διεξαγωγὴ τῶν ἐργασιῶν, στὴ συζήτηση καὶ διατύπωση τῶν πορισμάτων τοῦ συνεδρίου μας.

Παραμυθία 16/5/1951

Ἡρακλῆς Πάτσης Δ/λος

Ἀπὸ τὸ παιδαγωγικὸ συνέδριον τῆς Παραμυθίας. Στὴν ἀνωτέρω φωτογραφία διακρίνονται οἱ κ.κ. συνέδριοι. Ὁ σημειούμενος διὰ σταυροῦ εἶναι ὁ Ἐπιθεωρητὴς Παραμυθίας κ. **Ι. Ἀρχιμανδρίτης**.

Μόλις Ἐκυκλοφόρησαν

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΖΟΜΠΑΝΑΚΗ

Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβούλου

«Ἐγκόλπιο τοῦ Δασκάλου»

Θ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗ: Ὑποδ. τοῦ Μαρα-

σλείου Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας

«Τὸ φαινόμενον τῆς Ἀγωγῆς»

Ἀπαραίτητα βοηθήματα γιὰ ὅλους τοὺς συναδέλφους

Ἐκδόσεις: Ν. Ἀλικιώτης Ἀριστείδου 6 Ἀθήνα

Τὸ αὐτί δὰ μάδη ν' ἀκούη
 ἢ γλῶσσα νὰ μιλή,
 ὁ νοῦς νὰ καταλαβαίνῃ
 μέ τὸ
LINGUAPHONE
 ξένων γλωσσῶν

Δὲν ὑπάρχει πιὸ πολὺτιμος βοηθὸς γιὰ τὸν Καθηγητὴ ξένων γλωσσῶν ἀπὸ τὸ LINGUAPHONE, γιὰτὶ τὸ Σύστημα αὐτὸ τὸν ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὴν κούρασι τῶν ἐπαναλήψεων. Γεμίζει ζωὴ τὴν τάξι μὲ τὴν ὁμιλία γηγενῶν Καθηγητῶν. Προσελκύει τὴν προσοχὴ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν μαθητῶν, καὶ δὲν ἀφήνει καμμιά πτυχὴ ποὺ νὰ μὴ τὴν ἐκμεταλλευθῇ γιὰ νὰ εἰσδύσῃ στὸν ἐγκέφαλο τοῦ σπουδαστοῦ.

Πῶς τὸ LINGUAPHONE βοηθεῖ τὸν Καθηγητὴ ξένων γλωσσῶν

Ὁ μαθητὴς ἀκούει μέσα σὲ δίσκους γραμμοφῶνου ξένους Καθηγητὰς νὰ μιλοῦν τὴ γλῶσσα τοῦ τόπου τους, καὶ παρακολουθώντας τὴν ἐξέλιξι τῶν διαλόγων μέσα σὲ εἰκονογραφημένο βιβλίο κειμένου, γρήγορα ἀποκτίνει πεποίθησι γιὰ τὴν κάθε λέξι, τὸν κάθε ἦχο, ὥστε νὰ μπορῇ νὰ καταρτίζεται μὲ μεγάλη ταχύτητα σὲ ὁμιλία, γράψιμο, καὶ διάβασμα. Οἱ γραμματικοὶ κανόνες παρουσιάζονται στὴ φυσικὴ τους ἐφαρμογή. Πλουσιώτατο λεξιλόγιο ἀφομοιώνει ὁ μαθητὴς, χωρὶς κοπιαστικὴ προσπάθεια.

Πάνω ἀπὸ 12.000 Πανεπιστήμια, σχολεῖα καὶ κολλέγια σ' ὅλον τὸν Κόσμο μεταχειρίζονται τὸ LINGUAPHONE.

Δωρεὰν Δοκιμὴ

Ζητήστε μας τὸ Ἀναλυτικὸ Πρόγραμμα ποὺ σᾶς δίνει λεπτομερὴ περιγραφή γιὰ τὸ LINGUAPHONE καὶ συγχρόνως σᾶς ἐξηγεῖ πῶς μπορεῖτε νὰ τὸ δοκιμάσετε στὸ σπίτι σας, ὁκτῶ ἡμέρες. Ἐπισκεφθῆτε μας. Ἀπὸ τίς ἐπαρχίες γράψτε μας.

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΝ LINGUAPHONE
ΤΣΩΡΤΣΙΑ 30—ΑΘΗΝΑΙ

